

ha-kol

הקול

br. 109 ožujak / travanj / svibanj 2009.
adar / nisan / ijar / sivan 5769.

במאון קהילת יהודי קרואטיה • Glasilo židovske zajednice u Hrvatskoj

SADRŽAJ

IMPRESSUM	4	IZBORI U ŽIDOVSKOJ OPĆINI ZAGREB
Ha-Kol 107	5	JOM HAŠOA – NEKA SE NE ZABORAVI
studen / prosinac 2008.	8	IZRAEL ODAO POČAST ŽRTVAMA HOLOKAUSTA
hešvan / kislev / tevet 5769.	9	IZRAEL PROSLAVIO 61. ROĐENDAN U ZAGREBU
Glavna i odgovorna urednica	10	PESAH U BIZOVAČKIM TOPLICAMA
Nataša Barac	13	KOMEMORACIJA U JASENOVCU
Urednički savjet	14	OKRUGLI STOL BNAI BRITHA O POVRATU ŽIDOVSKJE IMOVINE
Zora Dimbach, Živko Gruđen,	15	GODIŠNJA SKUPŠTINA ŽO VIROVITICA
Tamara Indik-Mali, Damir Lajoš,	16	CRTICE IZ ŽOZ-A
Vera Dajht Kralj	16	IZ DJEČJEG VRTIĆA MIRJAM WEILLER
Tehnički urednik	17	KONCERT VOKALNOG SASTAVA „ŠALOM“
Ranko Čerić	18	HOLOKAUST – JE LI ČOVJEČANSTVO NEŠTO NAUČILO?
Oblikovanje i priprema za tisak	20	PROJEKT ALADIN
ri mo dizajn	21	ŽIDOVSKA OPĆINA RIJEKA NA POČETKU 21. STOLJEĆA
Ha-Kol	22	SJEĆANJE NA LUDBREŠKE ŽIDOVE
glasilo židovske zajednice u Hrvatskoj	23	SEMINAR U SARAJEVU
Lektorica	24	IZLET U GARDALAND
Ivana Budja Kurtović	26	PURIM U SUBOTICI
izdavač	27	SESTRA AMADEJA – PRAVEDNICA MEĐU NARODIMA
Židovska općina Zagreb	28	KOMEMORACIJA ZA MAUTHAUSEN POPRAČENA INCIDENTIMA
Palmotićeve 16, 10000 Zagreb	29	WALTER BENJAMIN – „NOVI ANĐEO“
p.p. 986.	30	TRAGOM VJEČNIH MELODIJA
Tel: 385 1 49 22 692	32	ŽIDOVSKA TEMATIKA I LIKOVI U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI
fax: 385 1 49 22 694	34	KVARTET „AVIV“ U ZAGREBU
e-mail: jcz@zg.t-com.hr	34	GUY BRAUNSTEIN SVIRAO U ČAST DRAŽENA PETROVIĆA
uredništvo: hakol@net.hr	35	PREDSTAVLJENA KNJIGA „JUDAIZAM“ NICHOLASA DE LANGEA
Za izdavača	36	FESTIVAL FILMA O LJUDSKIM PRAVIMA U ZAGREBU
dr. Ognjen Kraus	38	ŽIDOVU U ANTIFAŠISTIČKOM POKRETU
ISSN 1332-5892	40	LAZARUSOVO BRODOGRADILIŠTE
Izlaženje Ha-Kola financijski potpomaže	45	PRVA SEDER VEČERA U BIJELOJ KUĆI
Savjet za nacionalne manjine	46	PAPA BENEDIKT XVI. U IZRAELU
Republike Hrvatske	48	DURBAN II: AHMADINEDŽAD I BOJKOT
Pretplata	49	VICE VUKOJEVIĆ IZJAVOM O JASENOVCU IZAZVAO BURNE REAKCIJE
100 kuna godišnje	50	LOUIE KEMP: SEDER S BRANDOM
za inozemstvo 200 kuna	52	IVAN DEMJANJUK IZRUČEN NJEMAČKOJ
Žiro račun kod Zagrebačke banke broj:	54	AŠNER NIJE SPOSOBAN ZA SUDSKI PROCES
2360000-1101504155	55	AUSTRIJSKI HOTEL: ŽIDOVIMA ULAZ ZABRANJEN
Židovska općina Zagreb	56	PRONAĐENA BOCA S PORUKOM LOGORAŠA IZ AUSCHWITZA
Devizni račun:	57	PRONAĐENA SCHINDLEROVA LISTA
Account owner: Židovska općina Zagreb	58	MOLITVA ZA SUNCE
Bank: Zagrebačka banka d.d.	59	MLADI PALESTINCI NASTUPILI PRED ŽRTVAMA HOLOKAUSTA
Account number: 2100018066	60	PREMINUO BIVŠI IZRAELSKI PREDSDJEDNIK EPHRAIM KATZIR
IBAN: HR6423600001101504155	61	VELIKA DONACIJA ZA IZGRADNJU CENTRA ZA ISTRAŽIVANJE MOZGA
Swift: ZBAHR2X	62	IN MEMORIAM MARGITA WOLF
Tisak		
Offset tisak NP GTO d.o.o.		
Naslovna stranica:		
Jom Hašoa 2009.		
Stranica 2:		
Jom Hašoa 2009.		
Stranica 63:		
Dječji vrtić Mirjam Weiller		
Stranica 64:		
Monger		

U realizaciji ovog broja svojim tekstovima i slikama surađivali su:

Vesna Domany Hardy, Dani Deutsch, Željko Weiss, Dean Friedrich, Laila Šprajc, Gertruda Preis Hur, Renato Matić, Melita Švob, Filip Kohn, Lea Kasabašić, Milivoj Dretar, Nives Beissmann, Nataša Maksimović Subašić, Irvin Lukežić, Marijana Hajdić Gospočić

Toda raba!

IZBORI U ŽOZ

Izborna komisija ŽOZ, utvrdila je da je na dan izbora, 337 članova ŽOZ ispunilo uvjete propisane Pravilnikom o izborima za organe upravljana ŽOZ, članak 2. st. 2, za sudjelovanje na izborima. Na izborima su glasovala 203 birača.

Izborna komisija je po završetku glasovanja utvrdila sljedeće:

1. Biračko mjesto: Dom zaklade L. Schwarza
ukupno glasala 33 birača
ukupno listića za Vijeće ŽOZ 33, od toga nevažeći 1
ukupno listića za N.O. 33, od toga nevažećih 0
ukupno listića za Predsjednika 33, nevažećih 0

2. Biračko mjesto: ŽOZ
ukupno glasalo 170 birača, od toga 4 izvan biračkog
mjesto uz nazočnost člana Izborne komisije
ukupno listića za Vijeće 170, od toga nevažećih 3
ukupno listića za N.O. 167, od toga nevažeća 2
ukupno listića za Predsjednika 170, od toga nevažećih 3

Rezultati glasovanja za Vijeće ŽOZ (14 kandidata po broju glasova ulazi u Vijeće ŽOZ):

1. Saša Cvetković	167	11. Mihael Akerman	109
2. Jaša Kraus	146	12. Zoran Babić	101
3. Mira Wolf	142	13. Dragan Stern	101
4. Mela Melita Švob	139	14. Jakov Bienenfeld	98
5. Marina Šprajc Petreković	135		
6. Sanja Zoričić Tabaković	125	15. Zlatan Gelb	93
7. Jozef Papo	124	16. Dragan Ekštajn	91
8. Aleksandar Tolnauer	123	17. Željko Heimer	87
9. Neda Wiesler	120	18. Duško Štampalija	68
10. Žak Attias	112	19. Guy Sadeh	39

Rezultati glasovanja za Predsjednika ŽOZ:

Ognjen Kraus 188

Rezultati glasovanja za Nadzorni odbor ŽOZ:

1. Emil Stern 166
2. Zoran Ferber 163
3. Iva Erdec 150

Izborna komisija:

Dean Friedrich
Ljerka Budić
Luciano Prelević
Laila Šprajc
Ana Hermanović
Milana Haramina

Na Židovskom dijelu zagrebačkog groblja Mirogoj i ove je godine tradicionalno obilježen Jom Hašoa – dan komemoracije žrtvama Holokausta, a predsjednik Koordinacije židovskih općina Hrvatske i predsjednik Židovske općine Zagreb Ognjen Kraus uputio je poruku “Neka se ne zaboravi!”.

JOM HAŠOA: NEKA SE NE ZABORAVI

U ime hrvatske vlade počast stradalim Židovima polaganjem vijenca i paljenjem svijeće odala je potpredsjednica vlade Jadranka Kosor, kao izaslanik hrvatskoga predsjednika njegov savjetnik Siniša Tatalović, a u ime Hrvatskoga sabora počast žrtvama odala je zastupnica Marija Pejčinović-Burić.

Uz predstavnike Židovske općine Zagreb i Koordinacije židovskih općina Hrvatske, svijeće su zapalili i položili vijence i zagrebački gradonačelnik Milan Bandić, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Aleksandar Tolnauer te predstavnici diplomatskog zbora i nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Molitvu u spomen na žrtve predvodio je rabin Luciano Moše Prelević, a ove godine čitana su imena djece žrtava holokausta u Hrvatskoj.

Predsjednik Židovske općine Zagreb i Koordinacije židovskih općina Hrvatske Ognjen Kraus naglasio je kako je cilj Holokausta, u kojem je ubijeno šest milijuna ljudi, bilo “istrebljenje jednog europskog naroda s lica zemlje”, a ta se tragedija duboko usjekla u svijest svih Židova.

Govor predsjednika ŽOZ-a prenosimo u cijelosti:

“Šalom!

Danas je židovski dan žalosti i komemoracija žrtava. Židovski narod izgubio je šest milijuna ljudi u genocidu koji je dobio ime Šoa – što znači UNIŠTENJE – odnosno

Holokaust – što znači POTPUNO SPALJEN. Cilj tog zločina bilo je istrebljenje jednog europskog naroda s lica zemlje. Tragedija žrtava duboko se usjekla u svijest svih Židova. Ona je ugrađena u temelje Izraela. Kad je 27. nisan proglašen danom opće žalosti, Jom Hašoa ušao je u kalendar većine židovskih općina svijeta kao jedan od najvažnijih dana u godini. Židovska općina Zagreb od početka se pridružila svežidovskom danu sjećanja i žalosti.

Yom HaShoah Ve-Hagevurah (hebrejski) doslovno znači Dan sjećanja na mučenike i junake Holokausta, a počinje zalaskom sunca 27. mjeseca nisana u hebrejskom kalendaru. Jom Hašoa, koji se obilježava na dan početka ustanka u Varšavskom getu 1943. godine, utemeljen je zakonom izraelske vlade 1951. godine. Na taj dan u Izraelu se diljem zemlje oglašavaju sirene na dvije minute, a mjesta zabave, kao što su kazališta, plesne dvorane, restorani i kavane, toga su dana zatvoreni.

Zahvaljujem svima kojim su nam se pridružili na središnjoj komemoraciji u Hrvatskoj, na zagrebačkom Mirogoju. Zahvaljujem predstavnicima državne i gradske vlasti, vjerskih i nacionalnih zajednica, članovima diplomatskog kora i građanima Zagreba.

Dugo je vremena trebalo proći da svijet shvati našu poruku: NEKA SE VIŠE NE PONOVI. Jer kad govorimo o Holokaustu, mi upozoravamo na genocid kao najveći zločin protiv čovjeka, života i civilizacije. A on postoji i danas – unatoč svim deklaracijama, osudama i sankcijama. Dugo je vremena trebalo da međunarodna zajednica shvati nužnost edukacije o Holokaustu, rasizmu i ksenofobiji. S vremenom je i Jom Hašoa postao opći dan sjećanja na žrtve Holokausta. A 2005. godine Ujedinjeni narodi proglasili su 27. siječnja, dan oslobođenja Auschwitza, Međunarodnim danom sjećanja na žrtve Holokausta.

Danas se na komemoracijama diljem cijeloga svijeta govori o DJECI – ŽRTVAMA HOLOKAUSTA.

Milijun i pol nevine židovske djece stradalo je od ruku nacističkih ubojica i njihovih slugu. Ta su djeca ubijena samo zato jer su bila Židovi.

Djeca su bila najranjiviji dio židovskog naroda, najmanje sposobna da prežive Holokaust. Njima je oduzeto djetinjstvo, pravo na roditeljsku ljubav i toplinu doma, pravo na sreću, razvoj i budućnost. Čim je nacizam došao na vlast, izbačena su iz državnih škola i odvojena od druge djece, a uskoro su podijelila sudbinu svojih roditelja. Odvedena su u logore smrti. Djeca su bila PRVE žrtve zato jer nisu bila sposobna za ropski rad pa ih nacistički ratni stroj nije mogao iskoristiti. Ona djeca koja nisu odmah ubijena, mučena su do smrti i u tobožnjim medicinskim pokusima.

Nešto se djece uspjelo spasiti. U spašavanju svog života ona su pokazala izuzetnu hrabrost i inteligenciju. Neka su našla zaštitu u domovima nežidova koji su vlastiti život izvrgnuli opasnosti spašavajući Židove. Mnogi od njih dobili su za svoju ljudskost medalju „Pravednika među narodima svijeta“. Neka su djeca preživjela u šumama i čak sudjelovala u židovskom pokretu otpora. U Buchenwaldu su se djeca spasila zahvaljujući logorskoj komunističkoj organizaciji.

Mnoga od preživjele djece zaboravila su svoja prava imena i izgubila svoj židovski identitet. Ali najtragičnija je sudbina one djece koja su umrla sama i bez svojih, koja nisu ostavila sjećanje na svoj život i smrt.

U židovskoj tradiciji briga za djecu najsvetija je obaveza obitelji i društva i zato je naša bol za izgubljenom djecom tako velika. Mnogi roditelji nisu nakon Holokausta našli svoju djecu, a mnoga preživjela djeca svoje roditelje. Takvih je bilo i takvih ima među nama.

Danas kad se sjećamo milijuna i po djece koja su nestala u logorima smrti diljem Europe, sjetimo se i djece stradale na ovim prostorima, u ustaškoj Nezavisnoj državi Hrvatskoj. Do danas mi ne znamo njihov točan broj. Ne znamo ni gdje su njihovi grobovi. Ali znamo mjesta njihovih stradanja. Znamo za sabirne logore za žene i djecu u Lobar Gradu, Gornjoj Rijeci, Đakovu i Tenji,

Predsjednik ŽOZ-a i Koordinacije židovskih općina Ognjen Kraus nakon komemoracije novinarima je ponovio da novi postav Muzeja u Jasenovcu ne daje pravu sliku grozote koja se događala u NDH i Jasenovcu.

“Najjasnija slika koju se nalazi u Jasenovcu je rukovanje poglavnika Ante Pavelića s Hitlerom. Niti jedan natpis nije jasan niti je čitljiv. Imena su postavljena tako da se nalaze iznad vas i zaista treba napor da ih iščitajte, a svi tekstovi koji se tamo nalaze ne govore o sukusu onoga što je bila ‘endehazija’ i logor Jasenovac. Od onoga što je izloženo ništa ne govori o žrtvama i onome kako su one uništavane u logoru Jasenovac”, rekao je Kraus i najavio pismo Koordinacije židovskih općina koje će uputiti Muzeju u Jasenovcu, te hrvatskoj vladi i Ministarstvu kulture.

gdje su ih ustaše sabijali, gdje su umirala od iscrpljenosti, gladi i epidemija. Znamo da su 1942. godine najvećim dijelom poslana u Auschwitz, a dijelom u Jasenovac, gdje

JOM HAŠOA U OSIJEKU

Polaganjem vijenaca ispred spomenika “Majka i dijete” na osječkome Trgu Ljudevita Gaja u travnju je obilježen Jom Hašoa.

Vijence su položila izaslanstva osječke Židovske općine te Županijskoga i Gradskog poglavarstva.

Predsjednik osječke Židovske općine Damir Lajoš istaknuo je kako se na Jom Hašoa prisjećamo žrtava Holokausta, ali i “Pravednika među narodima”, nežidova koji su pod cijenu vlastitog života tijekom Drugog svjetskog rata spašavali Židove, a koji su imali snage zapitati se zašto se takve stvari događaju te pomoći žrtvama progona.

Lajoš je podsjetio da je židovska zajednica u Osijeku prije Drugoga svjetskog rata imala oko 3000 članova i da ih

su smjesta ubijena. Znamo za djecu u koncentracijskim logorima u Pagu i Staroj Gradiški, gdje su završili njihovi kratki životni putovi. Tek mali broj židovske djece spašen je na području NDH, u hrvatskim i bošnjačkim obiteljima. Mi ne smijemo i nećemo zaboraviti tu djecu.

Neko smo vrijeme slušali da židovske žene i djeca nisu bili žrtve ustaškog režima, nego samo muškarci. Oni su prikazani kao politički protivnici da bi se opravdao zločin. Jedina je istina, da je zločin proveden nad svima: muškarcima, ženama i djecom – samo zato što su bili Židovi. Ustaški režim proveo je zločinački Hitlerov plan o potpunom uništenju Židova temeljitije nego bilo koja druga kvislinška vlast. Jasenovac je u NDH imao istu funkciju kao Auschwitz u Trećem Rajhu.

I zato ovom prilikom želim istaknuti nezadovoljstvo i ogorčenje velikog dijela židovske zajednice u Zagrebu i Hrvatskoj, a posebno preživjelih, novim postavom muzeja u sklopu memorijalnog područja Jasenovac. Mislimo da on ne prikazuje punu istinu o Jasenovcu, strahotama i patnji žrtava i da ublažava istinu o ustaškom režimu. To vrijeđa žrtve. To vrijeđa i nas, njihove potomke. I zato ponovno zahtijevamo promjenu tog postava. Sličnih kritika bilo je i drugdje, osobito u Njemačkoj. One su se pokazale opravdane i dovele su do revizija postava.

Želimo da svi koji dođu u Jasenovac na prvi pogled vide što je to mjesto bilo, što se tu događalo, što je bio ustaški režim i da dobiju jasnu sliku o tome. Mi poručujemo svima, koji zbog bilo kakvih razloga iskrivljuju povijest najmračnijeg razdoblja europske civilizacije, da jedino

je u logorima stradalo oko 1500 te da danas osječka Židovska općina ima oko 150 članova.

Izrazivši u ime Gradskoga poglavarstva i u svoje osobno ime “žaljenje zbog svih nedužnih žrtava stradalih u Holokaustu”, osječki gradonačelnik Anto Đapić rekao je kako je Holokaust, u povijesti čovječanstva, najveći zločin počinjen nad jednim narodom, rasom ili religijom koji ništa ne može opravdati.

“Holokaust je, nažalost, počinjen i u našoj domovini, i to je za svaku osudu, ali u današnjoj hrvatskoj državi židovska zajednica je važan dio hrvatskog društva i njezini predstavnici sa svim ostalim hrvatskim građanima izgrađuju Hrvatsku kao suvremenu i demokratsku državu”, ocijenio je Đapić.

istina vodi u budućnost i do zajedništva.

A sada se sjetimo svih žrtava Holokausta.

Sjetimo se i drugih žrtava nacističkih logora smrti.

Sjetimo se djece stradale u Holokaustu.

Sjetimo se i djece koja i danas diljem svijeta stradavaju u ratovima, genocidu, logorima, a i od gladi.

Slava žrtvama!

Zihronam livraha!”

IZRAEL ODAO POČAST ŽRTVAMA HOLOKAUSTA

Sirene su se 21. travnja ujutro oglasile na dvije minute diljem Izraela, obilježavajući sjećanje na šest milijuna žrtava Holokausta što su ga počinili nacisti tijekom Drugoga svjetskog rata.

Na zvuk sirena zaustavio se promet, a pješaci su zastali, mnogi pognutih glava, odajući počast svojim tragično stradalim sunarodnjacima.

Obilježavanje dana sjećanja na žrtve Holokausta počelo je u 20. travnja navečer u Memorijalnom centru Holokausta Yad Vashemu u Jeruzalemu, a nazočni su bili državni čelnici, strani diplomati te Židovi koji su preživjeli Holokaust i njihovi potomci. Preživjele žrtve Holokausta zapalile su šest svijeća u spomen na šest milijuna stradalih Židova.

Izraelski premijer Benjamin Netanyahu iskoristio je ceremoniju da bi osudio izjavu iranskoga predsjednika Mahmuda Ahmadinežada koji je zanijekao Holokaust. Netanyahu je upozorio da je mržnja prema Židovima i Izraelu i dalje vrlo snažna te je obećao da neće biti novog Holokausta nad židovskim narodom.

“Onima koji niječu Holokaust nećemo dopustiti da počine još jedan Holokaust nad židovskim narodom. To je glavna zadaća izraelske države”, rekao je premijer Netanyahu u svom govoru te je dodao: “Antisemitizam je stari povijesni fenomen. Ako tko misli da će on nestati nakon užasa Holokausta, danas je jasno da je u krivu”.

Više od 230.000 Židova koji su preživjeli nacističke logore živi danas u Izraelu, procjenjuje više udruga.

MARŠ ŽIVIH U AUSCHWITZU

Tisuće mladih Židova i preživjelih žrtava Holokausta i ove su godine sudjelovali u tradicionalnom “maršu živih” u nekadašnjem zloglasnom nacističkom logoru Auschwitz-Birkenau te na taj način odali počast stradalima u Holokaustu.

Shofar, oinov rog, obilježio je početak “marša živih”, u kojem je ove godine sudjelovalo oko 7000 osoba iz više od 40 zemalja, među kojima su mnogi nosili izraelske zastave.

Sudionici marša prošli su kroz zloglasna vrata s natpisom “Arbeit Macht Frei” (Rad oslobađa) u nekadašnjem logoru Auschwitz te zatim prešli tri kilometra do obližnjeg logora Birkenaua gdje su se nalazile plinske komore.

Nacistička Njemačka je u Auschwitzu-Birkenauu

pobila oko 1,1 milijun ljudi, među kojima milijun Židova iz različitih zemalja, između 1940. i početka 1945. godine, kada su logor oslobodili vojnici Crvene armije. Druge žrtve u tom logoru bile su većinom Poljaci nežidovi, Romi i sovjetski zatočnici.

(prema stranim medijima)

Američki predsjednik odao počast stradalima u Holokaustu

Predsjednik SAD-a Barack Obama odao je, povodom Dana sjećanja na žrtve Holokausta, počast Židovima žrtvama Holokausta te je rekao da se svi ljudi u svijetu moraju zauzeti da više ne bude zločina.

Govoreći na svečanosti u povodu Dana sjećanja na žrtve Holokausta u Washingtonu, Obama je upozorio na opasnosti od šutnje. Ljudi se svaki dan moraju boriti protiv nagona da okrenu pogled od strahota što se događaju u svijetu, rekao je Obama, pozvavši sve da se “naviknu suosjećati”. Ne spomenuvši imena, Obama je istaknuo da neki još uvijek niječu Holokaust. Istodobno se, rekao je, u svakom trenutku moramo boriti protiv ravnodušnosti na takav način razmišljanja.

Iranski predsjednik Mahmud Ahmadinežad izazvao je pomutnju na UN-ovoj konferenciji optuživši Izrael da je rasistička država.

Obama je rekao da je dio odgovornosti za Holokaust na ljudima koji su “prihvatili dodijeljenu ulogu promatrača”. Također je podsjetio na priče koje bude nadu, primjerice na mjestima kao što su Sjeverna Irska i Ruanda, gdje su okrutni sukobi ustupili mjesto opraštanju.

Ljudi u svijetu “pokazali su nam kako proći put od ugnjetavanja do preživljavanja, od svjedočenja do otpora i, na kraju, pomirbe”, rekao je Obama. “To mislimo kad kažemo: ‘Nikad više’”, istaknuo je.

Veleposlanstvo Države Izrael u Hrvatskoj 18. svibnja priredilo je u zagrebačkoj koncertnoj dvorani „Vatroslav Lisinski“ svečani prijem povodom 61. rođendana Izraela, a nakon prijema gosti su mogli uživati u predstavi “Monger” Centra Suzanne Dellal iz Tel Aviva.

IZRAEL PROSLAVIO 61. ROĐENDAN U ZAGREBU

Pozdravljajući goste, izraelski veleposlanik Shmuel Meiom podsjetio je da je Izrael u 61 godini postigao velike uspjehe na raznim poljima, a upozorio je i na stalne opasnosti koje mu i dalje prijete.

Kazao je i da će se za par mjeseci morati oprostiti od Hrvatske te da je kao prvi rezidentni veleposlanik Izraela u Hrvatskoj u protekle gotovo četiri godine uživao u svom boravku u Hrvatskoj.

Naše dvije zemlje, rekao je, uspjele su još više produbiti i onako dobre bilateralne odnose.

Veleposlanik Meiom i njegova supruga Sima posljednjih su godina Hrvatskoj pokušali približiti i kulturnu scenu Izraela. Tako su i ovom prigodom u Zagreb uspjeli dovesti predstavu “Monger”, Centra Suzanne Dellal iz Tel Aviva, u koreografiji Baraka Marshalla.

Predstava je nastala prema posebnoj narudžbi a u njoj svojim poznato visoko teatraliziranim, vizualno atraktivnim i emotivnom snažnim koreografskim jezikom Barak Marshall istražuje dinamiku hijerarhije, moć, slobodnu volju i kompromise na koje pristajemo da bismo preživjeli, a kroz priču o deset sluga, zatvorenih u podrumu kuće okrutne gospodarice.

Narativna struktura predstave temelji se na djelima Bruna Shultza, drami „Sluškinje“ Jeana Geneta te filmu „Gosford Park“ redatelja Roberta Altmana. Glazbena podloga kombinira elemente romske, balkanske i indonezijske glazbe s rockom i technom.

Predstava Monger premijerno je izvedena 25. listopada 2008. godine na sceni Suzanne Dellal Centra, a s tom predstavom otvoren je iste godine International Tel Aviv Dance Festival.

Koreograf Barak Marshall rođen je i odrastao u Los Angelesu, a sin je proslavljene plesačice, koreografkinje i glazbenice Margalit Oveda. Nakon ulaska na plesnu scenu 1995. godine, Marshall se ubrzo etablirao kako jedan od najinovativnijih predstavnika izraelske plesne scene.

Na prijemu povodom izraelskog Dana državnosti okupili su se brojni gosti – predstavnici židovske zajednice u Hrvatskoj te hrvatski predsjednik Stjepan Mesić, potpredsjednik Hrvatskog sabora Vladimir Šeks, ministar znanosti, obrazovanja i športa Dragan Primorac, zagrebački gradonačelnik Milan Bandić te brojni predstavnici diplomatskog zbora, kulturnog i društvenog života Hrvatske.

Njegova prva kreacija „Aunt Leah“ osvojila je prvu nagradu na natjecanju Shades of Dance Choreography u Suzanne Dellal Centru 1995. godine da bi odmah zatim bila stavljena na repertoar Inbal Dance Theater Company.

Za svoj rad dobio je brojna priznanja, a 2001. godine ozbiljna ozljeda prisilila ga je da se prestane aktivno baviti plesom te se zbog toga posvetio pedagoškom radu.

Osim plesom, Barak Marshall intenzivno se bavi i glazbom, pa je kao pjevač nastupao s Margalit Oveda te svjetski proslavljenim čelistom Yo-Yo ma. Skladatelji Yuval Ron i Ariel Blumenthal kreirali su za njega djela koja je izvodio s Los Angeles Jewish Symphony Orchestra, a kao vokalist surađuje i s Yuval Ron Ensemble.

Suzanne Dellal Centre iz Tel Aviva najznačajniji je plesni centar u Izraelu te je jedan od najutjecajnijih izvora talenata u svijetu. Hrvatski institut za pokret i ples već niz godina surađuje s Suzanne Dellal Centrom. Predstava “Monger” u Zagrebu je najavila 26. tjedan suvremenog plesa, najveći međunarodni festival suvremenog plesa u Srednjoj Europi.

Vesna Domany Hardy ovoga nam puta šalje pismo koje nije iz Londona, već iz naše blizine – iz Bizovca, gdje je zajedno s članovima brojnih židovskih općina iz Hrvatske, a i Srbije, sudjelovala na velikom druženju povodom Pesaha

PESAH U BIZOVAČKIM TOPLICAMA

Pridružila sam se grupi članova Židovske općine Zagreb koji su se rano ujutro posljednje nedjelje u ožujku uputili autobusom na izlet prema Osijeku na poziv tamošnje Židovske općine povodom zabave i druženja s prijateljima iz drugih općina u danima pred Pesah. Rijetko se zateknem u Zagrebu kad ŽOZ organizira ovakve izlete pa mi se sada ukazala prilika da se osvjedočim kako funkcioniraju općinske aktivnosti o kojima sam do sada često slušala lijepe priče.

Tijekom vožnje pričali su mi ostali izletnici kako je odlazak u Osijek, ili okolna izletišta, postao mnogima već uobičajena navika. Lani su Osječani organizirali feštu u poznatom restoranu-izletištu na Dravi gdje su ugostili svoje goste ribljim paprikašem čija se žestina dobro pamti. Drugi su pričali kako i susjedne općine nastoje upriличiti fešte okupljanja za pojedine židovske praznike. Među njima posebno hvale feštu u Subotici ili u Novom Sadu. Uz takve i druge razne priče o raznim susretima učinilo mi se da smo za čas stigli na odredište u Bizovačke toplice gdje je ovom prilikom Osječka židovska općina upriличila susret-druženje u topličkom hotelu nekoliko kilometara udaljenom od Osijeka. Tu smo već zatekli autobuse s gostima iz Novog Sada, Osijeka, Zrenjanina, Subotice, Sarajeva i Beograda. Sve ukupno stiglo nas je preko tri stotine.

U predvorju golemog topličkog hotela (kojega bi

arhitektonski nacrt vjerojatno zavrijedio zlatni pehar u žanru ostvarenih megalomanskih promašaja) domaćini su nas dočekali slavonski srdačno. Odmah preko puta ulaza bio je prostrt veliki stol s pićima i svježim i ukusnim kiflicama za dobrodošlicu. Atmosfera je i inače bila topla i srdačna od pozdrava i susreta prijatelja i starih znanaca od kojih se mnogi znaju iz davnih dana zajedničkih ljetovanja. Uskluci veselja, vreva i opći žamor zbog radosti susreta tek su zamrli kad su nas domaćini pozvali u blagovaonicu gdje se prije ručka imao održati pripremljeni program.

Prvo su nas zadivili bizovački mališani, njih tridesetak, odjeveni u raskošne narodne nošnje ovoga kraja. Djeca su izvela svoj nastup, očevidno dobro uvježbana ekipa. Šarolikost i bogatstvo njihovih nošnji nalik rajskim pticama i njihova dječja dražest bili su razlog da im nije mogao odoljeti nitko tko se tu zatekao s kamerom ili fotoaparatom. Prije njihova nastupa pozdravljajući goste i okružen tom šarenom družinom, mjesni uglednik je u svom govoru istaknuo kako je za očuvanje lokalnih narodnih nošnji posebno zaslužan židovski trgovac Kohn koji je nabavljao i u svom dućanu u Bizovcu držao materijale potrebne za njihovu izradu. No kako nije precizirao vrijeme kada, pretpostavila sam da je to bilo još prije Drugog svjetskog rata.

Poslije mališana nastupila je plesna sekcija osječke općine afilirana ŽOZ-ovom Or ha Šamešu. U ovoj prilici mlade plesačice izvele su par koreografski

stiliziranih izraelskih plesova. No cijeli taj program i pozdravni govori nisu trajali predugo jer je na redu bio ukusan ručak. Nevjerojatnom brzinom je hotelska ekipa restorana poslužila sve te goste, a za vrijeme ručka Saša Kabiljo okupljene zabavljao svojim bogatim repertoarom pjesama.

Vičniji ovakvim izletima ponijeli su sa sobom kupaće kostime i poslije ručka iskoristili priliku da se okupaju u golemim topličkim bazenima. No i ostalima je vrijeme brzo prošlo i za čas je stigao sat kad se trebalo misliti na povratak.

Poslije ručka povela sam razgovor s idejnim začetnicima ovih susreta, Darkom Fischerom i Charlesom Davidom Tauberom.

Zanimljivi susreti koje organizira osječka židovska općina

Darko Fischer mi je ispričao kako je prije šest ili sedam godina na ideju druženja članova raznih općina došao zajedno s Charlesom Davidom Tauberom koji je odmah poslije rata započeo raditi u Vukovaru kao psihoterapeut. Namjera je bila da se nešto počne događati u Vukovaru i time doprinese obnovi nekada kozmopolitskog duha razrušenog grada koji je postao simbolom stradanja, a i zbog toga što je u Vukovaru nekad bila dosta velika židovska općina, a imao je i krasnu sinagogu. I jedno i drugo je nestalo, zajednica u Holokaustu, a sinagoga je srušena 1958. godine, u vrijeme kad su se Židovi bojali da će im biti oduzeto ono malo što im je preostalo. Mislili su da je bolje ne posjedovati ništa pa je sinagoga prodana kao građevinski materijal.

U Vukovaru su počeli okupljanje na mjestu gdje je nekad na lijepom položaju na vrhu brda stajala sinagoga, odmah pokraj katoličke crkve. Govorili su o povijesti

vukovarske sinagoge i vukovarskih Židova i takva su se okupljanja održala dva tri puta, a nakon toga su se odlučili preseliti u okolicu Osijeka. Sada je ovakvo okupljanje prije Pesaha postalo običaj i već se četvrti puta organizira u blizini Osijeka, evo ovaj put u Bizovcu. Okupljaju se stari prijatelji koji su se oduvijek družili, ovaj su put stigli čak iz dviju susjednih država.

Poslije posljednjeg rata članovi židovskih općina blizu Osijeka zatekli su se razdvojeni novim granicama koje se u to vrijeme čak nije moglo ni prelaziti. Darko i Charles bili su potaknuti prvim sastankom u Mađarskoj, koji je tada organizirao Vlado Šalamon u Peči. Odlučili su da nastave s takvim druženjem, te se u početku sastajalo u prostorijama osječke Općine. No kako je interes rastao, a tamo je postalo pretijesno, organiziraju se susreti i u drugim općinama kao u Subotici ili dvije godine za redom u velikoj dvorani Novosadskog sajma jer tamo ima dovoljno mjesta. Taj se susret uvijek održava prve subote u veljači, pa se ta fešta u Novom Sadu zove Šolet - prema jelu koje se tu služi gostima.

Osječka općina organizira nekoliko susreta godišnje, ovaj pred Pesah, a sljedeći susret je već dugo utemeljen običaj, moglo bi se reći da je postao tradicija još u bivšoj državi. Održava se prve nedjelje u lipnju na logorskom groblju u Đakovu, na mjestu gdje je bio sabirni ustaški logor kroz koji je od veljače do lipnja 1942. godine prošlo oko 2600 zatočenica i djece, većinom iz Bosne i Slavonije. Zbog teških uvjeta i gladi mnogi su tu umrli a preživjeli su bili deportirani odavde u Auschwitz i druge logore smrti. Komemoracija se odvija na logorskom groblju koje općina iz Osijeka nastoji kako tako održavati. Tako se sada podiže ograda i pokriveni prostor u kojem bi se mogao održavati vjerski obred. Zagrepčani uvijek dolaze kao i neki iz inozemstva, uglavnom ljudi čiji su članovi obitelji tu nastradali. Dolaze i drugi pripadnici vjerskih manjina i drugih zajednica jer se tako održava sjećanje na Holokaust.

Jedini Židov u Vukovaru

Dr. Charles David Tauber je danas jedini Židov u Vukovaru. On je psihijatar i ovamo je prvo došao s ekipom Liječnika bez granica no kako se bavi psihoterapijom odnosno liječenjem stresa uzrokovanog posttraumatskim poremećajima, ovdje je i ostao i djeluje u okvirima jedne nizozemske mirovne koalicije za rad na psiho-traumi u mirovne svrhe. Njegova ga struka odvodi u situacije slične vukovarskoj i u drugim krajevima svijeta. Dr.

Tauber je Amerikanac, no roditelji su mu porijeklom iz Galicije odakle su kao izbjeglice stigli u Ameriku. Radeći s ljudima koji su preživjeli ovaj zadnji rat često sluša kako mu stariji ljudi pričaju o vremenu prije Drugog svjetskog rata kad je u Vukovaru bila brojna židovska zajednica i prekrasna sinagoga.

Ovaj mu se kraj sviđa, rado se šeće uz Dunav i logično misli da je Vukovar idealno smješten u srcu Europe. Zbog toga je strastveni pobornik ideje za obnavljanje sinagoge i mirovnog centra za psihoterapeutski rad koji bi djelovao na općem europskom planu, a ne samo za ovu zonu.

Dr. Tauber shvaća da je cijelo stanovništvo Vukovara traumatizirano, da te traume zahvaćaju širok dijapazon počevši od ljudi koji su bili podvrgnuti mučenjima pa do onih koji pate od osjećaja krivnje. Među bivšim braniteljima i policijom depresija je česta pojava. Kao liječnik on zna da je zapuštena trauma uzrok mnogim drugim bolestima, cirkularnim, srčanim oboljenjima, raku, kao i nasilju unutar obitelji. Dodaje da je nedostatak liječenja trauma jedan od najvećih problema, posebno jer preopterećeni liječnici lako propisuju antidepresive što postojećim problemima još dodaje probleme alkoholizma i ovisnosti. No premda bitan, njegov rad nije fundiran, a sredstva se teško može namaknuti. Sa svojim kolegama razvio je strategiju kompleksne rehabilitacijske metode koja uključuje poštivanje ljudskih prava, jačanje civilnog društva kao i rad na pomirenju srpskih i hrvatskih građana. Dr. Tauber drži se u dobrobit i liječenje stanovništva treba ulagati jer u protivnom se riskira ponavljanje sukoba, a zbog ovakve zapuštenosti teško da se može planirati dugoročni mir.

To je sve razlog njegove zagriyanosti za ideju obnove vukovarske sinagoge, mjesta koje bi moglo udomiti jedan toliko potreban mirovni centar.

Na kraju razgovora jedino sam dr. Charlesu Tauberu mogla zaželjeti uspjeh u ostvarivanju tvog projekta.

Vesna Domany Hardy

LOGOR U JASENOVCU

Sabirni logor Jasenovac bio je najveći sabirni logor i logor za uništenje u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Osnivanje sabirnih logora kao mjesta zatočenja, prisilnog rada i likvidacija velikog broja Srba, Židova, Roma i Hrvata, protivnika ustaškog režima, bio je rezultat politike rasne i nacionalne isključivosti u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj koju je 10. travnja 1941. godine, pod okriljem i neposrednim utjecajem nacističke Njemačke, proglasila Ustaška domovinska organizacija i to istoga dana kada je njemačka vojska ušla u Zagreb.

Sabirni logor Jasenovac činilo je nekoliko logora osnovanih u kratkim vremenskim razmacima, na većoj ili manjoj udaljenosti od samoga mjesta Jasenovac.

Taj jedinstveni kompleks logora, uređen po uzoru na sabirne logore Trećeg Reicha, službenog imena "Ustaška obrana Zapovjedništvo sabirnih logora Jasenovac", bio je pod zapovjedništvom Ustaške nadzorne službe (UNS-a) odnosno njezina Ureda III. Ustaške obrane čija je funkcija bila osnivanje i organizacija te uprava i osiguranje logora.

Sabirni logor Jasenovac bio je prvi sustavno izgrađivani logorski kompleks na teritoriju NDH, jedini koji je neprekidno djelovao kroz cijelo vrijeme njezina postojanja, najveći po prostoru koji je zauzimao, po broju logoraša koji su kroz njega prošli i po broju žrtava koje su u njemu stradale. Bio je to višenamjenski logor, istovremeno sabirni (u njega su se upućivali muškarci, žene i djeca iz svih krajeva NDH), prolazni (iz njega je dio zatočenika bio upućivan na prisilni rad u Njemačku i u druge logore u okupiranoj Europi), radni ("najveća tvornica" u NDH s besplatnom radnom snagom), kažnjenički (u njega se dolazilo i po presudi suda zbog izvršenog kaznenog djela) i zarobljenički, ali prije svega logor smrti. Bio je gubilište za većinu onih koji su u njega ušli, a nisu se uklapali u pojam rasne čistoće (Židovi) ili su pripadali etnički manje poželjnim narodima (Srbi i Romi), kao i za protivnike ustaškog režima i članove njihovih obitelji, bez obzira na nacionalnu ili rasnu pripadnost.

Nakon savezničkih bombardiranja logora u ožujku i travnju 1945. godine, u kojima su uništeni mnogi objekti unutar logora, Vjekoslav Maks Luburić zapovjednik Ustaške obrane, naredio je da se likvidiraju svi zatočenici, a logor i mjesto Jasenovac do temelja sruši i spali, da bi se prikrili svi tragovi zločina. Posljednja skupina žena likvidirana je u predvečerje 21. travnja, a dan poslije, 22. travnja dio posljednjih muških zatočenika odlučio se na pokušaj proboja iz logora. Od njih 600 proboj je preživjelo 107 zatočenika. Isti dan, samo nekoliko sati poslije, započeo je i proboj zatočenika iz Kožare. Od njih 176 spasilo ih se samo 11.

U napušteno mjesto Jasenovac i u nedaleko od njega razoreni logor 2. odnosno 3. svibnja 1945. godine prve su ušle streljačke čete 1. bataljuna 4. srpske brigade XXI. narodno-oslobodilačke udarne divizije Jugoslavenske armije.

Komemoracijom kod spomenika Cvijet u Spomen području Jasenovac 26. travnja obilježena je 64. godišnjica proboja zatočenika iz koncentracijskog logora Jasenovac 22. travnja 1945. i odana počast žrtvama i zatočenicima, a hrvatski predsjednik Stjepan Mesić u svom je govoru poručio da neće proći pokušaji obrušavanja na antifašizam i pokušaji povijesnih revizionista da promijene rezultate Drugoga svjetskog rata.

KOMEMORACIJA U JASENOVCU

U vrlo oštru govoru, Mesić je ustvrdio "kako smo posljednjih tjedana, nažalost, svjedoci pravoga divljanja onih koji se ne mogu pomiriti s nekim notornim povijesnim činjenicama" i koji se obrušavaju na antifašizam i žele kompromitirati antifašističke borbe i žrtve fašizma.

"Napadaju nas na krajnje prizeman i primitivan način", rekao je Mesić i ustvrdio kako ti napadi dolaze od nedoučenih povjesničara-amatera, lažnih boraca za ljudska prava, ljudi pravomoćno osuđenih za teška kaznena djela ili onih koje bi sutra mogla sustići tužba za ratne zločine "te pojedinaca koje goni bezgranična ambicija i izjeda to što je nisu uspjeli zadovoljiti".

Rekao je da kao privatna osoba ne bi odgovarao na te napade, ali da to mora učiniti kao predsjednik Republike.

"Ja sam, naime, ako je netko smetnuo s uma, predsjednik države u čijem je Ustavu upisan antifašizam. I ja to ne zaboravljam", naglasio je te je ponovio da neće dopustiti napade na antifašizam i antifašiste. "Oni su se borili za slobodu. Ni za što drugo, nego za slobodu!", ustvrdio je i istaknuo da najodlučnije osuđuje i odbacuje pokušaje politiziranja žrtava na bilo kojoj strani.

"Ovo što se sa sada radi, to nije ništa drugo nego jeftini politički igrokaz u funkciji posljednjeg, rekao bih, očajničkog pokušaja povijesnih revizionista da promijene rezultate Drugog svjetskog rata. Ja im poručujem – ni ova zadnja 8. neprijateljska ofenziva neće proći!", kazao je Mesić uz buran pljesak oko dvije tisuće okupljenih.

Ustaški režim bio je zločinački u svojoj srži, zločin u ideji i ostvarenju te ideje, a režim uspostavljen poslije Drugoga svjetskog rata, iako krut i autoritaran, nije bio zločinački, kazao je.

Hrvatska vlada osuđuje zločine počinjene u Jasenovcu

Izaslanica premijera Ive Sanadera i potpredsjednica vlade Jadranka Kosor naglasila je da hrvatska vlada najoštrije osuđuje zločine počinjene u Jasenovcu, "za vrijeme ustaškog režima, režima zla". "Jednako tako osuđujemo svaki zločin, bez obzira na vrijeme i mjesto počinjenja", kazala je.

Izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora, potpredsjednica Sabora Željka Antunović upozorila je da su sva zla Jasenovca "počinili ljudi ljudima" te da je stoga ljudska zadaća "ne zaboraviti kako zlu treba malo nepažnje, ponekad neznanja ili neprepoznavanja njegovih pojavnih oblika da zaigra svoj krvavi ples".

Prisutne je pozdravila i predsjednica Savjeta Spomen područja Jasenovac Zorica Stipetić, članica Savjeta Vesna Čulinović Konstantinović i preživjela zatočenica logora u Staroj Gradišci Ankica Štefanac.

Svi su govornici naglasili da je današnja Hrvatska utemeljena na antifašizmu, a višeputno je naglašeno da se na zločine iz prošlosti mora upozoravati da se oni više nikada ne bi ponovili.

Na kraju je održana molitva predstavnika glavnih vjerskih zajednica u Hrvatskoj, položeni su vijenci i zapaljene svijeće.

Jasenovac je bio najveći sabirni i radni logor u NDH, osnovan u drugoj polovici 1941. godine. U ustaškom koncentracijskom logoru smrti Jasenovac od kolovoza 1941. do 22. travnja 1945. ubijeno je, po podacima prikupljenim u Muzeju do 1. studenog 2008. godine ., 75.159 žrtava: 35.215 muškaraca, 20.469 žena i 19.475 djece do četrnaest godina starosti.

Proboj 22. travnja 1945. preživjelo je 60-ak zatvorenika, dok je većina poginula pod paljbom mitraljeza. Preživjeli su se uključili u jedinice Narodnooslobodilačke vojske (NOV).

Hrvatski Bnai Brith Loža Gavro Schwartz i Udruga Cedek za povrat židovske imovine organizirali su krajem ožujka u prostorijama Lože Gavro Schwartz u Židovskoj općini Zagreb okrugli stol na kojem je sudjelovalo šezdesetak osoba.

OKRUGLI STOL BNAI BRITHA O POVRATU ODUZETE ŽIDOVSKJE IMOVINE

Nakon kratkog uvoda dat je pregled aktualne situacije u vezi s povratom imovine u Republici Hrvatskoj te je povučena paralela sa situacijom od prije deset godina i danas. Naznačeno je da nema pomaka niti u jednoj točki koje su bile zatražene. (www.bnaibrithcroatia.hr, deklaracije, Deklaracija o povratu židovske imovine).

Pravni zastupnik Židovske općine Zagreb iznio je svoj uspjeh pred Upravnim sudom RH, što znači da će, kako je rekao, strani državljani biti po toj presudi izjednačeni s hrvatskim državljanima. Takva presuda znači presedan i promjenu stanja po toj točki u vezi sa stranim državljanima.

Predstavica ministarstva pravosuđa odmah se uključila u diskusiju i tvrdi da za njih ta presuda nema značaja budući da se čeka međudržavni sporazum Republike Hrvatske i Države Izrael te se stoga zahtjevi stranih državljana i dalje odbijaju.

Iznio se stav SUVLAH-a i izvještaj sa sastanka s Edwardom McMillanom, dopredsjednikom Europskog parlamenta održanog 12. veljače 2009. godine u Bruxellesu.

Predsjednik Bnai Britha govorio je o svojoj suradnji sa Simonom Wiesenthalom iz 1998. godine na temu povrata židovske imovine, a sudionicima okruglog stola pročitana je Rezolucija o povratu opljačkane židovske imovine B4-1493/95 u kojoj se traži povrat opljačkane židovske imovine.

Konstatirano je da je i dalje na snazi Zakon iz 1996. godine po kojem je moguć povrat imovine oduzete nakon 15. svibnja 1945. godine. To konkretno znači da se pljačka i oduzimanje židovske imovine u razdoblju NDH ignorira, žrtve ustaških progona nisu niti spomenute. Sudionici su ponovo istaknuli da traže da se taj Zakon promijeni, što je zatraženo nebrojeno puta do sada, zahtjev

koji je od strane nadležnih tijela Republike Hrvatske bio ignoriran. Predstavica Ministarstva pravosuđa naglasila je da je na politici da promijeni taj Zakon te da to nije u domeni Ministarstva pravosuđa.

Također je istaknuto da prema tom Zakonu istaknuti predstavnici ustaškog režima NDH imaju pravo na

kompletnu naturalnu restituciju imovine i to u cijelosti, dok svi ostali imaju pravo, ukoliko ispunjavaju uvjete prema tom Zakonu, na obeštećenje i to do određene visine. Ukazano je i na činjenicu da je većina te imovine upravo opljačkana imovina Židova iz razdoblja

od 1941. do 1945. godine, što bi drugim riječima moglo značiti da se ustašama vraća u cijelosti imovina koju su oni opljačkali Židovima. Također se govori o statusu bivših državljana Jugoslavije koji su kasnih 40-tih emigrirali u Izrael i koji po sadašnjim zakonima nemaju pravo na povrat ni na obeštećenje imovine iako im je nasilno oduzeta imovina i državljanstvo od strane komunističke Jugoslavije.

Zadnje je vraćeno zemljište spaljene i srušene sinagoge u Zagrebu

Raspravljalo se i o pravu prvog nasljednog reda prema kojem osobe mogu naslijediti isključivo roditelje i djedove (bake), praksa koja je nepoznata u pravnoj stečevini slobodnog svijeta. Spomenuta je i prodaja opljačkane imovine Židova nakon 1990. u procesu privatizacije društvene imovine, a spomenuti su i zahtjevi za kontaktima s nadležnim tijelima Republike Hrvatske koji su uglavnom ignorirani. Nebrojeno puta su upućivani zahtjevi za susrete s hrvatskim ministrima u vezi s povratom židovske imovine, no svi su ti zahtjevi završili bez rezultata.

Na okruglom stolu pročitana je Zakon o restituciji imovine Savezne Republike Njemačke iz 1995. (bivša D.D.R) te je povučena paralela sa zakonom Republike Hrvatske. Naglašeno je i pitanje ošasne imovine, znači imovine Židova koji su ubijeni i koji nemaju nasljednika. Takvu imovinu zastupa WJRO (World Jewish Restitution Organization) te je samo ta organizacija ovlaštena sklapati sporazume i nagodbe s Republikom Hrvatskom.

Predsjednik ŽOZ-a i Koordinacije Židovskih općina Hrvatske Ognjen Kraus iznio je stanje s povratom općinske imovine, ističući da se zadnjih godina židovskim općinama uopće ništa nije vratilo u povrat, unatoč činjenici da još postoji mnoštvo nekretnina

Na okruglom stolu sudjelovalo je šezdesetak osoba među kojima su bili gosti, suradnici odvjetnici, a pozvani su bili i izraelski veleposlanik u Hrvatskoj Shmuel Meiom (koji se ispričao zbog drugih obaveza), politička savjetnica u američkom veleposlanstvu u Zagrebu Nicole Callahan, predsjednik Hrvatskog helsinškog odbora Ivo Banac (koji se nije ni odazvao ni ispričao za nedolazak) te ministar pravosuđa Ivan Šimonović, umjesto kojega je na okruglom stolu sudjelovala djelatnica Ministarstva pravosuđa Ana Barišić.

za koje se traži povrat. Zadnje što je vraćeno bilo je zemljište spaljene i srušene sinagoge u Zagrebu, 1999. godine, i to je bilo rečeno da se poklanja Općini unatoč činjenici da je to zemljište oduvijek bilo vlasništvo

Židovske općine Zagreb. Katolička crkva u Hrvatskoj, za razliku od židovskih općina, odlično uspijeva u povratu imovine. Voditelj okruglog stola ustvrdio je da je prema njegovu mišljenju katoličkoj crkvi u Hrvatskoj vraćeno ili dana kompenzacija u naturi za 80 posto potraživanih nekretnina, na što ga je pravni zastupnik Židovske općine ispravio rekavši da je vraćeno 99 posto.

Također se raspravljalo o inicijativi grupe zastupnika Hrvatskog sabora predvođenih dr. Tončijem Tadićem, koja je svojedobno u saborsku proceduru uputila zahtjev za neisplaćivanjem bilo kakvog obeštećenja Izraelu te je pročitana uredba iz 1954. godine na koju se pozivaju. Zaključeno je da su postojali razgovori na tu temu u 50-tim, no na tome je i stalo.

Na kraju je grupa odvjetnika koji zastupaju veliki broj državljana Izraela iznijela svoja zapažanja i iskustva u vezi s povratom imovine Židovima.

Očekuje se dolazak izaslanstva WJRO-a i Bnai Brith International predvođenih Danom Mariaschinom i Ariem Bucheisterom u drugoj polovici travnja 2009. u Zagreb, kada će se nastaviti s razgovorom i rješavanjem tih tema. Spomenut je i posjet hrvatskog predsjednika Stjepana Mesića SAD-u prije nekoliko godina, kada je posjetio glavni ured Bnai Britha te je tom prilikom obećao da će se založiti da se vrati židovska imovina pravim vlasnicima.

Na kraju je nekolicina članova Cedeka iznijela svoje probleme u vezi s povratom imovine.

Dani Deutsch
Predsjednik Bnai Brith Croatia "Gavro Schwartz"

GODIŠNJA SKUPŠTINA ŽO VIROVITICA

Židovska općina Virovitica održala je 8. svibnja ove godine redovitu Godišnju skupštinu na kojoj je predsjednik Ž.O. Virovitice Željko Weiss podnio izvještaj o radu Židovske općine. u 2008. godini Izvještaj je jednoglasno prihvaćen.

Nakon radnog dijela, članovi Ž.O.Virovitice

zadržali su se u prostorijama uz druženje i u ugodnom razgovoru.

Od gradskih vlasti, Skupštini je nazočila gđa. Željka Grahovac, kojom prilikom je zamoljena da se zauzme za uređenje židovskog groblja u Virovitici. Gospođa Grahovac tom je prilikom izjavila da će učiniti sve što je u njezinoj moći, te da je ugodno iznenađena kako brojčano mala virovitička židovska općina uspješno djeluje i radi.

Željko Weiss

CRTICE IZ ŽOZ-A

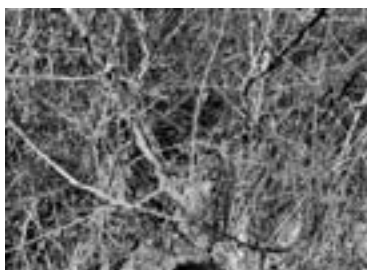
• U Bratislavi je od 17. do 19. ožujka 2009. održan međunarodni seminar o zaštiti povijesne židovske baštine, uporabi i upravljanju povijesnim nekretninama. Trodnevni je skup okupio profesionalce i volontere petnaest židovskih organizacija iz srednje i istočne Europe, koji se svakodnevno suočavaju s problemom povrata, obnove i korištenja nekretnina oduzetih za vrijeme Drugog svjetskog rata i nakon njega. Židovsku općinu Zagreb predstavljao je Dean Friedrich, glavni tajnik.

Seminar su organizirali: American Jewish Joint Distribution Committee-a, International Survey of Jewish Monuments i Slovak Jewish Heritage Center, a potpomognut sredstvima World Monuments Fund, Cahnman i Rothschild fundacija.

• 25. ožujka 2009., potpredsjednik ŽOZ-a Saša Cvetković i glavni tajnik ŽOZ-a Dean Friedrich posjetili su Vrbovec da bi ustanovili stanje židovskog groblja. Na žalost, pristup parceli onemogućen je zbog gustog raslinja. Susreli su se i s predstavnicima grada Vrbovca,

a potom s lokalnom tvrtkom ugovorili uklanjanje vegetacije i otpada s parcele, da bi se moglo snimiti stanje.

• 22. travnja 2009. održan je u Židovskoj općini Zagreb sastanak s predstavnicima veleposlanstva SAD-a. Razgovaralo se o problemima s kojima se suočava Židovska općina Zagreb, posebice o povratu imovine i odnosima zajednice s državom.

• Istog dana održao je glavni tajnik Dean Friedrich sastanak s predstavnikom veleposlanstva Češke Republike, Petrom Štepanekom. Razgovor je vođen na temu predstojeće konferencije o oduzetoj židovskoj imovini koja će se u lipnju održati u Pragu, a koju organizira EU i Conference on Jewish Material Claims Against Germany Inc.

• 23. travnja 2009. održan je sastanak predstavnika ŽOZ-a (Sanja Zoričić-Tabaković, potpredsjednica i Dean Friedrich, glavni tajnik) s predstavnicima B'nai B'rith (Dan Mariaschin i Arie Bucheister). Razgovaralo se o problemima povrata židovske imovine i odštete za oduzetu imovinu.

Iz Dječjeg vrtića Mirjam Weiller

I ove godine sudjelovali smo na predstavljanju dječjih vrtića grada Zagreba, održanom u subotu 9. svibnja 2009. na Trgu bana J. Jelačića.

Pored prezentacije rada i aktivnosti vrtića općenito, želja nam je bila podsjetiti koliko je važno čuvati našu Zemlju i okoliš.

Zato smo pokazali samo jedan mali dio onoga što smo tijekom godine radili i izrađivali od prikupljenog otpada. Bilo je tu lutkica, robota i didaktičkih igračaka.

Na kraju smo i našim najdražim mamama poželjeli

najsretniji Majčin dan.

Kako nam se šetnje po gradu sviđaju i svakodnevni smo posjetoci Zrinjevca ili Ribnjaka, s vremena na vrijeme naše su šetnje i poučne. Tako smo u srijedu, 13. svibnja posjetili „veeliku poštu“ u Jurišićevoj ulici. Bilo je zanimljivo gledati različita pisma i pakete koje ljudi donose i šalju na različite strane svijeta. Tako smo i mi pripremili pisma za naše obitelji, kupili markice i poslali svatko na svoju adresu, povodom Međunarodnog dana obitelji.

Domari našeg Doma Lavoslav Schwarz aktivni su u raznim područjima. Jedno od njih je i pjevanje pa naše domarke već dugi niz godina rasveseljavaju Dom svojim pjevačkim mogućnostima. Svoju desetogodišnjicu sastav „Šalom“ proslavio je u ŽOZ-u.

Koncert vokalnog sastava „Šalom“

Vokalni sastav „Šalom“ obilježio je 23. travnja obljetnicu svojeg 10-godišnjeg djelovanja koncertom održanim u auditoriju Židovske općine Zagreb.

Sastav u kojem je do danas sudjelovalo 28 pjevačica počeo je prema riječima gđe Eve Ackerman pjevati prigodom praznika i proslava na inicijativu gospođe Šarike Danon, voditeljice zbora. Tijekom godina repertoar se širio i danas obuhvaća pjesme velikih majstora kao što su Mozart, Weber i Beethoven, hebrejske, jidiš, ladino te međimurske i dalmatinske pjesme. Iako su tijekom vremena neke pjevačice nažalost zauvijek napustile sastav, došle su nove i danas sastav ima 14 članica od kojih je 11 nastupilo na koncertu.

Osvrnut ću se vrlo osobno na sam događaj.

Ima li ičeg ljepšeg od glazbe i pjesme? Neki će naravno reći da ima, no, uz dužno poštovanje različitih ukusa, podsjećam opet vrlo osobno: Uz glazbu se smiruje, uči, liječi.

I tako nas je 11 dama zlatne dobi s ravnateljicom zbora, pijanisticom, obrađivačicom tekstova, energičnom gospođom Šarikom Danon, uz pijanističku pomoć i

duhoviti govor gospođe Eve Ackerman, oraspoložilo toplim zvukovima Mozarta, Webera i Beethovena. Na hebrejskom su nas jeziku odvele u nama uvijek dragi Jeruzalem, nasmijale su nas i podučile na jidišu da slušamo rebea i dirnule nam dušu s tugaljivim sefardskim i međimurskim melosom, da bi koncert završile vedrim tonovima „U našeg Marina“.

Ništa nije bilo izostavljeno, ništa prepušteno slučaju (osim možda tona G koji je tko zna iz kojeg razloga počeo zapinjati i time stvarati probleme pijanisticama, no uvjeravam vas da većina publike to uopće nije primijetila).

Naše su pjevačice s velikom pažnjom pratile svaki pokret ruku voditeljice zbora i sotto voce je bio sotto voce, a forte zaista forte (iako je prema riječima gđe Ackerman forte primjenjiviji u Domu, jer bi se bez njega stanovnici u njemu teško sporazumijevali). Poput slavuja zvučao je glas solistice, pridružene članice zbora, gospođe Silve Janžeković.

Koncert je završio uz zvukove Hava Nagile, a čega drugoga, i uz entuzijastičko pjevanje čitavog slušateljstva.

Dame su nagrađene dugotrajnim pljeskom, čestitkama i bijelim ružama, a ugodno je druženje nastavljeno još dugo uz kolače i sokove u prostorijama Palmotićeve 16.

Zahvaljujem na lijepom doživljaju svim pjevačicama i već se radujem novom koncertu.

Gertruda Preis Hur

A evo što mi kažemo o obitelji:

Aron: „Meni služi za kuhat ručak i za priču i za šetnju s Torom. Volim svoju obitelj i to sam ja Aron!“

Rina: „Meni znači obitelj kad idem s prijateljima u park, kada zajedno šetamo, igramo se s Torom, kad zajedno jedemo. Sa obitelji se osjećam sretno.“

Lea: „Kad idemo u vrtić, kad zajedno ručamo, idemo na dvorište i radimo sa glinamolom. Onda mi je dobro, i kad se skupa u krevetu mazimo, to mi bude dobro.“

Malka: „Meni je s obitelji jako lijepo.“

Paula: „Igramo se zajedno, kad mi mama priča priče, onda se osjećam dobro.“

Helena: „Kad se s mamom, tatom i bratom rolam, radimo salto...“

Adela: „Igramo se, idemo na sladoled.“

Roko: „Mi zajedno se družimo i jedemo voće, pijemo sok i igramo šah na dvorištu. Grlimo se i damo si pusu prije spavanja. Jako volim svoju obitelj.“

Studentice i studenti diplomskog studija sociologije Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu boravili su 4. i 5. svibnja ove godine u Židovskoj općini Zagreb na dvodnevnom seminaru na temu Holokausta.

Holokaust – je li čovječanstvo nešto naučilo?

Seminar je predviđen u okviru kolegija Predrasude i prevencija diskriminacije, a ideju su potaknula dvojica profesora s Hrvatskih studija, Zlatan Gelb profesor na studiju komunikologije i Renato Matić, kao nositelj spomenutog kolegija. Rukovodstvo Židovske općine bezrezervno je podržalo ideju, ponudilo prostor i cjelokupnu organizaciju, a kreaciju sadržaja dvodnevnog programa i ukupnu operativnu provedbu preuzela je voditeljica projekata u Židovskoj općini Laila Šprajc.

Na samom je početku svim sudionicima dobrodošlicu i uspješan rad poželio tajnik ŽOZ-a Dean Friedrich, koji je potom poveo studente u obilazak zgrade, usput odgovarajući na brojna pitanja, koja su kulminirala ulaskom u prostor sinagoge gdje je stručno vodstvo preuzeo Saša Cvetković.

Još raspravljajući prve dojmove polaznici su u glavni sadržaj susreta ušli s temom o Teoriji grešnog jarca koju je inspirativno predstavio profesor Ivan Tanta, pripremajući

tako teren za glavni događaj prvog dana. Dvosatna multimedijaska prezentacija profesora Zlatana Gelba koja je započela podsjećanjem na povijesni razvoj antisemitizma, na znane ali i manje poznate pojave pogroma i genocida zabilježene u povijesti čovječanstva, a potom i dramatičnim prikazom uspona nacizma, dok je središnji dio sadržaja posvećen ideji i realizaciji Holokausta, kao pokušaja potpunog istrebljenja židovskog naroda, uz koje su na uništenje bili «osuđeni» Romi, ali i mnogi drugi koji se nisu uklapali u «nacističku» matricu «savšenog svijeta». Uz mnoštvo slika i filmskih kadrova, sa završnim poglavljem posvećenim nastojanjima relativizacije ili potpune negacije Holokausta te s velikim upitnikom iza pitanja «Je li svijet išta naučio?», prezentacija je, prema svjedočenju studentica i studenata, zasjenila sve druge osobne misli i planove toga dana, sve do nastavka koji je uslijedio dan poslije.

Prikaz povijesti ŽOZ-a i susret s Otom Konsteinom

Raznoliku mapu događaja drugog dana otvorila je Laila Šprajc kratkim i sjetnim prikazom povijesti Židovske općine Zagreb, a nju su kao i ukupnu povijesnu zbilju hrvatskog društva, obilježila nezaboravna ostvarenja i nezaboravni ljudi koji su jednako živjeli za svoj izraelski narod kao i za svoju hrvatsku domovinu. Stoga je upravo nezamisliv prekid, takvog gotovo idiličnog slijeda, kakav se dogodio 40-ih godina prošlog stoljeća, kada su za sve dobro učinjeno kao naplata stigli rasni zakoni i Holokaust, kojim je kroz logore smrti, a što kroz odlazak iz zemlje, u Hrvatskoj ostalo živjeti tek možda 1 posto od prijateljnog broja pripadnika židovskog naroda.

Kratki film o židovskoj djevojčici Lei Deutsch, djevojčici koja je Hrvatsku u svijetu proslavila kao «hrvatska Shirley Temple», što pred zakonom silnika to ništa nije značilo, te o njezinoj prijateljici Dariji Gasteiger koja se također zbog «zločina (drugog nepodobnog) podrijetla» nikada više nije vratila u grad svoga djetinjstva, kao i dirljivo filmsko svjedočanstvo gospodina Ota Konsteina o tome kako je za razliku od milijuna drugih, i svih članova svoje obitelji, uspio preživjeti Holokaust, zaokružili su nezaboravan,

ali iskreno bolan susret s godinama i događajima koji su zauvijek i nepovratno promijenili sliku svijeta i ljudskog roda.

Završni dio dvodnevnog programa bila je radionica za sve studentice i studente, koju su režirale stručne voditeljice Vera Šimić i Laila Šprajc. Unatoč jednostavnoj i od ikakvih simbola oslobođenoj formi, svi su sudionici, zahvaljujući tek proživljenom dubokom iskustvu, prepoznali postojanje i ekspresiju svih onih ljudskih strahova, ograničenja, slabosti, ali i zlokobnih protučovječnih motiva, koji su u jednom povijesnom trajanju, dojučerašnje susjede i sugrađane potaknule da se opredijele za ulogu mučitelja i ubojica, a druge da protiv svoje volje postanu žrtve jednog čudovišnog projekta. Projekta, koji se novim generacijama možda i može predstaviti kao proizvod nekog luđačkog i bolesnog nauma, ali takvim se izgovorom ne može izbjeći istina o modernom čovjeku, koji kao racionalno biće očajnički želi odbiti svaku odgovornost i pobiti nepodnošljivu istinu: kako su ideja i realizacija Holokausta sramotni vrhunac njegove višestoljetne ambicije da snagom uma zagospodari svijetom, zavara i pokori svoje bližnje. A konačno, nema izgovora kojim je moguće prikriti i onu još goru spoznaju da snagom tog istog uma kojim je Zlo oslobođeno, nitko nikada neće biti u stanju izbrisati učinjeno, oživjeti one koji su nestali u Kristalnoj noći i logorima smrti, ucijepiti preživjelima zaborav, a sebi i drugima «prodati» ideal «instant» života i tako steriliziranu savjest, koja se ne bi doživotno mučila pitanjem: «Holokaust... jesmo li išta naučili?»

Renato Matić

Kako su studenti Hrvatskih studija doživjeli seminar u ŽOZ-u?

Vrhunac ovog kolegija je svakako posjet Židovskoj općini u Zagrebu. Iako smo svi dobro bili upoznati s Holokaustom i slučajem Židova, mislim da nitko nije ostao ravnodušan, nakon dvodnevne radionice u kojoj smo stvarno detaljno upoznati sa svim aspektima patnji i nepravde koju su preživjeli Židovi. Evo moram ponoviti, iako smo svi bili upoznati s Holokaustom i

iako je radionica bila vrlo naporna i tužnog tona, jako mi je drago da sam sudjelovala jer sam doista dosta toga novog naučila i samo to da smo bili u Židovskoj općini doprinijelo je nekom poštovanju prema tim ljudima koji su pretrpjeli stravično mučenje i nepravdu, a bez nekog konkretnog razloga.

Kada smo drugi dan gledali dokumentarni film o životnoj priči Ota Konsteina, «Da se ne zaboravi» došla mi je ideja da bih stvarno voljela jednog dana kao profesorica sociologije omogućiti svojim učenicima da i oni na ovaj način budu upoznati s pitanjem Holokausta jer iz svog primjera sam shvatila da na jedan način možeš shvatiti i naučiti o nečemu iz knjiga, iz priča i predavanja drugih osoba, a drugo je kad se nađeš među tim ljudima, kad si direktno upoznat s fenomenom i kad vidiš pred sobom konkretne snimke i ispovijesti osoba koje su to preživjele i koje se još dan danas nose s time. Mislim da bi si svi mi, barem malo upoznati s Holokaustom i svim događajima vezanim uz to, trebali uzeti neku moralnu zadaću da se stvarno takvo što ne zaboravi, a još i više da se ne ponovi.

(Ivana B.)

Smatram da je sudjelovanje u ovakvom seminaru jedno vrlo emocionalno i dirljivo iskustvo, također smatram da nakon toga nitko ne može ostati emocionalno ravnodušan i netaknut. Seminari i radionice poput ove vrlo su korisni jer pružaju jedan pogled na problem i situaciju s vrlo intimne perspektive, što omogućuje osobama koje sudjeluju u seminaru i radionici da bolje zapamte činjenice i detalje koji se ističu. Mislim da je organiziranje ovakvih seminara poželjno i smatram da bi trebali i dalje biti organizirani ovako, i to za sve ljude koji žele sudjelovati. Što se tiče konkretno seminara i radionice, smatram da je sve bilo vrlo dobro organizirano, predavači i članovi zajednice su bili vrlo ljubazni i pristupačni. Sve je bilo odlično.

(Sanja L.)

Sudjelujući dva dana na seminaru o Holokaustu, slušajući što se zaista dogodilo od onih koji su to preživjeli, naučila sam puno više nego što bih naučila od

samog slušanja predavanja. Iako su filmovi o Holokaustu koje smo gledali zaista zanimljivi, potresni, možda bi bilo efektivnije kada bi bilo više radionica poput one na kojoj smo sudjelovali, a malo manje filmova. Ovakav način učenja o ovoj temi je puno, puno

zanimljiviji i upečatljiviji od samog predavanja, te je zaista za svaku pohvalu.

(Barbara D.)

Dva dana koja smo proveli u Židovskoj općini bila su vrlo sadržajna i zanimljiva te su nas djelatnici vrlo lijepo ugostili. Slike Holokausta i živih kostura koje su se pojavljivale u sklopu prezentacija jako su me potresle, a pogotovo filmovi s isječcima iz logora. Dugotrajnost izlaganja svih profesora kroz dva dana daje neku težinu čitavoj priči te se lakše može stvoriti slika teškoće ovog zločina, gotovo kao da promatramo događaj iz neposredne blizine. Profesor koji je govorio o „žrtvenom jarcu“ ima vrlo neobičan način interpretacija, kao u teatru, što zapravo dobro oslikava čudnu potrebu ljudi da uvijek nekog okrivljavaju kako bi sebi olakšali. Priča o Lei Deutch i milijun i pol djece koja su ubijena na početku svog života mi je i dalje nevjerovatna, ali svjedočanstva ljudi ipak jezivu zamisao potvrđuju kao nešto što je zaista

dio naše povijesti. Vrlo me se dojmila ideja američkih studenata o sakupljanju spajalica kako bi stekli uvid u broj umrlih te bih željela dublje proučiti način na koji su to proveli. Posjet muzeju i sinagogi bio je kratak, ali sam to doživjela kao predah od tužnih priča. Uspjeli smo stvoriti sliku o načinu funkcioniranja obreda u židovskim zajednicama koje je prema priči djelatnika vrlo različito između pojedinih zajednica, ovisno jesu li liberalnije ili ortodoksnije. I na kraju, sama radionica uživanja u nebulozne uloge, uspjela je dobro zaokružiti čitavu priču. Obje strane, oni koji su glumili moćnike, kao i oni koji su bili potlačeni, nisu imale jasnu sliku onoga što rade. Opet je sve bilo kao u teatru gdje svi čekaju kraj predstave kako bi im se nešto razjasnilo. Iz rasprave smo uspjeli izvući poente radionice – i u životu svi igramo uloge, ali rijetko se zapitamo kamo idemo i čemu se možemo nadati, da li je to ispravno i tko je zapravo naš autoritet kojem se toliko klanjamo.

Ocjenjujem ovaj posjet izuzetno kvalitetnim i dobro organiziranim te predlažem da ubuduće budu organizirane dvije radionice jer u njima zaista svi sudjeluju te studente potiče da čitav taj proces koji se odvija oko nas dubinski promišljaju i nakon izlaska iz općine.

(Ana S.)

PROJEKT ALADIN

Zaklada za sjećanje na Holokaust (Fondation pour la memoire de la Shoa) predstavila je 27. ožujka u zgradi UNESCO-a u Parizu projekt „Aladin“.

To je nezavisni edukacijski i kulturni program čiji je cilj da se povijesne činjenice o Holokaustu (Shoa) objave i da se otvori dijalog i na arapskom, perzijskom i turskom jeziku.

Projekt je poduprlo više od 200 akademika i značajnih osoba iz arapsko-muslimanskog svijeta, uz već postojeći odbor koji čine značajne europske ličnosti. Projekt je također dobio široku diplomatsku potporu.

U sklopu projekta predstavljena je internetska stranica www.projetaladin.org – na pet jezika: engleski, francuski, perzijski, arapski i turski.

Na toj stranici moći će se dobiti informacije o povijesti Holokausta (Shoa), Uvod u židovsku kulturu, Povijest židovskog naroda i Judaizma, Povijest odnosa između muslimana i Židova kroz stoljeća sve do danas – s detaljima o mirnoj koegzistenciji i razdoblju sukoba.

Otvorena je i digitalna biblioteka: www.aladdinlibrary.org

Na kraju prezentacije u Parizu deklaraciju su potpisali Abdoulaye Wade (predsjednik Islamske konferencije), Jacques Chirac (nekadašnji predsjednik Francuske),

Simone Veil (počasna predsjednica Foundation for the Memory of Shoa)

Svakako pogledajte izvanredne WEB stranice toga projekta!

Melita Švob

U Rijeci već dugi niz godina djeluje aktivna židovska zajednica. I danas, mlada, srednja i “zlatna” generacija zajedničkim snagama održavaju tradiciju, rade na novim zanimljivim projektima te se okreću budućnosti...

Židovska općina Rijeka na početku 21. stoljeća

U posljednjih pet-šest godina Židovska općina Rijeka ponovo se dokazala kao vrlo aktivna općina, koja njeguje tradiciju i to na raznim područjima: organiziranju proslave većih i manjih praznika, održavanju tradicije, održavanju groblja, a napokon je završena i obnova riječke ortodoksne sinagoge.

Prije gotovo četiri godine, u ljeto 2005., Ana Lebl pokrenula je židovsku omladinu cijele Hrvatske pa i Srbije osmisivši izvanredan projekt Menuha zamišljen kao seminar koji se sastoji od nekoliko dijelova, a to su: edukacija, druženje, rad na groblju i slobodno vrijeme. U razdoblju od 2005. do 2007. godine održane su četiri menuhe – prva u Splitu, druga u Nišu, treća u Tuzli i četvrta u Opatiji...

Omladina židovske općine Rijeka je sve ugodno iznenadila – između ostalih i samu sebe. Na sastanku omladine, održanom 2005. godine, riječka židovska omladina dogovorila se da se aktivira na najbolji mogući način – a to je značilo sudjelovanje i pokretanje raznih projekata. Kako je vrijeme prolazilo, išli smo iz projekta u projekt. Počeli smo s izložbom “Život Ane Frank”, koja je bila postavljena na balkonu za žene u sinagogi prilikom svečanosti proslave završetka obnove sakralnog prostora sinagoge. Postigla je velik uspjeh i bila je vrlo posjećena, a posebno treba istaknuti da je izložbu posjetio velik broj učenika osnovnih i srednjih škola.

U 2006. godini pokrenuli smo novi projekt “Tjedan edukacije o Holokaustu – multimedijalna izložba”. Za nas potpuno neočekivano, jedna britanska i jedna nizozemska fondacija, prepoznale su važnost i vrijednost našeg projekta i financijski nas poduprli.

Poneseni uspjehom, odlučili smo napraviti još jedan projekt, da bismo našli sredstva da naša izložba posjeti sve veće židovske općine u Hrvatskoj. Ista fondacija iz Velike Britanije je ponovo podržala naš projekt (2007. godine) pa je tako naša izložba “Tjedan edukacije o Holokaustu” postala putujuća izložba pod nazivom “Pet stoljeća Židova u Rijeci”. Prezentirana je u Zagrebu, Osijeku, Splitu, Dubrovniku, Koprivnici, a u mariborskoj sinagogi otvorena je prigodom Dana sjećanja na žrtve Holokausta.

Da bismo zaokružili projekte i aktivnosti omladine u razdoblju od 2005. do 2008/9. godine pokrenuli smo snimanje filma o tri naša autentična projekta. Film je nedavno završen.

Godine 2009. omladina Židovske općine Rijeka pokrenula je jako važan projekt pod nazivom “Digitalno groblje – sjećanja Židovskog groblja u Rijeci”. Ukratko rečeno, želimo napraviti virtualno groblje na internetu čime bismo makar virtualno spasili židovsko groblje u Rijeci ako ga jednog dana prekopaju, a mogli bismo ga ostaviti u nasljeđe generacijama koje dolaze.

Život općine

Proslavu praznika Pesah iskoristili smo da prvi put interno prikažemo film. Svi članovi koji su gledali bili su jako zadovoljni i pohvalili su uradak.

Omladina moje generacije koja je uglavnom istih godina ili neznatno starija nastoji učiti od treće generacije jer je do sada Židovska općina Rijeka održala kontinuitet dug 228 godina koji treba nastaviti i održavati dokle god se može.

Velik problem je to što generacija naših roditelja, odnosno veći dio te generacije, nije dovodila svoju djecu u židovsku općinu pa je nastala velika “rupa” među generacijama, a to je rezultiralo i time da se omladina većim dijelom ne identificira sa svojim židovskim podrijetlom.

Što se aktivnosti ostalih generacija tiče, vrlo je aktivna ženska sekcija koja je, kao u većini židovskih općina diljem Hrvatske, pa i bivše Jugoslavija, vrlo aktivna i već je niz godina kovač ili čak i zamašnjak od kojeg počinje svaka aktivnost u Općini.

Neke od članica ženske sekcije pripremaju proslave praznika. Za nedavnu proslavu Pesaha članice Ženske sekcije pripremale su kolače, kanape sendviče, sokove i tako dalje... Neke su ukrasile prostor i nabavljale namirnice potrebne za proslavu Pesaha, kao što to čine za svaki praznik.

U upravnom odboru Židovske općine Rijeka imamo članove svih generacija, a odbor se redovno sastaje.

Članovi odbora se, kako je to i uobičajeno, redovito međusobno nadvikuju.

Otkako je sinagoga obnovljena imali smo nekoliko predavanja i projekcija.

Planiramo uskoro povećati učestalost događaja u našoj zajednici – Židovskoj općini Rijeka.

SJEĆANJE NA LUDBREŠKE ŽIDOVE

Povodom židovskog spomendana Jom Hašoa, Dan sjećanja na žrtve Holokausta je prvi put obilježen na židovskom groblju u Ludbregu. Komemoraciji su nazočili Ivan Lončarić, gradonačelnik Ludbrega, članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista Ludbrega, predstavnici srpske manjine te

brojni Ludbrežani. Na grobu Samuela Scheyera (1849. - 1917.), predratnog predsjednika Izraelitičke bogoštovne općine Ludbreg i suosnivača Ludbreškog vatrogasnog zbora, pjevačkog zbora „Podravine“ te čitaonice u Ludbregu, položeni su vijenci i zapaljene svijeće. Iz ludbreškog kraja je tijekom Holokausta odvedeno više od 150 Židova u ustaške i nacističke logore smrti, najviše u Jasenovac. Samo iz obitelji Scheyer nestalo je 15-ak članova. Malobrojni su se spasili, najčešće tako da su se pridružili NOB-u. U ratu je uništena i ludbreška sinagoga. Komemoraciji su prisustvovali i malobrojni potomci židovskih obitelji koje su nekad živjele u ludbreškom kraju. Od te značajne manjine, preostalo je malo groblje, osnovano daleke 1886. godine, danas spomenik kulture.

Milivoj Dretar

KOMEMORACIJA ZA LEPOGLAVSKE LOGORAŠE

Na spomen-groblju u Lepoglavi okupilo se 18. travnja oko 150 antifašista, rodbine i građana Lepoglave na komemoraciji povodom 64. obljetnice masovnih likvidacija u tom zloglasnom ustaškom logoru, najvećem u varaždinskoj regiji. Logor Lepoglava osnovale su vlasti Banovine Hrvatske 1939. godine za politički nepoćudne osobe. U travnju 1941. godine logor preuzimaju ustaše

Želim posebno naglasiti da i 65 godina nakon Holokausta Židovska općina Rijeka aktivno nastavlja kontinuitet dug 250 godina od osnivanja židovske zajednice te podsjetiti da je prošlo gotovo 570 godina otkako su prvi Židovi stigli u Rijeku.

Filip Kohn

koji tu dovode zatočenike iz Kerestinca i drugih logora, a nakon privremenog oslobađanja od strane kalničkih partizana, logor postaje zatvor. U svibnju 1944. godine ustaše ponovo uspostavljaju logor koji je djelovao sve do travnja 1945. Među zapovjednicima logora smjenjivali su se Nikola Gadžić, Ljubo Miloš, Jozo Matijević i Maks Luburić, prijašnji zapovjednici Jasenovca. Logoraši su

umirali zbog teškog rada, premlaćivanja, pothranjenosti, pjegavog tifusa i dizenterije, smrzavanja, pojedinačnih i grupnih likvidacija.

Kroz logor je prošlo više tisuća Hrvata, Srba, Židova, Slovenaca, muslimana. U strahu od partizanskog napada, u travnju 1945. godine Maks Luburić izdaje naredbu za „evakuaciju logora“ – više od 1300 zatočenika je u nekoliko grupa odvedeno u Jasenovac gdje su poubijani, a spasilo ih se samo šezdesetak.

Preostali su logoraši likvidirani 30. travnja iste godine, ustaše su njihova tijela bacili u logorski bunar. Time je logor prestao postojati. Na spomen-kamene na groblju su uklesana imena 961 ubijenog logoraša, no još mnoge se nije moglo ni identificirati.

Počast svim lepoglavskim žrtvama odali su Marijan Škvarić, gradonačelnik Lepoglave, Gojko Matić, predsjednik lepoglavske udruge antifašista i Juraj Hrženjak, predsjednik Savjeta Saveza antifašističkih boraca Hrvatske.

Milivoj Dretar

Još se sjećam kad mi je Nives (Beissmann) nakon Limuda rekla da ćemo imati u siječnju još jedan seminar. Odmah sam počela razmišljati o tome kako ću opet vidjeti prijatelje, ali možda i upoznati neke nove... I tako smo krenuli u Sarajevo...

SEMINAR U SARAJEVU

Došao je i taj dan. Ana Marija, Marija i ja smo bile jako uzbuđene. U tri sata smo sjele u vlak i krenuli na put za Sarajevo. Putovanje je trajalo oko šest sati, ali mi smo to vrijeme kratile pričanjem, čitanjem, jelom, slušanjem glazbe – i proletjelo je. U Sarajevu su nas dočekali Tina i Vlado. Vlado je skoro pao u nesvijest zbog mog velikog kofera, ali mi ga je ipak pomogao ponijeti do taksija. Taksi nas je odveo do naših hotela. Nas tri smo bile smještene u jednom hotelu, a Nives u drugom. Nakon što smo se smjestile i malo osvježile, otišli smo svi zajedno na večeru. Sjeli smo u jedan restoran koji je nudio samo japansku hranu i morske plodove. Nives je naručila sushi koji sam ja s hrabrošću kušala, no nije mi se baš svidio. Meni su finiji bili moji njoki u umaku od rajčice. Te smo večeri upoznale i simpatične Arija i Ejtanu iz Izraela.

Sutradan za doručkom smo se dogovorile što ćemo raditi taj dan. Imale smo puno slobodnog vremena. Dogovorile smo se za šetnju gradom i po Baščaršiji.

Vrijeme nije bilo baš prekrasno – cijeli je dan lijevala kiša, no mi smo hrabro šetale i razgledavale. No, kao i ostale pripadnice ženskog roda, nismo mogle odoljeti brojnim trgovinama koje su nas pratile kroz grad. Sve četiri smo morale odmah potrošiti sve novce koje smo imale sa sobom. Ja sam naravno odmah morala kupiti i majicu i hlače i torbu.

Zanimljiva predavanja, filmovi i druženje

Navečer je bilo otvaranje seminara. U predvorju hotela smo srele stare prijatelje, koje nismo dugo vidjele i nakon toga se svi zajedno zaputili prema općini. Tamo su nam domaćini poželjeli dobrodošlicu, a nakon toga smo imali predavanje. Predavanje nam je držao gospodin Ari, kojeg smo prethodnu večer upoznale. Govorio nam je o tajnama židovstva.

Sljedeće jutro, to jest prijepodne, bilo je rezervirano za posjet židovskom groblju, staroj sinagogi i muzeju. Volim povijest, pa su mi predavanja bila dosta zanimljiva. Ni to

nam prijepodne nije prošlo bez kiše.

Poslijepodne smo imali Dinino predavanje o seksualnosti i o tome kako Tora gleda na seksualnost. Mislim da je sve najviše zanimala ta radionica. Bili smo podijeljeni u četiri grupe i svaka je grupa imala svoju priču. I nakon što je svaka grupa obradila svoj dio, svi smo zajedno prodiskutirali o svim pričama.

Navečer smo imali Šabat. Svi smo se lijepo obukli i krenuli prema sinagogi. U sinagogi smo odslušali molitvu za Šabat i onda otišli na večeru.

Nakon večere smo se svi skupili u dvorani i pogledali film „Me Sevdad de Oro“, koji govori o Židovima u Sarajevu za vrijeme posljednjeg rata.

U petak, posljednjeg dana seminara, predavanje su nam držali Vedran i Vlado. Govorili su nam o židovskoj ljepoti. Vlado nam je

pričao o majkama, a Vedran o tome kako Židovi jako paze na svoj izgled.

Navečer smo pogledali film „Freedom Writers“. Film govori o skupini tinejdžera koji se svaki dan bore za život i koji na kraju uspiju na neki način pobijediti svoje strahove. Naravno, u filmu se spominje i Holokaust.

Nakon večere i plesa, madrihimi su nam priredili zabavu. Tu zadnju večer svi smo se družili. Pričali smo, smijali se, izmjenjivali dojmove i pozdravljali se prije polaska.

Marija i ja smo probdjele tu cijelu noć. Moram priznati da nam baš nije bilo lako.

U sedam sati ujutro smo već sjedile u vlaku koji nas je vozio kući.

Drago mi je što sam išla na ovaj seminar, jer mi je stvarno bilo lijepo. Sretna sam jer sam stekla neka nova poznanstva, jer sam naučila mnogo stvari koje će mi poslije biti potrebne, kad postanem madrih. Jedva čekam sljedeći seminar da opet sve ovo doživim i da se opet ovako lijepo provedem.

Lea Kasabašić

Djeca Nedjeljne škole Židovske općine Osijek marljivo rade, plešu i uče. A ponekad zasluže i malo odmora pa su tako svi zajedno otišli u – Gardaland! A da sve ne bude samo igra, u Veroni su obišli znamenitosti te pokušali posjetiti i sinagogu.

GARDALAND

Do ideje o ekskurziji došlo je sasvim slučajno. Naime, ja sam sa svojom obitelji planirala ići na taj put u Italiju, ali su me djeca iz Nedjeljne škole (a i roditelji) jedno po jedno dolazili pitati bih li povela i njih. Tako mi je palo na pamet da ne bi bilo loše da napravimo ekskurziju i zaista odemo tamo svi zajedno. Ipak smo mi škola.

Pripreme su prošle stvarno brzo i za tren oka već je bio dan polaska. Naš se put sastojao od posjeta zabavnom parku Gardaland, velikom zoološkom vrtu i Safari parku u blizini Verone i samoj Veroni.

Premda smo u Veroni vidjeli mnoštvo znamenitosti, jer je stara jezgra toga grada predivna, djeci je bilo najvažnije vidjeti Julijinu kuću i slikati se pored Julijina spomenika. Jer tko nije čuo priču o Romeu i Juliji, najpoznatiju ljubavnu priču svih vremena. Međutim, pored mnoštva znamenitosti, mi smo imali još jedan cilj koji nažalost nismo uspjeli ostvariti. Željeli smo posjetiti sinagogu za koju smo saznali preko interneta. Znali smo da postoji, imali smo čak i fotografiju, ali nismo imali adresu. Najčudnije od svega je da nam nitko koga smo pitali nije znao reći gdje se ona nalazi. Čak smo dobili i jedan krivi trag – od recepcionara u hotelu (bolje rečeno

od njegove supruge, jer je čovjek zvao ženu kući da mu pomogne) dobili smo adresu i mi smo, ne imajući zašto sumnjati u njezinu točnost, pronašli traženu ulicu, ali tamo od sinagoge ni traga ni glasa. Možete si zamisliti razočarenje nakon dugog hodanja. No najgore je to što neki drugi trag nismo imali. A sad više nismo imali ni vremena. Baš šteta. Možda neki drugi put.

U Safari parku i zoološkom vrtu je također bilo lijepo,

mnoštvo prekrasnih životinja, pregršt vrsta, ali je djeci definitivno bilo najljepše u Gardalandu. A o tome više iz pera Maje Vizentaner.

O Gardalandu sam samo čula. Svi su govorili da je tamo prekrasno i predivno i da tamo svatko treba otići. Tada sam se i ja zainteresirala, poželjela sam ići. Nives je rekla da mogu s njom ići, da to i nije tako velik problem. No, veći je problem bio nagovoriti moje roditelje da me puste. Mama je bila malo tvrđi orah. Malo puno tvrđi. Nije joj baš bilo pravo. No kada sam nagovorila tatu. znala sam da će on mamu. Jedva sam čekala.

Iz Osijeka smo krenuli 8. svibnja oko dvadeset i dva sata. Plan je bio da spavamo u autobusu i da naspavani stupimo na prag Gardalanda. No mi, naravno, nismo

spavali. Stigli smo ujutro oko devet sati. Od Gardalanda nas je dijelio samo jedan, jedini sat i, nažalost, zatvorena vrata. S otvaranjem vrata počela je i predstavica u kojoj su plesali likovi iz crtića. Već je bilo dogovoreno, čim udemo idemo na Blue tornado, a za poslije se lako dogovoriti.

Blue tornado je urnebesna vožnja u kojoj sjedite po dvoje jedni iza drugih, a sjedalica je prikvačena samo šipkom za svod sprave, što znači da vam noge, nažalost, vise. Čim smo zauzeli mjesta ja sam na glas rekla (sa suzom u oku i strahom u srcu): „Tko me tjerao na ovu glupu spravu...“ No, kada je vožnja završila poželjela sam da je trajala barem malo dulje jer ipak, vožnja je odlična. Također, bili smo i na Mamutu, Atlantidi, vlaku smrti, slobodnom padu, ljuljački...

U Atlantidi morate imati kabanicu, pogotovo ako ste

u prvom redu, kao ja. Vozite se u čamcu od 16 mjesta, sporo se penjete, no vrlo brzo i “kroz” vodu spuštate. No,

čini vam se da ste bili i ispod površine vode ako nemate kabanicu. Vrlo uzbudljiva atrakcija.

Slobodni pad je definitivno najkraća atrakcija u

Gardalandu, ali i najstrašnija. Popnete se visoko na čak 40 metara. Penjete se 30 sekundi, a spuštate dvije.

Tamo možete kupiti i suvenire, slike te razglednice. Ja se nisam mogla odlučiti koju bih razglednicu kupila pa sam ih kupila šest. Također, bili smo na showu s delfinima. Show je trajao dvadeset pet minuta (bar je trebao), no bilo je toliko zabavno da se meni činilo kao deset. Ta prelijepa, zabavna i inteligentna bića. Kada ih vidite poželite ih dotaknuti.

Ubrzo je došao i kraj. Već je bilo osamnaest sati, odnosno, zatvaranje. Taj zabavni park je toliko velik da ga nismo uspjeli cijelog obići. Mogu reći da mi se Gardaland jako svidio i da je ispunio čak i više od mog očekivanja – što je bilo teško. Gardaland bi svatko trebao posjetiti.

Nives Beissmann

Pirovac 2009.

Židovska općina Zagreb i ove godine organizira ljetovanja za djecu i studente u našem odmaralištu u Pirovcu. Kako je odaziv za zajednička ljetovanja svake godine sve veći i ovoga puta smo programe podijelili u 3 smjene:

1. smjena (7 – 13 godina)	25.6. – 5.7.
2. smjena (14 – 18 godina)	9. – 19.7.
3. smjena (18 +)	21. -31.7.

Uz dobru zabavu i obilje kupanja, programi uključuju i raznovrsne aktivnosti; izraelski folklor, arts & crafts, male novinare, dramsku skupinu, sport i školu plivanja za najmlađe. No kako ljetovanja ne bi bila samo pusta zabava, svake godine sudionici ljetnih kampova obrađuju jednu od tema vezanih uz židovstvo.

Ovogodišnja tema kampova su židovski blagdani, u kojima će djeca i studenti usvojiti najosnovnije informacije o blagdanima koje slavimo, njihovu značenju i simboli.

Za sve one koji su već bili u Pirovcu dovoljno je da kažemo: „Kad svane prvi ljetni dan, ja pomislim na Pirovac...“. Ne znate o čemu pričamo – dođite i sve će vam biti jasno!

Zbog ograničenog broja mjesta i velikog interesa, molimo sve one koji bi željeli ljetovati u Pirovcu, da se što prije jave u Ured ŽOZ.

Pirovac Team

Ukoliko pak želite ljetovati u vlastitom aranžmanu, termin koji je ostao slobodan u ljetovalištu je: 2.-12.8.

Članovi Židovske općine Osijek ove su godine Purim proslavili sa svojim prijateljima u Subotici. Uz zabavu i druženje, pripremili su i prigodan program.

Purim u Subotici

Ove smo godine imali nezaboravni Purim. Pozvala nas je naša prijateljska Jevrejska opština Subotica da se zajedno s njima zabavimo i ludo provedemo.

Stigli smo s malim zakašnjenjem, tako da smo propustili obred, ali smo stigli baš na vrijeme za zabavu. Nakon pozdravne riječi predsjednika Roberta Sabadoša, čuli smo i nekoliko poučnih stvari o Purimu koje nam je iznio Robert Kovač. S obzirom da to u našoj općini nije slučaj, bilo je vrlo zanimljivo sudjelovati u proizvodnji buke pri spominjanju Hamanova imena. Možda se to i

kod nas ustali kao tradicija.

Mi, naravno, nismo samo došli na provod. Pripremili smo predstavu koju smo nazvali „Antipurim“, koju su djeca izvela na oduševljenje svih. Naime, već nekoliko puta smo glumili „Priču o Esteri“, pa smo sad odlučili napraviti nešto posve drugačije. Ukomponirali smo

maskiranje, Purim, dječje nestašluke, Harryja Pottera, upregnuli sve „glumce“ koji su nam bili na raspolaganju i dobro se zabavili. Najljepše od svega je nastajanje same predstave. Nekada sam ja pravila scenarij, a sada u tome sudjelujemo svi i predstava se razvija i mijenja do same generalne probe. Sada djeca daju svoje ideje, smišljaju šaljive situacije i svaka proba nam je vesela i zabavna.

Naravno, doživljaj je potpun kada predstava dobro prođe i kada vidimo da se i publici svidjelo što smo napravili.

Dobro, mi smo priredili predstavu, a domaćini su svima nama priredili iznenađenje, jer su pozvali orkestar koji je svirao i pjevao doslovno sve i svašta. Za svakoga ponešto. Naravno, tu je bio i Saša Kabiljo koji je koju otpjevao sam, a onda i zajedno s orkestrom. Svi su se ludo zabavili, naplesali, napjevali i izmorili. A pravo je iznenađenje bilo izvan dvorane, u trpezariji. Dva švedska stola, ne znam koji bogatiji, slani ili slatki. Mislim da bi se i mnogi hoteli postidjeli nad takvom ponudom. Svaka čast domaćicama, svaki nas put ostave bez daha.

Najteže je bilo krenuti kući. Svatko bi još koju prozborio s prijateljima, ali kasno je već, a put je dug. Tako da smo umorni i prepuni dojmova jedva uspjeli skupiti cijelu ekipu i krenuti u nadi da ćemo se ubrzo opet negdje zajedno barem približno ovako dobro provesti.

Nives Beissmann

Krajem ožujka u Đakovu je „Pravednikom među narodima“ posthumno proglašena časna sestra Amadeja Pavlović iz đakovačkog Samostana milosrdnih sestara svetog Križa, koja je u vrijeme Drugog svjetskog rata bila provincijska poglavarica toga samostana.

SESTRA AMADEJA – PRAVEDNICA MEĐU NARODIMA

Sestra Amadeja Pavlović iz đakovačkog Samostana milosrdnih sestara svetog Križa bila je za vrijeme Drugog svjetskog rata provincijska poglavarica tog samostana, a od sigurne smrti spasila je desetogodišnju djevojčicu Zdenku Gruenbaum iz Osijeka čija je cijela obitelj ubijena u Đakovu. Zdenka Gruenbaum danas ima 75 godina i živi u Americi s djecom, a sama je pokrenula inicijativu da se 'Pravednicom među narodima' proglasi i sestru Amadeju za koju je izjavila da joj je, u četiri godine skrivanja, od 1941. do 1945. godine, bila kao majka iako ju je to moglo stajati života.

Veliko priznanje sadašnjoj je poglavarici samostana Franciski Molnar uručio veleposlanik Izraela Shmuel Meiom, a svečanosti su nazočili i hrvatski predsjednik Stjepan Mesić, ministar znanosti, obrazovanja i športa Dragan Primorac, osječki župan Krešimir Bubalo te pomoćni biskup đakovačko-osječki Đuro Hranić.

„Naslov Pravednika među narodima najviše je izraelsko priznanje. Do danas su oko 22.000 osoba dobile to priznanje, a među njima je 110 osoba iz Hrvatske. Velika mi je čast predati medalju u čast sestre Amadeje, jer je dovela svoj život u opasnost spašavajući život židovske djevojčice“, istaknuo je Shmuel Meiom.

Predsjednik Mesić poručio je kako primjeri ljudi kakva je bila časna sestra Amadeja Pavlović moraju biti putokaz današnjim mladima.

„Holokaust je bio zločin jedinstven po svom karakteru i mora se zapamtiti kako se ne bi opet ponovio. Političari moraju biti u stanju iz povijesti izvući poruke te stati na kraj izmjenjivanju i falsificiranju povijesti. Mora se znati istina, a tomu služe i primjeri kakav je ovaj sestre Amadeje. Ti primjeri moraju biti putokaz današnjoj mladeži koja u njima može naći inspiraciju“, rekao je tom prilikom predsjednik Stipe Mesić.

Govoreći o novoimenovanoj Pravednici među narodima, poglavarica Molnar je istaknula da je sestra Amadeja Pavlović, rođena 1895. godine u Petrovaradinu, bila blage naravi, ali i puna mudrosti i čvrstine u teškim životnim iskušenjima, što ju je vodilo i u odluci da, izlažući svoj život, spasi život židovske djevojčice. Sestra Amadeja preminula je 1971. godine.

Država Izrael je 1963. godine utemeljila priznaje „Pravednik među narodima“, koje se dodjeljuje nežidovima koji su pod cijenu vlastitog života za vrijeme Drugog svjetskog rata spašavali Židove. Do danas to je priznanje dobilo 22.000 ljudi, od kojih 110 iz Hrvatske.

(prema hrvatskim medijima)

Odavanjem počasti i polaganjem vijenaca na glavni spomenik i na spomen ploče žrtvama nacizma 10. svibnja obilježena je 64. godišnjica oslobođenja negdašnjeg nacističkog koncentracijskog logora Mauthausena u Austriji. Ove godine komemoraciju su obilježili i incidenti u kojima su sudjelovali neonacisti.

KOMEMORACIJA ZA MAUTHAUSEN POPRAĆENA INCIDENTIMA

Okupili smo se odati počast žrtvama nacizma i pokazati da stradanja i strahote koje su se dogodile u Mauthausenu i obližnjim logorima ne smiju nikad biti zaboravljene, naglašeno je na svečanosti na kojoj su govorili predstavnici vjerskih zajednica u Austriji, uz nazočnost, među ostalima, austrijskoga predsjednika Heinza Fischera i predsjednice austrijskog parlamenta Barbare Prammer.

Predstavnici vjerskih zajednica uputili su u Mauthausenu apel austrijskim političarima tražeći od njih da djeluju protiv svake vrste desničarskog ekstremizma, rasizma, diskriminacije i netolerancije.

Ovogodišnje obilježavanje oslobođenja Mauthausena nije prošlo bez incidenata. Prema tvrdnjama Komisije za sjećanje na žrtve toga zloglasnog logora, neonacisti su verbalno i fizički napali bivše logoraše okupljene na komemoraciji.

Prema istom izvoru, jednu skupinu logoraša dočekalo je više neonacista, odjevenih u crno s crnim maskama na glavi, koji su uzvikivali nacističke parole, uz hitlerovski pozdrav. Skupina talijanskih bivših logoraša u prvi je čas bila zbunjena i zapanjena, a zatim je krenula prema maskiranoj skupini pokušavajući im skinuti maske. Austrijska policija je objavila da su osumnjičeni bili u uniformama te da su glasno uzvikivali nacističke parole, što je u Austriji zakonom zabranjeno. Neonacisti su pobjegli i zasada ih austrijska policija još nije identificirala.

To, na žalost, nije bio jedini incident. Skupinu bivših logoraša iz Francuske u katakombama Mauthausena fizički je napala četveročlana skupina neonacista.

Prema izjavi predsjednika francuske organizacije logoraša Daniela Simona, maskirane osobe pucale su oko sebe, najvjerojatnije, plastičnim mecima.

“Jedan plastični metak jednoj je osobi zadao povredu glave, a druga osoba je pogođena u vrat. Zbog pretrpljenog

šoka, oni nisu podnijeli prijavu”, kazao je Simon, dodajući da je napad snimljen mobilnim telefonom.

Skupina bivših francuskih logoraša bila je zaprepaštena tim incidentom i odlučila se istog dana vratiti u Francusku.

Na svečanosti u Mauthausenu bilo je oko 8.000 posjetitelja iz 40-ak država, među kojima hrvatsko izaslanstvo predvođeno predstojnikom Ureda predsjednika Hrvatskog sabora Mišom Munivranom. U izaslanstvu su bili predstavnici hrvatskog veleposlanstva u Austriji te udruge dragovoljaca, branitelja i veterana Domovinskog rata Republike Hrvatske i Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

Hrvatsko izaslanstvo poklonilo se žrtvama pred spomen-pločom koju je Republika Hrvatska postavila 2001. godine na tzv. zidu plača u Mauthausenu. Mišo Munivrana, u svojstvu osobnog izaslanika predsjednika Hrvatskog sabora Luke Bebića, naglasio je pred spomen-pločom Republike Hrvatske da je ovo prigoda za prisjećanje žrtava Mauthausena, među kojima je bilo i Hrvata.

Logor Mauthausen osnovan je 8. kolovoza 1938. godine, a u sedam godina postojanja u njemu je bilo zatočeno oko 200.000 logoraša iz tridesetak europskih zemalja. Polovica od njih izgubila je živote u logoru. Logoraši su radili u kamenolomu i industriji oružja, a zadnje likvidacije izvršene su neposredno prije oslobođenja 5. svibnja 1945. godine, kada su u logor ušle američke snage.

Oko 120.000 logoraša nije preživjelo užase toga koncentracijskog logora, koji je bio obilježen stupnjem 3, najgorom kategorijom logora Trećeg Reicha, jer je taj stupanj tri značio uništenje logoraša.

Danas je Mauthausen javni spomenik i muzej, a financira ga austrijska savezna vlada i udruge bivših logoraša. (prema stranim medijima)

MAUTHAUSEN

Ubrzo nakon što je Austrija pripojena Trećem Reichu, počela je izgradnja logora u Mauthausenu

u koji su zbog “pritvora radi zaštite poretka” trebali biti smješteni osvjedočeni protivnici nacional-socijalističkog režima. Koncentracijski logor Mauthausen postao je prvi koncentracijski logor izvan “starog Reicha” i jedan od najozloglašenijih logora u sklopu cjelokupnog nacional-socijalističkog logoraškog sustava.

Od službenog otvaranja pa sve do oslobođenja logora 5. svibnja 1945. godine, više od 200.000 logoraša trpjelo je neljudske zatvorske uvjete i esesovske metode mučenja. Više od polovice logoraša nije preživjelo logor. Logoraši

su umirali od iscrpljenosti zbog iskorištavanja njihove radne snage, od zaraza zbog katastrofalnih higijenskih uvjeta, bili su mučeni do smrti, strijeljani ili ubijani u plinskim komorama Mauthausena, susjednog logora Gusen, te u “zavodu za eutanaziju” Hartheim.

Iz glavnog logora Mauthausen razvio se tijekom vremena pojačanim intenzitetom od 1943. godine nadalje, sustav vanjskih logora, u koje su logoraši bili raspoređivani i prisiljavani na rad u proizvodnji oružja.

Posljednjih mjeseci Drugog svjetskog rata situacija u koncentracijskom logoru Mauthausen postala je sve teža zbog prenatrpanosti i sve lošijeg opskrbljivanja logora hranom. Mnogi logoraši su još i nakon oslobođenja umirali u bolnicama zbog oštećenog zdravstvenog stanja.

Na tribini Kulturnog društva „Miroslav Šalom Freiburger“ sredinom svibnja predstavljena je knjiga eseja njemačkog filozofa, književnog kritičara i esejista Waltera Benjamina „Novi anđeo“.

WALTER BENJAMIN: “NOVI ANĐEO”

O knjizi i autoru – njemačkom Židovu rođenom 1892. godine – govorili su pisac pogovora dr. Žarko Paić, prevoditeljica dr. Snješka Knežević, koja je i odabrala eseje sadržane u knjizi i, u ime izdavača, nakladničke kuće „Antibarbarus“, Simona Goldstein.

Knjiga Novi anđeo Waltera Benjamina u prijevodu Snješke Knežević predstavlja izniman događaj za hrvatsku kulturu. Budući da je riječ o izboru iz književnih,

Walter Benjamin rođen je 15. srpnja 1892. godine u Berlinu u bogatoj židovskoj obitelji. Bio je njemačko-židovski filozof, književnik i prevoditelj. Benjamin je također bio i marksist, aktivan u intelektualnim krugovima europske ljevice. Od 1933. godine živio je u Parizu, a zbog svog židovskog porijekla bježao je pred Gestapoom iz okupirane Francuske u Španjolsku gdje je pod neobjašnjivim okolnostima umro 1940. godine. Neki autori navode da je počinio samoubojstvo. Benjamin je bio nemilosrdan i oštrouman kritičar građanskog društva i njegove kulture.

kulturoloških i filozofskih eseja jednog od najznačajnijih mislilaca i esejista 20. stoljeća, valja napomenuti da je svaki izbor tog fragmentarnoga mislioca istodobno i svojevrsan pristup Benjaminu u novome vremenu.

Eseji i teorijski spisi sabrani su i podijeljeni u dva dijela (I. O Franzu Kafki te Angelus Novus) posvećeni su Kafki, a uz povijesno-filozofske teze u knjizi se nalazi i znameniti teološko-politički fragment te niz eseja antologijske vrijednosti (Zentralpark, primjerice). Benjamin je u tom izboru predstavljen kao književnik, esejist, filozof, kulturni teoretičar, analitičar modernizma u kulturi Europe.

Ako je njegova glavna misao bila da se umjetnost u doba moderne tehničke reprodukcije nalazi u situaciji gubitka aure, tada je očito da su svi njegovi teorijski i analitički naponi usmjereni brižnom hermeneutičkom razotkrivanju odnosa između književne, umjetničke i filozofske veze različitih prekretnih figura modernizma. Nenadmašni stilist i vrhunski lucidni kritičar duha vremena, Walter Benjamin je naš suvremenik u svim aspektima duhovnoga života. (Antibarbarus)

Treći i posljednji dio ciklusa "Od Gershwina do Dylana - židovski glazbenici u američkom jazzu i popularnoj glazbi" održan je u Židovskoj općini Zagreb sredinom travnja. u organizaciji K. D. Miroslav Šalom Freiburger.

TRAGOM VJEČNIH MELODIJA

Nakon prvog ciklusa "U ritmu swinga i bluesa" i drugog ciklusa "Majstori scenskog songa" Ivan Bauer treći je ciklus nazvao "Tragom vječnih melodija".

Odabirući osam glazbenika koje je odlučio predstaviti, naglasio je da su šestorica među njima vršnjaci – rođeni u razdoblju od 1941. do 1945. godine, dok dvojica pripadaju starijoj generaciji. Svi su rođeni u SAD-u, a porijeklom su iz Europe. Glazbena tradicija klezmera prenosila se s koljena na koljeno, što je ostavilo traga u djelima glazbenika.

Većina tih glazbenika i danas je aktivna u glazbenom životu Amerike i svijeta i prisutna u svim relevantnim medijima.

BARRY MANILOW rođen je 1943. godine u Brooklynu, New York, kao Barry Alan Pincus. Taj pjevač, skladatelj i dirigent prvo je svirao harmoniku, a poslije je pokazao zanimanje za glasovir. U čestim turnejama po SAD-u i inozemstvu tijekom nastupa pjeva, pleše i dirigira. Frank Sinatra ga je smatrao svojim nasljednikom.

Barry Manilow poznat je po pjesmama "I Write the Songs", "Mandy", "Weekend in New England" i "Copacabana". Tijekom svoje karijere diljem svijeta prodao je više od 76 milijuna nosača zvukova. Bio je producent i aranžer brojnim pjevačima poput Bette Midler, Dionne Warwick i Rosemary Clooney. Barry Manilow pisao je pjesme za mjuzikle, filmove i reklame. Od veljače 2005. godine nastupa u hotelu "Las Vegas Hilton", gdje je otada svoj show izveo nekoliko stotina puta.

BETTE MIDLER, pjevačica, kazališna i filmska glumica rođena je 1945. godine u Honoluluu na

Bette Davis Midler američka komičarka, glumica i pjevačica, fanovima poznatija kao "Božanstvena Gđa M". Snimila je 35 uloga, televizijskih i filmskih. Do sada je objavila trinaest studijskih albuma, tri albuma uživo, tri kompilacije, četiri soundtracka i niz singlova. Za svoje pjevačko umijeće dobila je 4 nagrade Grammy i uvrštena je u Veliku američku pjesmaricu. Osim toga, dobila je tri Emmyja, Tony i dva puta je bila nominiran za Oscara. Kad je počinjala, jedna od njezinih gaža bila je i u homoseksualnom kupalištu, ali je ona to odradila profesionalno i ponosna je na slavu koju uživa među homoseksualcima.

Havajima. Nakon što je diplomirala dramsku umjetnost na Havajima, seli se u New York. Nastupom u mjuziklu "Guslač na krovu" skrenula je pozornost na sebe. Nezaboravna je njezina uloga u filmu "Klub prvih žena", a čuli smo je u duetu s Rodom Stewartom u izvedbi skladbe "Manhattan".

Arthur Jacob Arshawsky poznatiji kao Artie Shaw, bio je američki jazz klarinetist i skladatelj. Smatra se jednim od najvećih jazz klarinetista svoga vremena. Shaw je za sebe govorio da je "vrlo težak čovjek". Ženio se čak osam puta.

"Kralj klarineta" **ARTIE SHAW** rođen je kao Artur Jacob Arshawsky 1910. godine u New Yorku. Godine 1938. započinje suradnju sa Billie Holiday i ostaje

zapamćen kao prvi bijelac koji je u svom orkestru imao crnu pjevačicu. Kao žrtva vlastite težnje za savršenstvom 1950. godine prestaje svirati i tada mu se ugasio bend. Artie Shaw se ženio osam puta, između ostalih i s filmskom glumicom Avom Gardner. Umro je 2004. godine.

Barbra Streisand je američka pjevačica, filmska i kazališna glumica te filmska redateljica i producentica. Prvi put nastupa u noćnom klubu u New Yorku 1960. godine. Za svoj prvi album The Barbra Streisand Album osvaja dva Grammyja. Izvanrednih vokalnih sposobnosti i pjevačke tehnike postiže slavu šezdesetih godina. Kao vrlo svestrana umjetnica paralelno s karijerom pjevačice već krajem 1960-ih nastupa u kazalištu, na televiziji i na filmu, gdje isprva glumi u raznim žanrovima: mjuziklima, komedijama i dramama te poslije režira i producira vlastite projekte. Do danas je objavila više od 60 albuma u više od 70 milijuna primjeraka. Jedna je od rijetkih osoba iz svijeta show businessa koja je osvojila sve najznačajnije nagrade: Emmy, Grammy, Oscar i Tony.

BARBRA STREISAND rodila se 1942. godine u Brooklynu, New York kao Barbara Joan Streisand. Krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća proglašena je najpopularnijom pjevačicom u SAD-u. Proslavila se

Paul Simon i Art Garfunkel prijatelji su više od 50 godina, mada će neki reći da nisu poput prijatelja, već poput obitelji. U šest su godina (od 1964. do 1970.) preoblikovali glazbeni svijet i ostavili besmrtnu pjesmu: "The Sound of Silence", "Bridge Over Troubled Water", "The Boxer", "Mrs. Robinson", "Homeward Bound", "Scarborough Fair/Canticle" i mnoge druge. Kao duo, samo u SAD-u su prodali više od 40 milijuna albuma, vlasnici su pet Grammyja (uključujući i onoga za životno djelo) te stanari Kuće slavnih Rock & Rolla.

ulogom u mjuziklu "Funny girl" a za film istog naziva dobiva Oscara. Barbra Streisand je iznimna pojava i danas vrlo aktivna. Prije dvije godine imala je nastupe u osam gradova. Od dr. Bauera smo saznali da je brižna majka nagovarala svoju kćer Barbru da postane daktilografkinja računajući da zbog izgleda ne može uspjeti.

Nezaboravni pjevački duo **SIMON & GARFUNKEL**, koji su činili Paul Simon i Artur Garfunkel bili su prijatelji od djetinjstva. Paul Frederick Simon,

rođen je 1941. godine u Newarku, New Jersey, a Artur Iva Garfunkel, rođen 1941. godine u Queensu. Njih dvojica počeli su nastupati zajedno šezdesetih godina, a veliku popularnost postigli su na prvom albumu skladbom "Mrs. Robinson" iz filma "Diplomac". S obzirom na to da je Simon bio skloniji pjevačkoj karijeri, a Garfunkel glumačkoj, sredinom 1970-ih su se razišli.

BURT BACHARACH rođio se 1928. godine u Kansas City, Missouri. Taj pijanist i vrstan skladatelj krajem 1950-ih pojavljuje se i kao aranžer i pijanist uz nastupe Marlene Dietrich. Mnoge njegove skladbe postale su jazz-standard, a dobitnik je i dvaju Oscara. Između ostalih pisao je i za Arethu Franklin.

Bob Dylan jedan je od najvećih kantautora 20. stoljeća i kulturna ličnost generacije šezdesetih godina. Često je kroz pjesmu izražavao bunt protiv politike i društvenih dogmi njegova vremena, govorio o problemima religije i vjere općenito te pjevao o ljubavi. Najpoznatije su njegove pjesme Blowin' in The

Wind, The Times They Are A-Changin', Like a Rolling Stone, Just Like A Woman, All Along the Watchtower, Lay Lady Lay i druge. U četrdeset i pet godina umjetničkog rada objavio je 44 albuma među kojima su najzapaženiji The Freewheelin' Bob Dylan, Blonde on Blonde, Blood on the Tracks, Desire te noviji Love and Theft i Modern Times.

Iza imena Robert Allen Zimmerman rođenog 1941. u Duluthu, Minnesota krije se pjevač, skladatelj i buntovnik tog vremena **BOB DYLAN**. Svirao je gitaru, usnu

harmoniku i glasovir te je vrlo rano razvio osebujan stil. Političkim angažmanom postao je kulturna ličnost mladih u Americi. I danas putuje svijetom, nedavno je objavio 33 album "Together through life" što je iznenadilo mnoge jer je predzadnji, vrlo uspješni album "Modern Times", izašao prije godinu dana. Posljednjih deset godina Dyan iznenađuje novim pločama, a časopis "Time" uvrstio ga je na listu u rubrici najznačajnijih ljudi iz svih sfera u 20. stoljeću. Uživali smo u zvukovima i tekstu njegove

skladbe "Blowing in the wind".

U tri ciklusa dr. Bauer je obuhvatio 19 glazbenika istaknuvši da je to tek kap u moru židovskih glazbenika bez kojih bi svjetska i američka glazbena scena bile nezamislive.

Na kraju ove zanimljive večeri čuli smo songove Richarda Rodgersa "Lover" i George Gershwin "Someone to watch over me" u izvedbi Elle Fitzgerald.

Nataša Maksimović Subašić

U Židovskoj općini Zagreb početkom svibnja, u organizaciji K.D. Miroslav Šalom Freiburger održano je predavanje "Židovi u suvremenoj hrvatskoj književnosti" na kojem je gost iz Češke Josef Kodet govorio o židovskoj tematici i židovskim likovima u hrvatskoj književnosti od Marka Marulića do današnjih dana.

Židovska tematika i likovi u hrvatskoj književnosti

Predstavljajući predavača Josefa Kodeta, gosta iz Jihlave (Češka), Živko Gruden je istaknuo da se radi o kroatistu, prevoditelju i vrsnom poznavatelju hrvatske književnosti, koja se bavi posebnom tematikom u hrvatskoj književnosti: židovskom tematikom i židovskim

likovima. Napomenuo je da se ta tematika provlači od Marka Marulića, Marina Držića pa sve do suvremenih pisaca.

Na početku predavanja, objašnjavajući kako je došlo do toga da se jedan Čeh zanima za židovsku tematiku, Kodet se vratio u studentske dane. Studirajući u Pragu, na predavanjima kada su misli vrludale, studenti su u predavaonici imali dva pogleda; s jednog prozora vidjela se panorama grada Praga a s drugog vidjelo se staro židovsko groblje. Te slike su snažno utjecale na mladog studenta, kao i ciklus predavanja za koje je saznao u Židovskoj općini Prag: "Židovi u književnosti" i "Moj susret sa židovstvom". U drugom ciklusu češki intelektualci i javne ličnosti govorile su o osobnim iskustvima u susretu sa

židovstvom. Jedan od predavača bio je i Vaclav Havel. Ta tema je zainteresirala mladog Kodeta, počeo se zanimati i s 22 godine čitati hrvatsku književnost. To je bio i njegov susret sa židovstvom.

Suvremena hrvatska književnost nastaje 1990. godine kada dolazi do promjena na ovim prostorima. Židovske likove u 90-im godinama nalazimo u djelima Zore Dimbach, Gorana Tribusona i Ivana Aralice. Zora Dimbach javlja se romanima: "Dnevnik jednog čudovišta", "Kainovo nasljeđe" i "Kao Mraz".

U "Maji Mariji" iz 1992. godine Ivan Aralica priča o stradavanju splitskog Židova opisujući ljubavni odnos s glavnim ženskim likom koji označava njihovu sudbinu. Nakon 90-ih velik broj sporednih židovskih likova nalazimo u romanima Gorana Tribusona, dok novinar Ante Tomić koristi židovske likove za usporedbu.

Danijel Ivin 1988. godine objavljuje "Hrvatsko pitanje", a nakon toga autobiografski roman "Sara". U njemu iznosi sjećanje na hrabre Zagrepčane koji su pomagali Židovima u Drugom svjetskom ratu.

U "Mišolovki Walta Disneya", crno-humornom romanu Zorana Ferića, također su prisutni židovski likovi. U "Djeci Patrosa" 2005. godine glavni lik nosi prezime Dernstein.

Brojni naslovi na židovske teme

Veliki broj židovskih likova nalazimo u djelima Miljenka Jergovića "Sarajevski Marlboro", "Mama Leone" gdje i jedna priča nosi naziv "Drugi poljubac Gite Danon". Jergović u "Karivanima" 1999. opisuje život židovske balerine iz Sarajeva.

O skrivanju, bijegu i sretnom spašavanju Samuela Kleina čitamo u priči "Dvori od oraha". Jergović je pisao i o M. Albahariju, sarajevskom muzičaru koji je pobjegao u Argentinu.

Jergović u romanu "Ruta Tannenbaum" 2006. godine napušta Sarajevo i vraća se u Zagreb. Glavni lik je mlada glumačka zvijezda (lik inspiriran poznatom zagrebačkom malom glumicom i plesačicom Leom Deutsch), njezini roditelji, baka i djed kao i likovi dalekih predaka.

Kod Mire Gavrana židovsku tematiku nalazimo u obrađenim biblijskim pričama u tri romana: "Judita", "Krstitelj" i "Poncije Pilat".

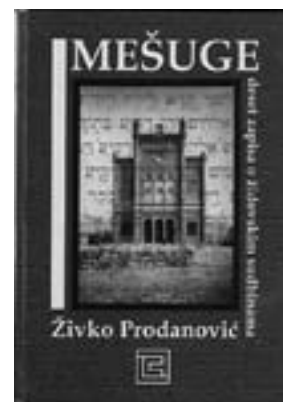
Jasminka Domaš Nalbantić objavljuje 2001. godine roman "Rebecca u nutрини duše", a zatim "Knjigu o ljubavi ili kako sam sreća Anu Frank".

U autobiografskom romanu Jadranka Brnčić opisuje svoju ljubav sa Sefardom Mošom. Tu nalazimo zanimljiv prikaz susreta židovstva i kršćanstva u suvremenom društvu kao i zanimljiv opis razlika između Aškenaza i Sefarda.

Kada govorimo o toj temi treba spomenuti i "10 zapisa o židovskim sudbinama" Živka Prodanovića i prozu Rade Jaraka.

Pod naslovom "Kolarevi" 2004. godine Hrvoje Hitrec opisuje obitelj Kolar čija povezanost sa Židovima nastaje udajom glavnog ženskog lika za Židova. Taj mješoviti brak sretno preživljava Drugi svjetski rat.

Židovske likove nalazimo i na natječaju za priču "Večernjeg lista" u prozi Ivice Radijelovića "Jela" i Daše Drndić "Prva ljubav".

Stjepan Tomaš 2006. godine objavljuje "Židovski spomenik", Igor Štikl "Elijahova stolica" i Miroslav Međumurac "Presvijetli rabin".

U časopisu "Novi Omanut" publicirane su mnoge priče sa židovskom tematikom.

Osim u prozi, židovske teme i likove susrećemo u pjesmama Jasminke Domaš, Miljenka Jergovića, Mirjane Etan, Nine Švarcenberg – Bogičević i Ljube Rubena Weissa.

U dramskoj književnosti židovske likove susrećemo kod Mire Gavrana i Arsena Travice.

Važno je i spomenuti i brojna memoarska djela izdana nakon 1990. kao što su djela Eve Grlić, Maje Bošković, Branka Polića, Slavka Goldsteina, Zdenke Novak.

Knjiga Ervina Milera "Izabran da umre" izlazi 2005. godine.

Osim u publikacijama "Holokaust u Zagrebu" i "Židovi u Zagrebu", Kodet je istaknuo da je oko stotinu

židovskih likova prisutno u 70 knjiga od 40 autora. Oni nisu prikazani kao negativni likovi i izravnog antisemitizma nema u suvremenoj hrvatskoj književnosti.

Iznenadjenje velikom prisutnošću židovske tematike i likova u hrvatskoj književnosti zadnjih 20 godina izrazio je Živko Gruden, koji je

kazao kako se može steći dojam da su Židovi prisutniji o hrvatskoj književnosti nego u hrvatskom društvu.

Komparirajući češku i hrvatsku suvremenu književnost Kodet je rekao da je slična situacija i u češkoj književnosti. Židovski likovi uglavnom su vezani uz prošlost i Drugi svjetski rat, iako u češkoj djeluje više židovskih pisaca.

Mladi gost iz Češke je na kraju izlaganja dobio oduševljeni aplauz rekavši da je njegov dolazak u Zagreb i održano predavanje poklon Branku Poliću za rođendan.

Nataša Maksimović Subašić

Poznati izraelski kvartet Aviv održao je krajem ožujka u Hrvatskom glazbenom zavodu u Zagrebu koncert na kojem su izvodili djela Haydna, Šostakovića i Schuberta. Kvartet Aviv bio je gost u obljetničkom ciklusu Zagrebačkog kvarteta

Kvartet Aviv u Zagrebu

Kvartet Aviv osnovan je u Izraelu 1997. godine i do danas je osvojio niz prestižnih priznanja među kojima su i pobjede na Međunarodnom natjecanju komornih glazbenika u Melbourneu i Međunarodnom natjecanju gudačkih kvarteta u Bordeauxu.

Među svoje mentore članovi kvarteta ubrajaju umjetnike poput Isaaca Sterna, Waltera Levina, Henrya Meyera, Ben-Zion Shamira te Gudački kvartet Alban Berg. Nastupajući širom svijeta, na najuglednijim koncertnim mjestima kao što su Wigmore Hall u Londonu, Auditorium du Louvre u Parizu, Carnegie Hall u New Yorku, Konzerthaus u Beču, Tonhalle u Zuerichu, Muzej Tel Aviva te Library of Congress u Washingtonu, zaslužili su brojne pohvale i odobravanja kritike.

O uspjehu svjedoči i niz glazbenika s kojima su ostvarili suradnje: Yefim Bronfman, Boris Petrušanski, Anton Dressler, Jörg Widmann, Yehuda Hanani, Toby Appel, Gilles Vonsattel, Nicholas Baldeyrou, Boris Beran, Pierre-Laurent Aimard i James Tocco. Dobar prijam slijedili su ugovori za snimanje nosača zvuka s etiketama Naxos i Dalia Classics; najnoviji CD s djelima Erwina Schulhoffa trebao bi biti objavljen koncem ove godine.

Uz to, osim nastupa u Hrvatskoj, Danskoj, Nizozemskoj, Kanadi i Norveškoj, u planu su i turneje po SAD-u i Izraelu. Značajno je i da je svoju desetogodišnjicu postojanja, Kvartet Aviv obilježio izvedbama ciklusa kvarteta Dmitrija Šostakovića na festivalu u Verbieru u Švicarskoj 2007. godine.

"...Gudački kvartet Aviv sve se više nameće kao jedan od najboljih komornih sastava današnjice... snaga s kojom treba računati..."

The Guardian

Kvartet Aviv čine: Sergej Ostovsky, Evgenia Epshtein, Shuli Waterman, Rachel Mercer.

Poznati violinist Berlinske filharmonije Guy Braunstein posjetio je u svibnju Muzej "Dražena Petrovića" te je tom prilikom odsvirao Bachovu skladbu u čast "košarkaškom Mozartu" Draženu Petroviću.

Guy Braunstein svirao u čast Draženu Petroviću

Guy Braunstein (38) došao je u Zagreb u povodu Festivala sv. Marka u Zagrebu, a prihod s koncerta na kojem je sudjelovao namijenjen je kupnji operacijskog stola za Kliniku za dječje bolesti u Zagrebu.

Guy Braunstein veliki je ljubitelj košarke i navijač košarkaškog kluba Maccabi iz Tel Aviva. Kao navijač Maccabija gledao je brojne susrete Cibone i Maccabija u Tel Avivu u vrijeme dok je za Cibonu igrao i Dražen Petrović te mu je stoga velika želja bila da posjeti Draženov muzej i upozna njegove roditelje te da tamo odsvira jednu Mozartovu skladbu. Obožavao je Draženu i za njega kaže da je najveći sportaš svih vremena.

"Otkako sam sredinom osamdesetih u Tel Avivu svjedočio tome kako su braća Petrović deklarasirala moj voljeni Maccabi, Draženov sam religiozni sljedbenik", rekao je Braunstein.

"Ovo nije dio karijere, ovo je nešto vrlo osobno", istaknuo je.

Majka Dražena Petrovića poznatom je violinistu poklonila biografiju o Draženu te dva Draženova dresa u kojima će Braunstein, kako je kazao, odlaziti na probe Berlinske filharmonije.

"Ovo je za mene vrlo emotivno mjesto. Gospođa Petrović ukazala mi je veliku čast", kazao je Guy Braunstein.

Braunstein je tom prigodom na Ruggerijevoj violini iz 1679. godine odsvirao Bachovu "Sarabande".

Guy Braunstein, rođen je 1971. godine u Tel Avivu, a njegovi učitelji i profesori bili su Chaim Taub, Glenn Dichterow te znameniti Pinchas Zuckermann.

Prije nego je 2000. godine postao prvi koncertni majstor Berlinske filharmonije, surađivao je s mnogim svjetskim vodećim orkestrima i dirigentima s kojima je nastavio suradnju. Među njima su i Izraelska

filharmonija, Frankfurtski radijski orkestar, Orkestar Radija Kopenhagen i dr.

Kao solist i komorni glazbenik surađuje s umjetnicima među kojima su i Zubin Mehta, Maurizio Pollini, Isaac

Stern, Yefim Bronfman, Sir Simon Rattle i Daniel Barenboim. Godine 2003. Guy Braunstein imenovan je profesorom na Umjetničkom sveučilištu u Berlinu. (prema hrvatskim medijima)

U Židovskoj općini Zagreb u ožujku je predstavljena knjiga "Judaizam" Nicholasa de Langea, koju je s engleskoga prevela Bahra Šamić-Engel a objavila zagrebačka nakladnička kuća Durieux.

Predstavljena knjiga "Judaizam" Nicholasa de Langea

Ravnatelj Durieuxa Nenad Popović istaknuo je kako autor Nicholas de Lange u svojoj knjizi nastoji na najjednostavniji mogući način prikazati tu najstariju monoteističku zapadnu religiju te da knjiga "Judaizam" predstavlja uvod, odnosno priručnik za sve koji se zanimaju za povijesne, ali i za suvremene, vrlo žive i raznolike oblike židovskoga vjerskog života.

Istaknuti bibličar dr. Adalbert Rebić naglasio je važnost

Nicholas Robert Michael de Lange rođen je 7. kolovoza 1944. godine u Nottinghamu. De Lange je profesor hebrejskog i židovskih studija na sveučilištu u Cambridgeu te je i sam rabin. De Lange je povjesničar i autor više knjiga o judaizmu.

Preveo je nekoliko djela poznatih židovskih književnika Amosa Oza i A. B. Yehosue na engleski jezik. Autor je više knjiga među kojima su "Židovska književnost u razdoblju helenizma" i "Atlas židovskoga svijeta".

ove knjige ocjenjujući da ona ne neki način predstavlja reformirano židovstvo, jer je sam autor učenik velikoga rabina Franza Rosenzweiga, koji na poseban način njeguje duh hebrejskog jezika, a preko njega i duh svetopisamskih tekstova.

Dr. Rebić govorio je i o sličnostima židovstva i kršćanstva, podsjetivši kako obje religije njeguju vjernost Bogu i bližnjemu. Napomenuo je kako knjiga "Judaizam" upoznaje čitatelja s počecima židovstva, a posebno židovstva 19. i 20. stoljeća te kako je u njoj Biblija uvijek na prvom mjestu. Unatoč reformama judaizam se ne odriče tradicije jednako kao što i Katolička crkva i danas i od svoga postanka počiva na tradiciji, kazao je Rebić. Istaknuo je i kako postoje sličnosti u bogoslužju, proslava šabata u sinagogi i liturgija u Katoličkoj crkvi.

Rabin Židovske općine Zagreb Luciano Moše Prelević, također je istaknuo važnost knjige "Judaizam" Nicholasa de Langea, dodajući da je židovski narod, narod knjige, temeljen na usmenoj tradiciji, ali kako su brojne političke prilike doprinijele da ta usmena tradicija ostane zapisana.

Govorio je i o prilikama suvremenog judaizma i to sa stajališta ortodoksnog rabina. Ponovio je, uz ostalo, važne sastavnice judaizma, obrađene kroz desetak poglavlja u knjizi, kao što su tora i tradicija, tradicija bogoslužja te biblijska, zakonska, etička, mistična, teološka i eshatološka tradicija judaizma.

U epilogu autor Nicholas de Lange progovara i o krizi suvremenoga judaizma.

De Lange o svojoj knjizi "Judaizam"

Nitko se ne može nadati da bi u jednom jedinom kratkom djelu mogao prikazati cjelokupnost judaizma u svojoj njegovoj složenosti i raznolikosti. Moj cilj pri pisanju ove knjige bio je ograničen. Već neko vrijeme osjećao sam potrebu napisati općenitu knjigu o judaizmu, koja ne bi bila kakav osnovni uvod, popularna povijest ili apologija. Ne postoji oskudica takvih knjiga. A nije izgledalo ni uputno zalaziti duboko u pojedinosti židovskog zakona, teologije ili pridržavanja vjerskih obreda. Ova knjiga je namijenjena prosječnom čitatelju ili studentu koji posjeduje izvjesno osnovno znanje ne o judaizmu posebno, već o religiji i povijesti uopće. Pokušao sam protumačiti na jasan i uravnotežen način temelje na kojima počiva judaizam i pravce kojima se razvijao, naročito posljednjih stotinjak godina.

Knjiga je plod dugogodišnjeg podučavanja i razmišljanja o judaizmu. Svoj doprinos dali su joj moji učenici, učitelji i kolege. Bilo bi nezgodno tolika imena pokušavati staviti na popis. Pa ipak bih želio istaknuti svoj osobiti dug pokojnom Ignacu Maybaumu, uz čije sam noge prosjedio dvadesetak godina...

Human rights film festival (HRFF), festival filma o ljudskim pravima, održan je krajem ožujka u zagrebačkom kinu Europa, u organizaciji Multimedijalnog instituta i Udruženja za razvoj kulture „URK“. U svom šestom izdanju festival se bavio političkim sustavom i ratnim zločinima; što je i kako funkcionira suvremena politika; zašto je političko djelovanje danas sinonim za korupciju, populizam i raspad sistema – to su neka od pitanja o kojima su govorili filmovi predstavljeni na tom festivalu. Selekcija programa festivala osim u Zagrebu prikazana je i u riječkom Artkinu.

FESTIVAL FILMA O LJUDSKIM PRAVIMA U ZAGREBU

S obzirom na tematski okvir šestog izdanja Human rights film festivala, posebna je pozornost bila dana raspadu političkog sustava koji je u 20. stoljeću i ustanovio suvremenu koncepciju ljudskih prava – radi se o iskustvu masovnih ratnih zločina i genocida. Za razliku od mnogih koji će tvrditi da su ljudska prava danas zastarjela, jer su ionako samo maska za provođenje drugih interesa, ovogodišnji je Human rights film festival u svom filmskom i govornom programu pokušao upozoriti na važnost ljudskih prava i to upravo ako ih se poima politički.

Gost festivala bio je izraelski redatelj Eyal Sivan, čija su tri filma prikazana u sklopu filmskog festivala. Radilo se o višestruko nagrađivanom filmu „Specijalist“, o suđenju nacističkom zločincu Adolfu Eichmannu početkom 60-ih godina prošlog stoljeća, koje je bitno odredilo sva dalja promišljanja o zločinima i osobnoj odgovornosti. Drugi Sivanov film „Iz ljubavi prema narodu“ govori o istočnonjemačkoj tajnoj službi Stasi i socijalističkom društvu nadzora, dok je tema trećeg filma nazvanog „Građani K“ populizam na primjeru poljskih političara braće Kaczynski.

Na festivalu je predstavljen i film uglednog redatelja Claudea Lanzmanna „Posjetilac iz svijeta živih“. Rijetko je koji filmaš na sličan način utjecao na širu intelektualnu povijest svog vremena kao što je to slučaj sa Claudeom Lanzmannom i njegovim filmskim magnum opusom, devet i pol-satnim dokumentarcem „Shoah“ iz 1985. godine. Taj je film postavio novi standard kako se može ili treba odnositi prema povijesti, minuciozno rekonstruirajući sistematični karakter nacističkog projekta istrebljenja Židova u Europi. Iz materijala koji je snimao pripremajući „Shoah“, po Lanzmannovim riječima, jedan je razgovor stršio i tražio je zasebni tretman.

Radi se o razgovoru s Mauriceom Rosselom, švicarskim djelatnikom Crvenog križa koji je kao mladić par godina

proveo u ratnom Berlinu kao izaslanik te humanitarne organizacije.

Pomalo enigmatičan naslov filma, „Posjetilac iz svijeta živih“, proizlazi iz činjenice da je Rossel bio u prilici posjetiti najozloglašeniji koncentracijski logor Auschwitz, kao i logor u Theresienstadtu, koji su nacisti koristili kao Potjemkinovo selo koje bi stranim delegacijama trebalo predočiti kako je život u logorima divan i primjeren ljudskoj egzistenciji. Rossel po povratku iz logora sastavlja izvještaj koji je predmet razgovora s Lanzmannom.

„Posjetilac iz svijeta živih“ tako je film koji govori o kategoriji promatrača, niti počinitelja niti žrtava, što je u suočavanju sa zločinima postao bitan fokus povjesničarskih i inih razmatranja u posljednja tri desetljeća.

U susretu s Rosselom, s čovjekom koji je bio posjetitelj u svijetu na smrt prokletih, Lanzmann razvija poetiku promatrača koja nam omogućava da shvatimo zašto su upravo oni treći, pasivni promatrači i kibiceri, ti koji su dopustili zločine takvih razmjera.

Festival filma o ljudskim pravima neprofitni je projekt dviju istaknutih organizacija nezavisne kulture – Multimedijalnog instituta i Udruženja za razvoj kulture «URK», pokrenut 2002. godine s ciljem unapređenja vidljivosti raznih tema s područja ljudskih prava u mediju filma. Od prvog, revijalnog izdanja u klupskim prostorima kluba MaMa i Močvare, HRFF je prešavši na veliko platno kontinuirano gradio profil festivala filmske kvalitete, jednako ostajući prepoznatljiv po svojim programima koji promoviraju otvorenost, multikulturalnost, toleranciju, slobodu izbora.

Bitna karakteristika festivala jest praksa festivalske turneje, odnosno, programa projekcija u drugim hrvatskim gradovima, u suradnji s lokalnim nevladinim organizacijama koje na taj način aktivno sudjeluju u prezentaciji Festivalskog programa promovirajući ljudska prava u svojim sredinama.

EYAL SIVAN

Izraelski redatelj Eyal Sivan nesumnjivo spada u krug najcjenjenijih političkih dokumentarista danas. Rođen u Haifi 1964. godine, nakon što je kratko vrijeme radio kao fotograf u Tel Avivu, 1985. seli se u Pariz, a dvije godine poslije snima svoj prvi film „Aqabat-Jaber, passing through“, priču o svakodnevnom životu palestinskih izbjeglica u kampu Aqabat-Jabar. Već sljedeći film „Izkor, slaves of memory“ (1990.) osvaja prestižne nagrade, zacrtava putanju njegovih kasnijih radova i otvara sukob s izraelskim državnim aparatom. U „Izkoru“ Sivan propituje načine na koje se sjećanje instrumentalizira u izraelskom obrazovnom sustavu i razotkriva „teleologiju“ cionističkog super-narativa u njegovim temeljnim elementima – linearnosti i koherentnosti. Politika sjećanja, termin koji u praksu uvodi povjesničar Raul Hilberg, Sivan preispituje na pitanju židovske države i njezine politike.

FILM „SPECIJALIST“

Suđenje Adolfu Eichmannu 1962. godine u Jeruzalemu ostavilo je, između ostaloga, i više od 500 sati filmskih

zapisa. Potaknut knjigom „Eichmann u Jeruzalemu“ Hannah Arendt i njezinim pitanjem o „licu zla“, Eyal Sivan od toga je materijala, iznimno rafiniranim audio i vizualnim intervencijama, čitavo vrijeme vrlo pažljivo zadržavajući dokumentarističku formu, načinio jedan od najkontroverznijih filmova o Holokaustu uopće. Suđenje, prema suvremenim pravnim mjerilima, daleko je od poštenog i nepristranog. Branitelj, bez obzira na očitost,

pa čak i veličinu krivnje, ne brani svojega klijenta. Svjedoci, poput članova kakve srednjoškolske glumačke družine, bivaju promatrani, ispravljani i upućivani u smjeru koji je, bez sumnje, zacrtan još prije početka Eichmannova hvatanja.

Najzanimljivije – ili najstrašnije – od svega jest da se i sam Eichmann savršeno uklapa u čitavu predstavu. Pretvara se u dio velikog prostorno-vremensko-socijalnog mizanscena prema unaprijed brižljivo sročenom scenariju. Mirnoća kojom primjerice izračunava koliko ljudi odlazi u plinsku komoru, kao i poslušnost uvježbana činovnika pri odgovaranju na pitanja tužitelja pokazuju slijepu poslušnost (ako ne i vjeru) u vladajući poredak, u institucije vlasti čije je pravosuđe ključan dio. Utoliko i on izgleda normalan, „običan“ – što je bio i ostao glavni prigovor filmu.

Ali upravo zbog toga i jest kriv. Ne zato što je po prirodi zao, pa čak niti (samo) zbog toga što je u većoj ili manjoj mjeri suodgovoran za slanje ljudi u koncentracijske logore. Kriv je jer je bio poslušan, jer je pretpostavio poslušnost sustavu svemu ostalome. Pravda je na kraju zadovoljena, iako ostavlja gledatelja da se makar na trenutak zapita tko (ili što) je „specijalist“ i na koga (ili što) se naslov odnosi. Što i jest cilj. Jer, kako je i sam Sivan u brojnim istupima naglasio, „ako Holokaust opravdava diskriminaciju, postoji problem.“ Holokaust bi trebao biti znak da radikalni nacionalizam (ili bilo koji oblik ekstremnog fundamentalizma) donosi mržnju i vrlo realan potencijal uništenja, a kolektivna poslušnost nužno vodi u propast. Čak i kada je vođena „dobrim“ i pravednim namjerama.

„OVOG PUTA NE MOŽEMO REĆI DA NISMO ZNALI“

Na festivalu je prikazan i dobitnik „Oktavijana“ na 17. Danima hrvatskog filma, film „Ovog puta ne možemo reći da nismo znali“. U tom filmu koriste se snimke i fotografije genocida u Darfuru, Ruandi i Holokausta (arhiva United States Holocaust Memorial Museum-a i UNHCR-a) sa svjedočanstvima preživjelih žrtava koncentracijskih logora (arhiva Shoah Visual History Foundation-a) ne bi li stvorio paralelu između humanitarne krize u Darfuru i Holokausta. Međutim, kao što i sam naslov filma ističe, neznanje ne može biti izgovor za ne pružanje pomoći budući da „ovog puta ne možemo reći da nismo znali“. (prema hrvatskim medijima)

Tijekom Drugog svjetskog rata više se ludbreških Židova odlučilo pridružiti Narodnooslobodilačkoj vojsci, nego čekati uhićenja i smrt u logoru. Nakon strahota koje su proživjeli, među partizanima su ponovo stekli povjerenje u ljude i ljudskost. Nemoguće ih je pobrojiti sve koji su dali doprinos antifašističkoj borbi, ovo je priča o nekolicini koja je s ponosom govorila o svom sudjelovanju u Narodnooslobodilačkoj borbi.

Židovi u antifašističkom pokretu

U predvečerje Drugog svjetskog rata, u kasnim tridesetim godinama prošloga stoljeća, dio ludbreške inteligencije počinje se okupljati u ljevičarskim političkim i kulturnim udrugama. Dok stariji, konzervativniji članovi zauzimaju vodeće pozicije u lokalno najjačoj Hrvatskoj seljačkoj stranci braće Radić, pojedini omladinci, studenti i ugledni građani sve se više zanose marksizmom i političkim idejama tada zabranjene Komunističke partije Jugoslavije. U lokalnoj se čitaonici okuplja napredna mladež koja proučava novine i vijesti iz svijeta, održavaju se tematska politička i prosvjetna predavanja, pripremaju zidne novine i organiziraju programske društvene večeri. Godine 1938. vlasti su zabranile takve društvene večeri, a povod zabrani je bila jedna tematska večer posvećena problemima tadašnje Čehoslovačke, ugrožene Hitlerovim pritiskom. Po svršetku programa koji je obuhvatio predavanja o povijesti, književnosti i političkom životu Čehoslovačke, predloženo je da se čehoslovačkom predsjedniku uputi telegram solidarnosti u borbi protiv fašističkih snaga. Nakon što je telegram poslan, uslijedila su uhićenja organizatora društvenih večeri.

Rade Sattler, skojevac ubijen 1944. u Jasenovcu

Među članovima SKOJ-a našli su se Ljudevit Dojčić, Antun Poje, Kalman Baranyay, student medicine Rade Sattler, trgovac Ivan Scheyer, Dragica Kancijan, Antun Blažić, Anka Ošpuh, dok su simpatizeri bili Zvonko Hacker, Vladimir i Božidar Schlesinger, Milan i Desider Gruenfeld. Zameci antifašističke politike neki pronalaze već 1939. godine kada je Nezavisna lista pobijedila HSS u lokalnim izborima za Ludbreg. Grupa građana, ljevičarske orijentacije, predvođena Ljudevitem Vrančićem, kasnijim zetom ludbreškog rabina Deutscha, porazila je HSS usred „Port Arthura seljačke politike“ kako su za Ludbreg isticali čelnici HSS-a.

Bolje borba, nego deportacije

Nakon donošenja prvih diskriminacijskih odredbi u travnju 1941. godine, počinju uhićenja osumnjičenih komunista, a u prvoj grupi odvedenih u lepoglavski zatvor bili su Ivan Scheyer i dr. Oton Spiegler. Odvjetnički ured dr. Spieglera na Trgu Sv. Trojstva u Ludbregu služio je kao ilegalni partijski centar za širenje komunističkog propagandnog materijala. Čak i u Lepoglavi dr. Spiegler je uspio prokrijumčarenim fotoaparatom načiniti snimke unutrašnjosti logora, a isto tako je djelovao u partijskoj logorskoj ćeliji. I dok je Ivan Scheyer poslije odveden u Jasenovac gdje je ubijen već iste godine, Otonu Spiegleru je uspjelo da se izvuče iz zatvora i da se, nakon poduzetog vremena bježanja, skrivanja i progona od strane Talijana, pridruži Narodnooslobodilačkoj vojsci. Bio je sudac u 2. ličkom korpusu, u 10. korpusu i predsjednik suda Vojne oblasti Zagrebačkog korpusa. S njim su u NOV-u bili i njegova supruga Ljubica, kći Vlasta i sin Fedor koji je bio šef radio-stanice VII. banijske brigade. Svi su se poslije rata odselili u Beograd. U istoj jedinici dužnost ekonomista je obnašao Miroslav Scheyer, sin ludbreškog bankara Artura, čija je cijela obitelj likvidirana u logorima. Miroslav je prethodno bio pripadnik Židovskog rapskog bataljuna, formiranog od rapskih logoraša.

Fedor, Ljubica, dr. Oto i dr. Vlasta Spiegler

Najstariji Ludbrežani još se sjećaju Radeka Sattlera, studenta medicine, popularnog sudionika svih društvenih događanja. U svojoj kući kod bednjanskog mosta organizirao je sastanke napredne mladeži te

medicinske tečajeve. Nakon partizanske diverzije na podravskoj pruzi u srpnju 1941. godine, ustaše ga uhićuju u grupi ludbreških Židova i odvođe u logor Danicu kod Koprivnice, odakle ga poslije prebacuju u Jasenovac. Kao član medicinske službe u logoru, stekao je reputaciju iskusnog logoraša koji se znao skloniti kada je to bilo potrebno te je tako uspio preživjeti sve do 1944. godine. No i njemu je presuđeno jednog jesenskog dana kada je zaklan na Gradini.

Odlazak u partizane

Rijetkim Židovima koji su nekako izbjegli uhićenja i deportacije u logore nije preostalo drugo nego da se pridruže partizanima. Njihovih obitelji više nije bilo, imovina im je opljačkana, a u njihovim domovima su živjeli neki drugi ljudi. Ako bi se vratili u svoje mjesto, uvijek je postojala mogućnost da ih neko prijavi ustaškim vlastima. Među takvim pojedincima našla se i Julia Fried, čiji su bolesni roditelji odvedeni u Jasenovac. Julka se sakrila u jednoj vinogradarskoj klijeti, a zatim se pridružila Segovinskoj četi Kalničkog partizanskog odreda. Stradala je 1944. godine prilikom jednog partizanskog napada na njemački vlak.

Julka Fried, partizanka Kalničkog odreda

U sličnoj se situaciji našao i Božidar Hirschsohn. Prilikom deportacije, nije bio kod kuće pa je izbjegao odvođenje u logor. Pridružio se NOV-i, kao član ONO Slavonije sudjelovao je u „kazališnoj grupi“. Nakon rata bavio se glumom i bio organizator rada u HNK u Varaždinu.

Više ludbreških Židova se našlo u talijanskom koncentracijskom logoru Kampor na Rabu. Pred napredovanjem savezničkih snaga, fašistička Italija je kapitulirala u rujnu 1943. godine. Nakon jedva dočekanog oslobođenja logora, među kordunskim partizanima se našla četveročlana obitelj ludbreškog trgovca Zlatka Weinrebea. Njegova kći Stanka, najmlađa logorašica iz Ludbrega, sa samo 10 godina također se pridružila NOV-i.

Starija kći Mira opisala je svoj put nakon Raba: „... partizani s Velebita su nas oslobodili iz logora (Rab) i tako sam odmah, 23.9.1943. sa Raba pošla za Senj te preko

Vratnika u Otočac. U Otočcu sam ostala 14 dana te sam se prebacila za Kordun. Tamo sam odmah uključena u Narodnooslobodilački pokret te sam stupila u omladinsku organizaciju. Kao administrator sam radila u M.N.O. Veljun, kasnije u Prop-odjelu u Svinjarici (partizansko žarište) pa u Vojniču i Veljunu gdje me je zatekla kapitulacija Njemačke...”

Cijela obitelj je djelovala u pozadinskim jedinicama. Sve četvero je preživjelo rat te se poslije među rijetkima vratili u Ludbreg. U Hrvatskom primorju i Gorskom kotaru nekolicina ludbreških Židova se uključuje u

Nada i Lilly Scheyer, sudionice NOB-e

partizane. Tako su iz Rijeke došle sestre Lilly i Nada Scheyer koje su prethodno opskrbljivale partizane sanitetskim materijalom, budući da je Nadin suprug držao ljekarnu na riječkom Korzu. Lilly nije preživjela rat – umrla je od tifusa i pokopana je u zajedničkoj grobnici u Drežnici. Žuži Jelinek, poslije poznata stilistica, našla se među partizanima na Banovini. Prilikom jednog posjeta sajmu u selu Maja, nailazi na svoje gluhonijeme roditelje Isidora i Ružu Faerber koji su pješice prošli cijeli Gorski kotar. Više se nisu razdvajali. Zahvaljujući susretu s kćeri, ostali su živi.

Sretne i tužne sudbine

Židovi su u NOV-i imali jednaka prava kao i svi ostali, više nitko nije gledao na to je li tko Srbin, Mađar ili Slovenac. Na rukovodećim položajima našli su se i sposobniji Židovi. Među njima je bila Selma Einhorn-Derenčin, kao iskusna farmaceutkinja održavala je tečajeve za apotekarske pomoćnike i obavljala funkciju referenta za apotekarstvo IV. korpusa. Poslije je postala upravnik Centralne apoteke IV. korpusa, na radu u Sanitetskom odjeljenju Glavnog štaba Hrvatske. Poslije rata postala je predsjednica Farmaceutskog društva Hrvatske.

U ekipi koja je snimila prvi film o Jasenovačkom logoru 1945. godine bio je Hugo Fischer Ribarić iz Kutnjaka, sela nedaleko od Ludbrega. Kao stručni fotograf, angažiran je u foto-laboratoriju Agitpropa u ZAVNOH-u. Autor je nekoliko serija fotografija pejzažne i ratne tematike, a izradio je i službenu fotografiju Josipa Broza Tita kojom se koristio u dokumentima. Dio njegove umjetničke ostavštine sačuvan je u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu.

Liječnik dr. Zlatko Fischer, rodom iz Imbriovca, diplomirao je 1928. godine na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Prije Drugog svjetskog rata radio je kao liječnik u Sisku, a nakon uspostave NDH, u ekipi za suzbijanje endemijskog sifilisa poslan je u Bihać. U studenom 1942. godine priključio se NOB-u. Bio je liječnik u kirurškom odjelu bolnice u Podgrmeču, zatim u Centralnoj bolnici Vrhovnog štaba. U poznatoj Bitki na Sutjesci zarobili su ga Nijemci zajedno s njegovom ženom, domaćicom iz Siska koja ga je pratila u Bosnu te uz njega radila kao

partizanska bolničarka, i ubili.

Bilo je i nesretnih slučajeva onih koji nisu znali što učiniti u tim neizvjesnim ratnim danima. Kalnički partizani nekoliko su puta odašiljali poruke bukovečkim Židovima da se sklone odnosno da prijeđu u njihove redove. No oni su se dvoumili zbog djece i staraca, a i nekako su se nadali da progoni neće zahvatiti i njih jer nikada nisu bili u konfliktu ni sa kim od mještana. K tome su se krstili u župnoj crkvi pa su se tako nadali spasu. No lokalni je ustaša pokazao Židove, tako da je jedne jesenske večeri nekoliko žandara pokucali na vrata Rosnerovih. Osim dvojice dječaka, Artura i Vedrana, svi su odvedeni u Jasenovac. Nakon prvog oslobođenja Ludbrega 3. studenoga 1943. godine, dio Židova se vratio u Ludbreg što je bila kobna pogreška – Ludbreg je ponovo zauzet u veljači sljedeće godine, a Židovi su uhvaćeni i odvedeni u lepolavski logor. Više se nikad nisu vratili.

Milivoj Dretar

Filip Kohn pripremio je za Ha-kol skraćeni tekst Irvina Lukežića o Židovu Josipu Lazarusu koji je početkom 20. stoljeća pokrenuo i osnovao prvo veće brodogradilište u Rijeci. U ovom broju objavljujemo prvi dio teksta o Josipu Lazarusu.

LAZARUSOVO BRODOGRADILIŠTE

IRVIN LUKEŽIĆ

CORPUS SEPARATUM ...

Rijeka je 1870. godine, poslije poznatih diplomatskih manevara i nagodbi oko corpus separatuma, došla pod neposrednu mađarsku upravu kao njezina glavna luka i favorizirani grad. Ambiciozni planovi mađarske vlade koja je svim sredstvima forsirala izgradnju velike i dobro opremljene luke – nastavili su već prije započete radove na izgradnji lučkih postrojenja i umjetnog lučkog bazena. Veliki mađarski kapital, zajedno s prihodima alimentiranim iz Hrvatske i Slavonije, dao je snažan impuls izgradnji riječke luke, jer su građevinski radovi zahtijevali ogromna materijalna sredstva.

Prvi značajni potez nove uprave je dovršenje željezničke pruge Budimpešta–Zagreb–Rijeka i odvojka Rijeka–Sv. Petar (1873.) čime je Rijeka povezana s prugom Trst–Beč i kontinentalnim zaleđem (podunavski bazen i istočni dijelovi Austro-Ugarske Monarhije). Tako se utjecajna trgovačka sfera Rijeke oblikovala u impozantnu luku, od Rumunjske i Srbije do južnog Jadrana, omogućivši joj da

se razvije u veliko lučko i industrijsko središte.

KONCESIJE

Otvaranje domaćeg poduzeća za izradu pomorske opreme, popravak strojeva i remontne poslove na brodovima unutar riječkog lučkog prostora – jedan je od prioritarnih zadataka tadašnjeg privrednog trenutka

Koncesija za osnivanje tvrtke koja bi se bavila proizvodnjom brodske opreme i brodogradnjom povjerena je ing. Josipu Lazarusu koji je komisiji dao najpovoljniju ponudu. Osnovni razlog za tu odluku leži u tome što Lazarus nije zahtijevao nikakvih potpora ni državnih subvencija: jedini uvjet bila je dodjela odgovarajuće lokacije u riječkoj luci.

Održana je sjednica komisije pod guvernerovim predsjedanjem na kojoj je odlučeno da se Lazarusu radi podizanja novog zavoda ustupi prostor veličine 600m², na sjevernom dijelu luke Baroš (Baross Gabor fakikoto). Izgrađena na starom ušću Rječine (1890 – 1894), ta luka

bila je namijenjena isključivo izvozu drveta; na nju se – preko pokretnog mosta – nadovezivao glavni lukobran (mola Maria Teresa). Na samom korijenu lukobrana, nalazio se novo ustupljeni prostor. Njegov položaj pružao je sjajne mogućnosti za rad budućeg poduzeća.

Ali, bio je to tek prvi korak; sada je trebalo čekati na službena odobrenja, izvršiti ekspertize i uskladiti mišljenja – odluke su morale potvrditi razne instance. Sve to zahtijevalo je dosta vremena.

Došavši iz daleke Galicije u Rijeku kao mladi tehničar, Lazarus je imao u glavi vrlo ambiciozne planove koji su u perspektivi mnogo obećavali, njegova poslovna intuicija govorila mu je da su poslovi što ih je kanio poduzimati izuzetno unosni. Bio je svjestan da povoljnim uvjetima koje pruža može steći naklonost gradskih vlasti, ali i otkloniti svaku moguću konkurenciju. S druge strane znao je da tako pridobiva i povjerenje ugarske vlade koja je za stvari zainteresirana. Lazarusova taktika je jasna: obećavši da će poduzeće podići vlastitim sredstvima i bez državne potpore, on je mađarsku vladu obvezao na ustupke koji će mu zajamčiti poslovne privilegije.

Rezultat tih nastojanja jest i koncesija koju je Lazarus sklopio 23. rujna 1896. s ministrom Danielom. Prema tom ugovoru, utanačenom i zaključenom na šezdeset godina, Lazarus je dobio i službeno ovlaštenje kojim mu mađarska vlada garantira pravni status povlaštenog privrednika, a njegovom poduzeću sve beneficije koje iz toga proizlaze. Na temelju tog ugovora Lazarus je u listopadu iste godine zatražio od riječkog magistrata dozvolu za podizanje novog poduzeća. Sve poslove posredovanja povjerio je uglednom advokatu Stanislavu Dall’Asti koji ga je zastupao pred magistratom.

GRAD, BUKA, DIM I GORUPOV “HOTEL EUROPA”

Konačno odluku o projektiranju i izgradnji nove tvrtke imao je donijeti Odjel za javnu sigurnost (Sezione di Pubblica Sicurezza) koji je 5. studenog sazvao sjednicu na kojoj su se trebala uskladiti različita mišljenja. Na sastanku su se, pored dvojice inženjera, industrijskog inspektora, policijskog izaslanika i vijećnika pomorske uprave, pojavila i dva člana općinske delegacije, Lodovico de Adamich i A. F. Luppis zajedno s trinaest građana i njihovih zastupnika. Prvo su razmotreni planovi za izgradnju, a navodi se detaljan opis uređaja koji će biti ugrađeni u novi pogon Lazarusovih radionica:

– veliki pokretni uređaj (lokomobil) snage od 30 do

80 KS koji će tući usijano i razlagati ohlađeno željezo; opremljen jamama, bušilicom, blanjalicama, brusačicom i mašinom za zavrtnje;

– velika, srednja i mala peć za taljenje željeznih lanaca, stroj za probu željeznih lana, opruge za bušenje i porublivanje; ostali uređaji za obradu kovine (rezačica, bušilica, blanjalica i stroj za zavrtnje s kojim se može izbjeći buka, koju proizvodi ručno zavrtnje), dinamo, ventilator i tri manja mehanizma; prijenosni parni stroj; – alati i potrebna oprema (stolna kliješta, ručni alati, nakovnji, ognjišta).

Delegati primorske uprave izjavili su da je sve u skladu s ustaljenim konvencijama, a lučki kapetan izjavio da su poštovane i sve mjere protupožarne zaštite. Potom su saslušani gradski izaslanici. Jedan od dvojice općinskih delegata, A. F. Luppis, žestoko se suprotstavio podizanju novog poduzeća argumentirajući to nedopustivim narušavanjem javnog mira, estetskim razlozima, a posebno velikom bukom i dimom (“...per ragioni di estetica e perche Tesercizio del relativo opificio arreccherebbe un rilevante di-sturbo al pubblico a motivo del rumore e del fumo.”) Adamich, drugi općinski delegat, nije podržao taj stav; odbacio je motive što ih je iznio njegov kolega kao neutemeljene – spomenute radionice bit će u sklopu susjednih lučkih postrojenja, tvrdio je, a udaljenost od stambenog dijela dovoljno velika. Zatim su i vlasnici susjednih kuća ogorčeno protestirali protiv planiranog podizanja poduzeća ponavljajući Luppisove razloge: jedan od njih, na primjer, podigao se u zaštitu Gorupova “Hotela Europe” tvrdeći da će blizina takva postrojenja narušiti reputaciju jednog od najuglednijih hotela u gradu.

Sve su te opaske, međutim, odbačene: prvo, u projektu je predviđeno da se buka i dim spriječe u dovoljnoj mjeri (kuće su udaljene od 150 do 300 m, a buka pogona identična je onoj koju proizvode parobrodi privezani u luci); drugo, primjedba delegata Luppisa “circa i’ estetica” ne stoji jer projekt poduzeća i planovi drugog elaborata poštuju estetske kriterije (le regole d’arte e presenta come late un aspetto d’abbellimento); treće, udaljenost od gradskih kuća je dovoljna da ne ugrožava i kvari vidik. Osim toga podizanje tog poduzeća utemeljeno je na najnovijoj tehnologiji (nel paese un industria del tutto nuovo) i neće služiti samo radi dekoracije već prvenstveno općem probitku općine. Na koncu su glavni inženjeri Bescocca i Giordano potvrdili da okolnosti pod kojima bi se podigao taj kompleks nisu relevantne za narušavanje

javnog mira, stvaranje buke ili dima jer su poduzete sve mjere predostrožnosti da se to spriječi: zatvorenost, odvojenost i sigurnost. Tako je odlučeno da se Lazarusu dozvoli gradnja novog objekta pod sljedećim uvjetima:

- da se obrada (izrada) limova, proizvodnja i popravak kotlova, ručna bušenja i slično, obavljaju samo unutar izgrađenog objekta, a obrada ne smije biti ručna već isključivo mehanička;

- da veliki parni bat (malj) ne prelazi težinu od tri tone i ne podiže se na visinu veću od 60 cm;

- da se na mjestu prijenosnog parnog stroja (locomobile) pridoda parni stroj male brzine, stabilnog kotla i ognjišta “leubrinsk”;

- da ugljen za uporabu u radu parnog stroja bude najbolje engleske kvalitete, očišćen od raznih štetnih sastojaka;

- da se pridržava svih pravila uobičajenih u protupožarnoj zaštiti.

Gledajući u cjelini na toj su sjednici, dakle, privredni imperativi luke prevladali uske lokalne interese općine i pojedinaca koji su projekt htjeli spriječiti. Općina je, naravno, formalno zadržala pravo na opoziv odluke ili zabranu poslovanja samo u slučaju da se budući vlasnik ne bude pridržavao bilo koje od odredbi što su mu bile propisane.

U prosincu je Odjel za javnu sigurnost na temelju ekspertize ing. Ganghofera specificirao ograničenja koja su se odnosila na parni malj: visina bata treba biti 4 metra, težina 4 tone, a smije se podizati tzv. vertikalnim putem do visine od 60 centimetara. Prema tomu ukupna snaga propisana za malj iznosila je 960 tona ($P/snaga/ = 60 \times 4000 \times 4 = 960\ 000$ kg). Polovicom istog mjeseca Lazarus je dostavio gradskom Tehničkom uredu prve nacрте svojih pogona. Plan je prikazivao izgled pročelja, nacrt luke, krovne konstrukcije s postranim zidovima i crtež duge manje zgrade na malom gatu (pomoćna radionica).

Odluka riječkog gradskog poglavarstva (15. XII) prosljeđena je na uvid ministru trgovine koji je imao autoritet prve instance. Na njegov se odgovor čekalo preko pola godine. Ministar je poništio neke izvanredne zahtjeve, među kojima i pravo poglavarstva da obustavi rad poduzeća. Osim toga, modificirao je i odredbu o malju, dopustivši vertikalni put od tri metra i tolerirajući težinu bata koja prelazi četiri tone (28. VI. 1897.). Lazarus je, očito, uživao značajnu ministrovu potporu koja mu je pomagala da od samog početka održi izvjestan status

imuniteta u odnosu na gradske vlasti ili druga privredna poduzeća. Takav status je, prirodno, među ostalim domaćim konkurentskim tvrtkama izazivao zavist.

Lazarusov projekt predviđao je zgradu impresivna izgleda s fasadnom ciglom i brojnim ornamentima. Pogonski prostor obuhvaćao je glavnu zgradu (široka 44 a duga 15 m) i pomoćne prostorije koje su se na nju nastavljale duž malog gata (57 metara). Iako je posjedovao ovlaštenje za pokretanje poduzeća i ugovor, Lazarus nije mogao ozbiljno početi s građevinskim radovima sve dok se nije potpuno prilagodio zahtjevima gradskog poglavarstva i tehničkog ureda. A usklađivanje je potrajalo nekoliko godina. Za to vrijeme on je preko svog zastupnika Dall’Aste ili osobno neprestano upućivao molbe i modifikacije svojih planova, nastojeći što je moguće prije postići sporazum i početi s radovima. Uslijedile su molbe i nadopune nacрта (travanj 1897., listopad 1898., ožujak 1899.) Premda se radilo o predmetu od izuzetne važnosti, a za dobivanje dozvole intervenirao je svojim žurnim pismima i sam ugarski ministar trgovine, Lazarus je završnim građevinskim radovima mogao pristupiti tek tijekom 1900. godine.

POČETAK STOLJEĆA I POČETAK DJELATNOSTI

Lazarusova tvornica službeno je puštena u pogon 19. listopada 1900. godine. U početku djelatnost poduzeća okrenuta je proizvodnji sidara, lanaca, kotlova, manjih strojeva i ostale pomorske opreme potrebne za brodove. Unutar njegovih radionica ispituju se i popravljaju brodski strojevi, a na škveru obavljaju manji remontni zahvati. Tvrtka je registrirana u protokol Trgovačko-obrtničke komore u Rijeci 19. siječnja 1901. pod imenom “Giuseppe Lazarus fabbrica macchine caldaje e piroscafi” sa sjedištem na obali Baroševe luke (Molo Maria Teresa).

Radovi na kraljevičkom škveru, naročito prvih sedam mjeseci, odvijaju se većim intenzitetom – to su različiti popravci parobroda i drugih plovila. Sredinom travnja 1901. dovučen je na reparaciju u škver poslije teške havarije parobrod “Senj”, vlasništvo društva Ungaro-Croatia. Međutim, narudžbe su stizale rijetko, a posla je naglo ponestajalo. Čak se bilo počelo razmišljati o napuštanju brodogradilišta u Kraljevici.

Na drugoj strani, u Baroševoj luci, Lazarusovi radnici povremeno popravljaju strane i domaće trgovačke brodove koji tu pristaju. To su najvećim dijelom parobrodi međunarodne putničke kompanije Cunard-Line ili engleski brodovi koji su prevozili konje na ratišta Južne

Afrike. Remontne usluge na trupu i strojevima trajale za čitavo vrijeme boravka u luci, često i po nekoliko tjedana. U prosincu 1901. doplovio je iz Madeire parobrod “Pine-more” od 4071 bruto registarskih tona, natovaren teretom od 850 konja. Popravci su se obavljali za vrijeme njegova trojtjednog boravka u luci Baroš. Kada je sredinom sljedeće godine okončan englesko-burski rat, Lazarus je izgubio značajne izvore zarade, a poslove će prilagođavati potrebama ostalih, uglavnom domaćih, mušterija. Između veljače i ožujka 1903., na primjer, nekoliko tjedana traju remontni poslovi na brodu “Burma” koji je pripadao domaćem parobrodarskom društvu “Orijent”.

Upravo tada kada je izgledalo da kraljevički škver više neće biti rentabilan, austrijska ratna mornarica iz Pule pojavila se sa zahtjevom za jedan kontigent novih brodova koje je trebala njezina dalmatinska flota. Kada je mornarica prihvatila Lazarusovu ponudu, zaključen je između obiju strana ugovor što je značilo početak plodne trogodišnje suradnje; u razdoblju od sredine 1902. do prvih mjeseci 1905. ratna mornarica je najvažniji Lazarusov poslovni partner.

Prvi brodić na paru konstruiran za mornaricu iz “kantijera” u Kraljevici uplovio je u pulsku luku na početku lipnja 1902. Poslije izvršene probe naručitelji su bili vrlo zadovoljni obavljenim poslom na pogonskom mehanizmu i brodskom trupu. Taj mali parobrod koji je mogao razviti brzinu od deset morskih milja bio je namijenjen za potrebe komande obrane u Dalmaciji. Drugi parobrod iz iste serije porinut je u more već krajem istog mjeseca (25. VI.) uz veliko slavlje na kojem je uz mnoštvo naroda sudjelovao i kraljevički općinski načelnik. Dužina broda iznosila je 25 metara, a bio je izrađen od željeza, čelika i mjedi. To su bili prvi brodovi na paru izgrađeni u Hrvatskom primorju. Značajno je i to da su oni konstruirani po nacrtima vlastitih Lazarusovih projektanata koji su radili u kraljevičkom brodogradilištu. Prema namjeni ti brodovi služili su kao teretna plovila: tenderi i barkače. Sveukupno je iz radionica u Kraljevici bilo isporučeno još osam sličnih brodova za potrebe ratne mornarice: pet tendera, dvije barkače za prijevoz konja i tender s postoljem za top. Posljednji je porinut u more 21. ožujka 1905. poslije čega narudžbe iz Pule više nisu stizale. Rad na ovim plovilima pratile su posebne komisije sastavljene od oficira, pomorskih i strojarških inženjera koje je odabirala komanda ratne mornarice; one su procjenjivale valjanost poslova i posredovale prilikom primopredaje brodova.

U riječkim radionicama, s druge strane, uspješno se grade i strojevi: Lazarusovi radnici učinili su još jedan pionirski poduhvat – u srpnju 1902. napravili su i svoj prvi parni stroj. Taj stroj bio je napravljen po narudžbi jedne tvornice iz Lavova.

Iako tvrtka ing. Lazarusa razvija privrednu aktivnost koja se odlikuje velikim tehnološkim uspjesima na području inovacija (konstrukcije prvih brodova i strojeve na paru u Rijeci), njezino poslovanje, naprotiv, teče s vrlo promjenjivom srećom, pokazujući velike nesigurnosti. U prvim godinama poslovna je bilanca negativna, a veliki gubici poduzeća uvjetovani su nedostatkom stalnih narudžbi, dislociranošću proizvodnog procesa i brojnim drugim troškovima koji su opterećivali novu tvrtku. Krizi je moguće doprinosilo i Lazarusovo još nedovoljno poslovno iskustvo, ali mnogo vjerojatnije i opća nepovoljna privredna kretanja na početku stoljeća. Zamršenosti situacije doprinosilo je sve veće nezadovoljstvo radnika što je kulminiralo generalnim štrajkom koji je trajao nekoliko tjedana (ožujak/travanj 1902.), prisilivši Lazarusa da potpuno obustavi rad u svojim pogonima. Na ponovni početak poslovanja odlučuje se tek poslije brojnih nagovaranja i uvjeravanja riječkih (i peštanskih) vladajućih krugova. Naravno, na to je pristao pod određenim uvjetima; prvenstveno je želio osigurati potporu mađarskog ministarstva trgovine na temelju već prije potpisanog sporazuma. Kako je u međuvremenu došlo do promjene, a na mjesto nekadašnjeg došao novi ministar trgovine Ladislav Voros, Lazarus je u svojoj molbi upućenoj ministarstvu, kao jedan od glavnih argumenata za loše poslovanje naveo da se prethodni ministar nije pridržavao ugovornih obveza i tako ga sputavao u radu. Zbog toga je tražio da mu se dodijeli još jedna lokacija za veće industrijsko postrojenje koje je htio osnovati pored brodogradilišta u Brgudima. Ugarski ministar trgovine odgovorio je na molbu 29. srpnja 1902. podijelivši Lazarusu olakšice u trajanju od petnaest godina, a na temelju zakonske odredbe o novim industrijskim poduzećima iz 1899. godine (čl. XLIX). Na taj način je stekao siguran pravni temelj za proširenje svoje djelatnosti i važnu privrednu garanciju.

Pošto je sada mogao računati na sigurniju potporu Pešte, Lazarus je svoje planove preusmjerio prema podizanju većih industrijskih kapaciteta na Brgudima, a kraljevički ga škver sve manje zanima. Brodogradilište u Kraljevici držat će još neko vrijeme isključivo zbog obveza prema ratnoj mornarici. Baš u trenutku kada se

činilo da će taj škver ponovo uspješno raditi – bila je tu zaposlena uglavnom domaća radna snaga kojoj je bilo stalo da se rad nastavi – Lazarus ga je napustio. Gotovo preko noći škver je bio evakuiran i raspoređen; u rano jutro 16. travnja 1903. iz Kraljevice je na jednoj mauni odvučen sav materijal koji je još stajao u skladištima, a na pustom škveru ostalo je samo drveno postolje (postelja) za izvlačenje i spuštanje brodova. Premda je nezadovoljstvo mještana bilo veliko –nenadano im je oduzet jedini domaći izvor prihoda – stvari se nisu mogle promijeniti. Do malo vremena škver je opet pretvoren u kupalište.

Iste godine likvidirano je i riječko brodogradilište Howaldt na Brgudima. Njegove opustjele terene i bazen za dok trebalo je što prije osposobiti zbog potreba grada, ali i izgradnju ratne flote. Budući da je mađarska vlada ponovo uznastojala podići ovdje jedno brodogradilište isključivo pomoću kapitala koji pritječe iz Mađarske – ministar trgovine Voros pokušao je u skladu s tim ujediniti snage koje bi poduprle takve težnje: stupio je u pregovore s peštanskom Općom kreditnom bankom, Tvornicom brodova i strojeva “Danubius d.d.” i Josipom Lazarusom. Ali ni jedan od tih razgovora nije urodio plodom. Lazarus je, naime, imao sasvim drugačije kombinacije. Stupivši u vezu s predstavnicima londonske tvrtke “Yarrow et comp.” dobio je obećanje da će mu ustupiti, bude li potrebe, planove, inženjere, predradnike ili radnike za gradnju torpiljarka potrebnih austrijskoj ratnoj floti. Računao je, vjerojatno, na potporu pulske ratne mornarice s kojom je u to vrijeme uspješno surađivao.

PREVELIKI ZALOGAJ - NARUDŽBE KRIEGSMARINE

U rujnu sljedeće godine Lazarus je od ministarstva rada u Beču tražio obavještenja o mogućnostima gradnje torpiljarka. Sve je, međutim, ovisilo o odluci ministra Vorosa koji je još oklijevao oko izbora tvrtke kojoj je trebalo povjeriti izgradnju brodogradilišta u Rijeci. Dva

mjeseca poslije, engleski inženjer Staples i riječki guverner pregledali su nekoliko riječkih lokacija, koje su izgledale najpogodnije za gradnju brodogradilišta s plivajućim dokom. Iako se nije točno odredilo rješenje gdje će to biti, najprihvatljivija solucija bila je da se brodogradilište smjesti u Baroševoj luci gdje je što prije trebalo početi gradnju novih torpiljarka. A to je, dakako, išlo Lazarusu u prilog.

Stvari su se, međutim, drugačije razvijale. Tijekom 1904. i 1905. tvornica “Danubius d.d.” – moćni mađarski koncern, nastao udruživanjem akcija vodećih peštanskih bankara i industrijalaca – pokrenula je jaku kampanju, a penetraciju mađarskog kapitala proglasila pitanjem nacionalne časti. Pritisak na javnost naročito se osjećao u tisku koji je tom problemu dao veliki publicitet. Tako je krajem svibnja 1905. “Budapest Hirlap”, zajedno s još nekim listovima, pisao o tobožnjoj koncesiji između ministra trgovine, “Danubiusa” i Opće kreditne banke za iznos od 15 milijuna kruna kao o gotovoj stvari.

Ostali dio tiska napadao je ministra Hieronvmija (Voroseva zamjenika) zato što je sklopio tu koncesiju bez pristanka Parlamenta. Hieronvmi se branio da nije ništa koncesirao s “Danubiusom” već da mu je samo savjetovao zajedničko udruživanje s Lazarusom radi gradnje brodogradilišta u Rijeci. Ali na tu soluciju Lazarus nije mogao pristati: jedino što je tražio od vlade jest zemljište na Brgudima – bez ikakve subvencije (ondje je već imao u zakupu 15.000 m² poslovnog prostora). Osim toga pridružila bi mu se i tvrtka Yarrow koja je upravi ratne mornarice još prije pokazala uzorke torpiljarka. Jedini razlog zbog kojeg “Lazarusu” nije dala koncesija bio je to što on nije – ugarska tvrtka. Usprkos tomu velik dio mađarskih novina tražio je da Lazarus i Yarrow dobiju koncesiju.

Potpisivanjem ugovora između ministra Vorosa i Danubiusa 23. kolovoza 1905. konačno je odlučena sudbina novog riječkog brodogradilišta. Ugovor je, prirodno, značio potpunu pobjedu mađarskih ambicija.

Dobrovoljni priloz za Dom Lavoslav Schwarz

Ožujak - travanj

A. i I. Singer povodom Pesaha	200,00 kn
Mila Stojić-Ajzenštajn u spomen na supruga dr. Jeronima Stojića	100,00 kn
Jozef Papo	5.000,00 kn
Obitelj Švarc – Veber	100,00 kn

Američki predsjednik Barack Obama je početkom travnja još jednom ušao u povijest, kao prvi američki predsjednik koji je bio domaćin seder večere, objeda kojim započinje Pesah, židovski praznik izlaska iz Egipta.

PRVA SEDER VEČERA U BIJELOJ KUĆI

Američki predsjednik Barack Obama, prva dama Michelle i njihove kćeri Malia i Natasha organizirali su privatnu seder večeru u Bijeloj kući, a američki mediji ističu da Obama i na taj način ispunjava obećanje iz izborne kampanje: da će američki Židovi imati saveznika u Bijeloj kući.

Na večeri je bilo dvadesetak uzvanika, a kuhar je pripremio tradicionalna jela za tu prigodu, među ostalim, maces, gorko bilje, jaje - namirnice koje simbolično podsjećaju na izlazak Židova iz egipatskog ropstva.

Bijela kuća nije željela objaviti tko je sve sudjelovao u sederu, ali saznalo se da je na večeri bilo dvadesetak gostiju.

Većina gostiju seder večere u Bijeloj kući, sudjelovalo je i na sederu prošle godine. Tada je večera bila organizirana u sklopu predizborne kampanje u Harrisburgu. Budući da članovi Obamina predizbornog tima nisu mogli Pesah proslaviti sa svojim obiteljima, organizirali su seder večeru u podrumu hotela Sheraton.

Židovska tradicija je da se na seder izgovaraju riječi “sljedeće godine u Jeruzalemu”, a prema Obaminu savjetniku za medije Robertu Gibbsu, sudionici sedera u Harrisburgu tada su rekli kako će sljedeći seder “proslaviti u Bijeloj kući”. Obje seder večere organizirao je Eric Lesser, pomoćnik višeg savjetnika Davida Axelroda.

Na ovogodišnjoj seder večeri nisu bila dvojica najviših židovskih predstavnika u Obaminoj administraciji: Axelrod i pročelnik ureda Bijele kuće Rahm Emanuel.

Obama - istinski prijatelj židovskog naroda
Seder večere i prije su bile organizirane u Bijeloj kući,

Dobrovoljni priloz za Židovsku općinu Zagreb

Mila Ajzenštajn Stojić, prilog za socijalne potrebe, u spomen na supruga dr. Jerka Stojića	400,00 kn
Mila Ajzenštajn Stojić, prilog za vjerske potrebe, u spomen na drage roditelje	200,00 kn
Aleksandar Nahman, u spomen na oca ubijenog 1941. godine	100,00 kn

ali ovo je prvi put da joj je domaćinom bio aktualni predsjednik.

“Organiziranjem prvog predsjedničkog sedera u američkoj povijesti, predsjednik Barack Obama pokazuje osobni i duboki odnos koji ima sa židovskom zajednicom. Bez sumnje, Obama je istinski prijatelj židovske zajednice”, rekao je predstavnik Nacionalnog židovskog demokratskog vijeća.

William Daroff, voditelj washingtonskog ureda Ujedinjenih židovskih zajednica, podsjetio je da je nekadašnji američki predsjednik Franklin D. Roosevelt izašao na stražnja vrata Bijele kuće 1943. godine kako bi izbjegao rabine koji su ispred Bijele kuće demonstrirali tražeći da SAD spasi europske Židove od nacista.

“Šezdeset i šest godina poslije predsjednik SAD-a provodi seder večeru sa svojom obitelji i prijateljima slaveći oslobođenje i preživljavanje židovskog naroda”, istaknuo je Daroff.

“Židovi su vitalna komponenta mozaika američke kulture i društva. Ova noć stvarno je drugačija od drugih”, zaključio je.

Obama je Židovima povodom Pesaha uputio pismo u kojem je poželio da praznici “budu mirni”.

Američki predsjednik je priču o izlasku Židova iz egipatskog ropstva i njihov povratak u domovinu nazvao “jednom od najsnažnijih priča o patnji i spasu u ljudskoj povijesti”. Rituali i simboli koji su povezani s tim praznikom pokazuju “ljepotu slobode”, dodao je.

Svoje pismo Obama je završio tradicionalnom hebrejskom čestitkom “Hag sameah”.

(prema izraelskim i američkim medijima)

Papa Benedikt XVI. u svibnju je boravio u višednevnom posjetu Izraelu tijekom kojeg je posjetio sveta mjesta kršćanstva i židovstva te razgovarao s izraelskim, palestinskim i vjerskim čelnicima. Tijekom svog posjeta založio se za miran suživot Izraela i buduće palestinske države, a neke njegove izjave izazvale su niz reakcija u Izraelu.

PAPA BENEDIKT XVI. U IZRAELU

Papu su u zračnoj luci Ben Gurion u Tel Avivu dočekali predsjednik države Shimon Peres i premijer Benjamin Netanyahu.

“Tragično je što je židovski narod iskusio strašne posljedice ideologija koje negiraju dostojanstvo svakog ljudskog bića. Imati ću priliku odati počast milijunima Židova, žrtvama Holokausta, i moliti se da čovječanstvo nikada više ne svjedoči zločinima takvih razmjera”, rekao je Benedikt XVI. Papa je tom prilikom za Holokaust upotrijebio židovski naziv “šoa”.

Shimon Peres dočekao je Papu pozdravom na latinskom: “Ave Benedicte, princeps fidelium qui hodie sanctam visitas (Pozdrav Benediktu, vjerniku među vjernicima, koji danas započinje posjet Svetoj zemlji). “U ime Države Izrael, dočekujem vas s jednim blagoslovom: mirom”, dodao je Peres na engleskom.

Peres je pohvalio Bendiktova nastojanja da “smanji razinu mržnje u cijelom svijetu”. “Siguran sam da će ovaj posjet označiti nastavak dijaloga između judaizma i kršćanstva u duhu naših proroka”, dodao je Peres.

Papa je tijekom svog boravka u Izraelu posjetio sveta mjesta židovstva, islama i kršćanstva.

Više puta je u tijeku posjeta Svetoj zemlji naglasio da se zalaže za mirovno rješenje stvaranjem palestinske države te je rekao da će “i dalje u svakoj prigodi poticati i ohrabrivati sve sudionike u uspostavi mira i traženju rješenja koje priznaje legitimne težnje i Izraelaca i Palestinaca”.

S vjerskim vođama okupljenima u Galileji također je razgovarao o miru i pozvao sve vjerske zajednice da “zaštite djecu od fanatizma”.

Benedikt XVI. zatražio je od kršćana da se “ujedine sa židovskom i muslimanskom braćom te Druzima u želji da se djeca zaštite od fanatizma i nasilja”.

“Mir je dar Božji, ali se ne može postići bez napora ljudi”, poručio je Benedikt XVI.

Papa je posjetio i Betlehem te Nazaret, mjesto Isusova

djetinjstva, gdje je na obližnjem brdu Kedumimu, na kojem se, prema Evandjelju, Isus skokom s litice spasio od svojih progonitelja, služio misu na kojoj je sudjelovalo više od 40.000 ljudi.

Prije odlaska iz Izraela, papa je održao govor u zračnoj luci Ben Gurion u Tel Avivu u kojem je također kazao da se rješenje izraelsko-palestinskog sukoba mora tražiti u mirnom suživotu Izraela i palestinske države.

“Neka rješenje s dvjema državama postane stvarnost i neka ne ostane samo san”, rekao je Papa na oproštajnoj svečanosti nakon osmodnevnog hodočašća u Svetoj zemlji tijekom kojega je posjetio Izrael, okupiranu Zapadnu obalu i Jordan.

“Dopustite mi da sve narode na ovom području pozovem: neka više nikada ne bude krvoprolića, nikada više sukoba, nikada više terorizma i rata”, rekao je Papa.

“Neka svi priznaju da država Izrael ima pravo postojati i živjeti u miru i sigurnosti u međunarodno priznatim granicama”, dodao je poglavar Katoličke crkve.

“Isto tako priznajmo palestinskom narodu pravo na samostalnu i neovisnu domovinu kako bi živio dostojanstveno i slobodno se mogao kretati”, istaknuo je.

Papa je usto osudio “nemilosrdno istrjebljenje” Židova u doba nacizma, odlazeći iz Izraela, gdje je njegov raniji govor o Holokaustu ocijenjen nedovoljnim i odveć suzdržanim.

Papin glasnogovornik Federico Lombardi rekao je da je Benedikt XVI. bio prisiljen učlaniti se u Hitlerovu mladež, što je u suprotnosti s prijašnjim Papinim potpunim opovrgavanjem članstva.

“On to nije osobno birao”, objasnio je Lombardi na konferenciji za novinare u Betlehemu i dodao da su po nacističkoj uredbi svi mladi morali u Hitlerjugend.

Lombardi se u Izraelu bori protiv kritika na račun Pape Nijemca i njegove navodne nacističke ratne prošlosti. Prvo je novinarima rekao da “Papa nikad nije bio u

Hitlerovoj mladeži. Nikad, nikad, nikad”, a dan poslije je to pokušao objasniti i rekao da je pred kraj rata današnji papa Benedikt XVI. zajedno sa svim školskim kolegama morao ući u pomoćne protuzrakoplovne snage.”

“Ponavljam ono što sam rekao, u njegovu životu činjenica da je bio unovačen u Hitlerovu mladež ne igra nikakvu ulogu. Taj doživljaj nije za njega imao važnost”, rekao je Lombardi u Betlehemu tijekom Papina posjeta Pojasu Gaze.

Pitanje Papine ratne prošlosti posebno je važno u Izraelu, a odnosi židovske države s Vatikanom napeti su i zbog spora oko držanja pape Pija XII. u Holokaustu, kao i zbog odluke pape benedikta XVI. iz siječnja ove

PAPIN GOVOR U YAD VASHEMU IZAZVAO NIZ KRITIKA U IZRAELU

Papa Benedikt XVI. našao se na udaru snažnih kritika izraelskih vjerskih i političkih dužnosnika koji mu zamjeraju da je u govoru u Memorijalnom centru Holokausta Yad Vashemu bio previše neutralan, nesučutan i da se nije ispričao u svoje ime i ime svoje vjere, dok su se tek rijetki podsjetili na to da je on to već nekoliko puta učinio i da se u prošlosti pokazao kao snažan kritičar Holokausta i prijatelj Izraela.

Predsjednik izraelskog parlamenta Reuven Rivlin u razgovoru za izraelski radio ocijenio je kako je Papa u Yad Vashemu bio “distanciran” prema patnjama židova u Holokaustu i zamjerio mu to što se nije ispričao u ime svojeg naroda – Nijemaca, budući da je bio pripadnik Hitlerove mladeži i Hitlerove vojske.

„Uza sve poštovanje prema Svetoj stolici, ne možemo zanemariti teret koji on nosi zato što je kao mladi Nijemac pristupio Hitlerovoj mladeži i kao osoba koja je pristupila Hitlerovoj vojsci, koja je bila sredstvo istrebljivanja”, kazao je Rivkin.

Benedikt XVI. je na svečanosti u Memorijalnom centru govorio o “užasnoj tragediji šoe”, kako se na hebrejskom naziva Holokaust i pozvao na to da se “patnja žrtava nikad ne poriče, ne omalovažava i ne zaboravi”, ali je nekim vjerskim dužnosnicima zasmetalo to što se nije ispričao kao Nijemac i kršćanin za genocid.

“Propustio je spomenuti da su Nijemci ili nacisti sudjelovali u masakru i ni riječju nije zatražio oprost ili bar izrazio kajanje ili sućut za žrtve”, rekao je predsjednik Memorijalnog centra i bivši izraelski veliki rabin Israel Meir Lau, zamjerivši i to što je Papa govorio o milijunima žrtava, a “čak nije spomenuta ni riječ ‘šest’”.

godine da u crkvu vrati izopćenoga biskupa koji niječe Holokaust.

Izraelski predsjednik Shimon Peres primio je Papu u svojoj rezidenciji u Jeruzalemu. Izraelski predsjednik je zatim poglavaru Katoličke crkve podario “nano Bibliju”, Stari zavjet koji su tamošnji stručnjaci snimili na silicijski elektronički čip veličine glave pribadače.

Bibliju, pisanu na hebrejskome jeziku, na čip veličine 0,5 mm četvornih snimili su stručnjaci iz Techniona, izraelskog Politehničkog instituta.

Papa je pak darovao Peresu sliku na kojoj je prikazan židovski svijećnjak, menora, u zlatnoj boji.

(prema izraelskim medijima)

Ni izraelski tisak nije bio blaži pa dnevnik Haaretz u osvrtu naslovljenom “Govor Benedikta XVI. pokazao verbalnu nezainteresiranost i banalnost” tvrdi kako je “ono što je (Papa) rekao o Holokaustu zvučalo previše proračunato, previše diplomatski i previše profesionalno”.

“Savjetovao je ‘sućut’, što svećenici prepisuju jednako kao što liječnici opće prakse prepisuju aspirin”, ocjenjuje autor članka, navodeći kako je Papin govor bio iznenađujući “ponajprije zbog toga što bi čovjek očekivao od vatikanskih kardinala da svojem šefu pripreme inteligentniji tekst”.

Vatikan se nije mogao oglušiti o tako intenzivne kritike pa je njegov glasnogovornik Federico Lombardi podsjetio kako je papa Benedikt XVI. “o tom pitanju (Holokausta) i o činjenici da je Nijemac govorio mnogo puta” pa i prilikom posjeta nekadašnjem koncentracijskom logoru Auschwitzu.

Iako razmjerno slabi, i u Izraelu su se javili glasovi u obranu Pape.

Glavni izraelski rabin Yona Metzger izrazio je uvjerenost kako je Benedikt XVI. u potpunosti suglasan s molitvom koju je njegov prethodnik Ivan Pavao II. izgovorio prije devet godina kod Žida plača u kojoj je zatražio Božji oprost za patnje nanesene Židovima kroz stoljeća.

Pretjeranima je kritike spram Pape ocijenio i predsjednik Konzorcija organizacija preživjelih iz Holokausta Noah Frug.

“(Papa) nije predsjednik neke cionističke organizacije pa zašto bismo se onda žalili na njega?”, upitao se Frug.

“Došao je ovamo kako bi zbližio Crkvu (kršćanstvo) i židovstvo i njegov posjet zato trebamo smatrati pozitivnim i važnim”, ustvrdio je vođa organizacije preživjelih iz Holokausta.

UN-ova konferencija o rasizmu „Durban II“ održana je u travnju u Ženevi, a obilježio ju je bojkot niza zemalja te još jedan u nizu antiizraelskih i antisemitskih govora iranskog predsjednika Mahmuda Ahmadinedžada.

DURBAN II: AHMADINEDŽAD I BOJKOT

Konferenciju Ujedinjenih naroda „Durban II“ u Ženevi otvorio je glavni tajnik UN-a Ban Ki-moon koji je tom prilikom kazao da je rasizam nijekanje ljudskih prava.

„Rasizam je obično, jasno nijekanje ljudskih prava. Može biti institucionaliziran, kao što to pokazuje Holokaust.

Može se izražavati na manje služben način, mržnjom prema nekom narodu ili nekoj posebnoj skupini, kao što je primjerice antisemitizam ili u novije doba ‘islamofobija’, rekao je Ban Ki-moon.

Glavni tajnik UN-a izrazio je „duboko žaljenje zbog toga što su neki odlučili bojkotirati skup. Nadam se da to neće dugo trajati”, rekao je Ban.

Devet zemalja odlučilo je bojkotirati konferenciju prije početka: Australija, Italija, Izrael, Kanada, Novi Zeland, Nizozemska, Poljska, Sjedinjene Države, a Češka, trenutačna predsjedateljica Europske unije, pridružila se bojkotu nakon neprimjerena govora iranskog predsjednika.

Ahmadinedžad je prvoga dana UN-ova skupa napao Državu Izrael zbog čega je više od dvadesetak izaslanika prosvjedujući napustilo dvoranu Konferencije na kojoj je sudjelovanje otkazalo gotovo deset zemalja prije samog početka.

„Poslije Drugog svjetskog rata (saveznici) su proveli vojnu agresiju lišavajući zemlje cijelu naciju izgovarajući se na patnje što su ih pretrpjeli Židovi”, objasnio je Ahmadinedžad u svome govoru.

„Poslali su migrante iz Europe, Sjedinjenih Država i svijeta gdje je počinjen Holokaust kako bi uspostavili rasističku vladu u okupiranoj Palestini”, rekao je Ahmadinedžad te je dodao da je Zapad „rasističkom režimu u Palestini” dao „odriješene ruke da nastave svoje zločine”.

Za rat u Iraku rekao je da su ga planirali „cionisti (Izrael) i njihovi saveznici” te da „svjetski cionizam personificira rasizam”.

Oštre reakcije na govor iranskog predsjednika

Ahmadinedžadov govor izazvao je burne reakcije.

„Jako mi je žao zbog toga što iranski predsjednik nije uslušao moju zamolbu da se okrenemo zajedništvu u budućnosti”, rekao je glavni tajnik UN-a nakon Ahmadinedžadova govora.

„Sveta Stolica izražava žaljenje zbog činjenice da ovaj UN-ov skup služi za izražavanje ekstremističkih i uvrjedljivih političkih stajališta protiv bilo koje države”, objavljeno je u priopćenju vatikanske službe za odnose s javnošću. „To ne doprinosi dijalogu i izaziva neprihvatljivo stanje sukoba”, dodaje se u priopćenju.

„U trenutku kad se pripremamo obilježiti Jom Hašou, konferencija koja se deklarativno suprotstavlja rasizmu ugošćuje rasista, čovjeka koji niječe Holokaust i ne krije nakanu da izbriše Izrael sa zemljovida”, rekao je izraelski premijer Benjamin Netanyahu.

Američki predsjednik Barack Obama nazvao je antagonizam prema Izraelu „licemjernim i kontraproduktivnim”.

Agencije ističu da je nacrt rezolucije pripremljen za Durban II zapravo razvodnjena inačica prvotnog teksta iz kojeg su uklonjene prijeporne rečenice, ali, unatoč tomu, rezultat ipak ne zadovoljava sve države.

I prva konferencija u Durbanu 2001. godine protekla je u neslozi. Izrael i SAD tada su neočekivano napustili konferenciju, ali završnu deklaraciju potpisale su sve države, uključivo i članice Europske unije. Prijepor se tada vodio zbog zahtjeva nekih sudionika i nevladinih udruga da se cionizam, ideologija na kojoj je utemeljena židovska država, službeno izjednači s rasizmom.

I papa Benedikt XVI. zauzeo se za reviziju Durbana, što znači da se na razini država i na međunarodnoj razini izmjeri napredak postignut u borbi protiv diskriminacije i rasizma.

Sudionici konferencije ipak su na kraju prihvatili kompromisan tekst, koji bi, prema mišljenju nekih nevladinih organizacija, trebao umiriti zapadne zemlje jer osuđuje Holokaust i antisemitizam te štiti pravo na slobodu izražavanja.

Zadovoljstvo prihvaćanjem Deklaracije izrazio je u

Hrvatski dnevni list „Slobodna Dalmacija“ objavio je 22. travnja tekst u kojem je napisano da je tijekom konferencije za novinare Počasnog bleiburškog voda bivši sudac Ustavnog suda Vice Vukojević izjavio da su „Židovi ubijali sami sebe u Jasenovcu”. Taj je tekst bio najavljen velikim naslovom i na naslovnici lista.

Vice Vukojević izjavom o Jasenovcu izazvao burne reakcije

„Logorom Jasenovac upravljali su Židovi, država je samo dala stražu, a postoji i ugovor između vlade NDH i Židovske općine Zagreb o financiranju uprave toga logora”, kazao je bivši sudac Ustavnoga suda Vice Vukojević na konferenciji za novinare Počasnoga bleiburškog voda, koja je, prigodno održana na dan obilježavanja Holokausta nad europskim Židovima, piše Slobodna Dalmacija. Vukojević se nije zaustavio samo na tim tvrdnjama. „Žrtve Macelja i Golog otoka ne idu skupa. Goli otok bio je logor za preodgajanje članova partije i tamo su jedni druge tukli da bi iskazali svoju ideološku pravovjernost”, poručio je okupljenima Vukojević.

Te Vukojevićeve izjave izazvale su burne reakcije i komentare, a sam Vukojević poslije je kazao kako uopće nije sudjelovao u službenom dijelu konferencije te da je s autorom članka razgovarao privatno, u četiri oka, na domjenku održanom nakon konferencije za novinare.

Vukojević je objavio priopćenje u kojem je opovrgnuo medijske napise po kojima je nedavno izjavio da su Židovi u jasenovačkom koncentracijskom logoru ubijali sami sebe, ističući da takvo što nikada nije izjavio niti ikada tako mislio.

Novinar mu se, dodaje Vukojević, nije predstavio niti ga je poznao, a na njegovo pitanje zna li što o ustroju jasenovačkog logora i suradnji tadašnje Židovske općine u Zagrebu i vlasti NDH odgovorio mu je, kaže, da su postojale dvije uprave logora, jedna ustaška na

utorak navečer i glavni tajnik UN-a Ban Ki-moon, a zemljama koje bojkotiraju Durban II kritike su uputile i neke vlade i nevladine udruge upozoravajući Zapad da se na skupovima takve vrste imaju pravo čuti i drukčija mišljenja, poput iranskoga.

(prema stranim medijima)

čelu s Maksom Luburićem i druga logoraška koju su vodili predstavnici logoraša.

Na Vukojevićeve riječi reagirao je i Sanader

„Dotičnom novinaru nisam rekao, niti sam ikada tako mislio, da su Židovi sami sebe ubijali u Jasenovcu”, navodi Vukojević, ističući da smatra da je jasenovački logor bio poprište zločina i stradanja velikog broja nedužnih ljudi.

„Uvijek sam smatrao da osnovnu krivicu za događaje u logoru snose oni koji su ga osnovali i njime upravljali, a onda i jedan dio logoraša koji je prihvatio sudjelovanje u tzv. unutarnjoj upravi odnosno kolaboraciju s ustaškom upravom te zlostavljao i ubijao supatnike u logoru”, dodao je.

Vukojević naglašava da je novinaru „Slobodne Dalmacije”, vezano uz moguću suradnju tadašnjeg vodstva Židovske općine u Zagrebu i vlasti NDH, rekao kako je „općepoznato da je nekakav dogovor postojao i da su vlasti NDH u nekoj mjeri omogućavale Židovskoj zajednici da pomaže zatočenim sunarodnjacima u logorima”.

Na Vukojevićeve izjave reagirao je i premijer Ivo Sanader koji je ocijenio da Hrvatska nije u opasnosti od povijesnog revizionizma. „Mi smo 1945. godine pobijedili zajedno s drugim zemljama i narodima u antifašističkoj koaliciji u Europi”, rekao je Sanader te je dodao da ima ljudi koji poput Vice Vukojevića govore „gluposti o Jasenovcu”, ali da on takve istupe osuđuje.

„To je vrlo opasna i dalekosežna tvrdnja koja može imati strahovite posljedice”, ocijenila je profesorica Zorica Stipetić Vukojevićeve riječi.

„Skandalozno”, riječ je kojom je povjesničar dr. Tvrtko Jakovina komentirao Vukojevićeve stavove. „U Jasenovcu, kao i u većini koncentracijskih nacističkih logora, postojao je sustav kapoa, no prvi mi je glas da su Židovi upravljali Jasenovcem. Nadam se da Vukojević ima dokaze za ono što govori”, ističe Jakovina. (RI)

Na Seder večerama okupljamo se i prisjećamo naše tradicije, uživimo u divnim jelima i druženju s prijateljima. Zamislite da Seder večeru provodite s Marlonom Brandom i Bobom Dylanom...

LOUIE KEMP: SEDER S BRANDOM

Vi ga se vjerojatno sjećate po ulogama don Vite Corleonea, Stanleya Kowalskog ili poludjelog pukovnika Waltera E. Kurtza u filmu "Apokalipsa danas", no ja se Marlona Branda sjećam kao menscha i velikoga prijatelja Židova u trenucima kada su ga oni najviše trebali.

Tako svoju priču o dugogodišnjem prijateljstvu s Brandom počinje Louie Kemp, uspješan poslovni čovjek i utemeljitelj vrlo uspješne američke tvrtke Louie Kemp Seafood.

MARLON BRANDO

Proslavljeni američki glumac Marlon Brando rođen je u Omahi 3. travnja 1924. godine, a preminuo je u Los Angelesu 1. srpnja 2004. godine. Brando je dvostruki dobitnik Oscara i jedan od najutjecajnijih glumaca dvadesetog stoljeća. Brando je najpoznatiji po svojim ulogama u filmovima "Tramvaj zvan čežnja" i "Na dokovima New Yorka" koje je režirao Elia Kazan početkom pedesetih godina prošlog stoljeća te svojim izvedbama u "Kumu" kao Vito Corleone i "Apokalipsi danas" kao pukovnik Walter E. Kurtz.

Brando je bio i aktivist za građanska prava i član Indijanskog pokreta. Američki filmski institut proglasio ga je četvrtom najvećom muškom filmskom zvijezdom svih vremena.

Marlona sam upoznao prije tridesetak godina preko zajedničkog prijatelja, počinje priču Louie. Njegov sin Christian radio je za moju tvrtku i njezine ribarske ekspoziture na Aljasci i u Minnesoti. Brando je na mene ostavio dubok dojam kao iznimno brižan otac. Često me nazivao telefonom želeći znati sve pojedinosti o tome što radi njegov sin. Podsjetio bi me u tim trenucima na brižne židovske majke. „Jede li Christian dovoljno? Stiže li na posao na vrijeme? Druži li se s dobrim ljudima?“, najčešće je pitao. A Christian je bio sjajan mladić. Vrlo vrijedan i dobro odgojen pa su ga ostali ribari vrlo brzo zavoljeli i iznimno cijenili.

Polovicom sedamdesetih, kada sam prvi put posjetio

Los Angeles, Brando me pozvao k sebi. U to sam vrijeme počeo više vremena posvećivati židovskoj vjeri, a on mi je tada s velikim ponosom kazao kako se za Izrael zauzimao i prije nego što je službeno postao državom. Objasnio mi je da se 1946. godine, dvije godine prije nego što je Izrael službeno priznat kao država, gorljivo zalagao da svi koji su preživjeli Holokaust dobiju vlastitu državu u kojoj će moći živjeti slobodno, bez pritisaka ili antisemitske tiranije izvana.

Da to nisu bile puke riječi, dokazao je donirajući tijekom dvije godine prihod zarađen od broadwayske predstave „A Flag Is Born“ Irgunu, cionističkoj političkoj grupi koja je nastojala spasiti europske Židove te se borila za izraelsku državu i njezinu neovisnost i suverenost. Brando je usto, nakon odigranih predstava na Broadwayu ili na gostovanjima diljem Amerike, organizirao i dobrotvorne priredbe, a prihod je išao – Irgunu.

Unatoč tomu što su neke Brandove izjave, izvađene iz konteksta, mnogi smatrali uvredljivima, on je cijeli život poštovao Židove, a to može potvrditi njegova veza s obitelji Stelle Adler i drugima.

U svojoj autobiografiji "Songs My Mother taught me" zapisao je: „Jedan od najvećih misterija koji me mučio je, na koji su način Židovi, koji čine tako malen broj populacije, uspjeli postići toliko te se istaknuti na tako puno područja – u znanosti, glazbi, medicini, književnosti, umjetnosti, biznisu i drugdje... Oni su nevjerojatan narod. Zamislite progone koji su proživljavali stoljećima: pogrome, paljenja hramova, kozačke ustanke, uništavanje obiteljskih korijena, njihovo raspršivanje po svijetu i Holokaust. Unatoč svemu, njihova je kultura preživjela, a Židovi su postali najobrazovaniji narod per capita koji je svijet ikad imao“.

S puno mi je nježnosti i poštovanja pričao o Stelli Adler, legendarnoj učiteljici glume koja ga je postavila na noge kao glumca, a i neko je vrijeme živio kod njezine obitelji. Bio je vrlo ponosan što može razgovarati na jidišu koji je naučio dok je boravio kod Stelle.

Brando čita Hagadu, a Dylan pjeva uz gitaru

Jedan od mojih posljednjih posjeta Los Angelesu

poklopio se s praznikom Pesahom. Još uvijek nisam prakticirao ortodoksno židovstvo, no planirao sam prisustvovati sederu sa sestrom u lokalnoj sinagogi. Isti me dan nazvao Marlon te me pozvao vani na večeru. Ljubazno sam odbio, objasnivši mu da je Pesah te da sam planirao otići na seder večeru. „Oduvijek sam želio prisustvovati seder večeri, mogu li ići s tobom? Poveo bih i jednoga prijatelja sa sobom“, upitao me.

Nedugo nakon Branda nazvao me prijatelj iz osnovnoškolskih dana, također Židov, koji je u međuvremenu postao poznati pjevač i tekstopisac te me zamolio da na seder večeru povedem i njega. U shulu nisu bili presretni što dovodim više prijatelja nego što sam prvobitno najavio, jer je broj mjesta bio točno određen, no na kraju su ljubazno pristali.

Uvjeren sam da se nisu pokajali. Naime, s lijeva za mojim stolom u sinagogi sjedio je Marlon Brando, a pokraj njega njegov prijatelj, poznati aktivist za prava Indijanaca, za koja se i Brando zalagao, Dennis Banks, živopisno odjeven u svečanu indijansku odoru. S moje desne strane sjedio je Bob Dylan, moj prijatelj iz djetinjstva, njegova supruga, moja sestra Sharon i ostali prijatelji.

Isprva je seder protjecao uobičajeno, kao da nitko u hramu nije zamjećivao ništa neobično. Nakon otprilike 45 minuta, rabin je shvatio da za našim stolom sjedi zanimljivo i živopisno društvo. „Gospodine Brando, biste li bili ljubazni i pročitali idući pasus iz Hagade?“, upitao je, a Marlon mu je spremno odgovorio da će to učiniti „s iznimnim zadovoljstvom“.

Široko se nasmijao, ustao i pročitao pasus iz Hagade kao da glumi neki Shakespeareov lik na Broadwayu. Zadivljeno i s velikom pozornošću, kakvu bi želio svaki rabin, prisutni su slušali Branda. Kad je završio, nekoliko je trenutaka vladala potpuna tišina. Činilo se da se svi pitaju treba li zapljeskati. Potom je rabin prišao drugome gostu za našim stolom. „Gospodine Dylan, biste li bili ljubazni i otpjevali nam nešto?“, upitao je rabin, pružajući mu akustičnu gitaru. Poznavajući Boba, mislio sam da će odbiti, no on je spremno pristao otpjevavši svoj „Blowin' in the Wind“, pred oko 300 ugodno iznenađenih gostiju. Poslije sam razmišljao o tom kako se ovaj pomalo drukčiji seder, s Brandom i Dylanom možda mogao iskoristiti za neki film u Fellinijevu stilu.

Nepotrebno je isticati, svi su prisutni bili više nego ugodno iznenađeni, uzbuđeni i vrlo zadovoljni neobičnim Pesahom u hollywoodskom stilu. Gotovo svi su htjeli

stisnuti ruku Brandu i Dylanu, a obojica mojih prijatelja odvojila su trenutak za svakoga od njih.

Prije nekoliko godina, Brando me nazvao u Minnesotu. Razgovarali smo o mnogim stvarima, najviše o problemima u kojima se našao Christian.

„Louie Kemp“, kazao mi je, „razmišljao sam o tebi. Prije dvadeset godina vodio si me na seder večeru. Želim da znaš da je se i danas rado prisjetim. Zapravo, upravo sam razmišljao o tomu i poželio sam te nazvati.“ Tada mi je kazao da je ta večer imala poseban duhovni utjecaj na njega. Pitao sam ga za ostalu djecu, a on mi je odgovorio kako troje najmlađih pohađa židovsku školu u Los Angelesu. Kad sam ga upitao zašto, odgovorio je: „Louie, pa ti bi trebao znati da su židovske škole najbolje!“

Osjetio sam u njegovu glasu da se razdragano osmjehuje dok mi to govori.

(pripremila prema stranim medijima Marijana Hajdić Gospočić)

BOB DYLAN

Američki pjevač, skladatelj pjesnik Bob Dylan, pravim imenom Robert Allen Zimmerman, rođen je 25. svibnja 1941. godine u Duluthu u Minnesoti. Dylan je jedan od najvećih kantautora 20. stoljeća i kulturna ličnost generacije šezdesetih godina prošloga stoljeća. Često je kroz pjesmu izražavao bunt protiv politike i društvenih dogmi njegova vremena, govorio o problemima religije i vjere općenito te pjevao o ljubavi. Najpoznatije su njegove pjesme *Blowin' in The Wind*, *The Times They Are A-Changin'*, *Like a Rolling Stone*, *Just Like A Woman*, *All Along the Watchtower*, *Lay Lady Lay*, *Sarah* i druge.

Utjecaj Boba Dylana na rock glazbu je ogroman. Prvi je insistirao na kvaliteti tekstova pjesama, a njegovo je pjevanje odškrinulo vrata drugim pjevačima s manje atraktivnim glasom. Jedan je od prvih koji je svirao folk rock (na što ga je potakla obrada njegove pjesme *Mr Tambourine Man* grupe *Byrds*) te country rock i americanu. Vlasnik je prvog dvostrukog albuma u povijesti (*Blonde on Blonde* iz 1966.).

Bob Dylan svira gitaru, usnu harmoniku i glasovir. U četrdeset i pet godina umjetničkog rada objavio je 44 albuma među kojima su najzapaženiji *The Freewheelin' Bob Dylan*, *Blonde on Blonde*, *Blood on the Tracks*, *Desire* te noviji *Love and Theft* i *Modern Times*.

Bivši čuvar nacističkog logora John Demjanjuk (89) izručen je sredinom svibnja Njemačkoj gdje će se suočiti s optužbama da je pomagao u likvidaciji 29.000 Židova 1943. godine, a njegovo bi suđenje moglo biti jedno od posljednjih velikih suđenja bivšim nacistima u Njemačkoj.

IVAN DEMJANJUK IZRUČEN NJEMAČKOJ

Ivan ili John Demjanjuk bio je prvi na popisu najtraženijih nacističkih zločinaca.

Njemačke vlasti tvrde da je Demjanjuk, porijeklom iz Ukrajine, radio 1943. godine od ožujka do rujna kao čuvar u koncentracijskom logoru Sobibor u Poljskoj u razdoblju u kojem je u tom logoru smrti ubijeno 29.000 Židova. Demjanjuk je nakon Drugog svjetskog rata otišao živjeti u SAD, gdje je 1952. godine svoje ime Ivan promijenio u John.

Demjanjuk je već 1988. godine bio osuđen na smrtnu kaznu nakon što su preživjele žrtve Holokausta posvjedočile da je on bio zloglasni "Ivan Grozni" u Treblinki, logoru u kojem je život skončalo 870.000

REAKCIJE NA DEMJANJUKOVO IZRUČENJE

"U slučaju protiv Demjanjuka ne radi se o osveti nego o pravdi. Za preživjele žrtve Holokausta nepodnošljivo je gledati kako osumnjičeni nacistički ratni zločinac, koji nije pokazivao ni trunke samilosti prema svojim žrtvama, traži za sebe sućut ili čak izručenje uspoređuje s mučenjem. Takva usporedba je potpuno neprihvatljiva", kazala je komentirajući Demjanjukovo izručenje Njemačkoj, predsjednica Središnjeg vijeća njemačkih Židova Charlotte Knobloch.

"Svi živući nacistički ratni zločinci moraju znati da za njih neće biti milosti, bez obzira na njihovu dob", dodala je.

"Njegov posao u logoru smrti Sobiboru bio je da muškarce, žene i djecu gura u plinske komore. Nije imao milosti, sažaljenja ni sućuti za obitelji čije je živote zauvijek uništio", rekao je o "slučaju Demjanjuk" rabin Marivn Hier iz Centra Simon Wiesenthal.

"Oni koji ga brane kažu da ima 89 godina, da je prestar. Njegovih 29.000 žrtava moglo je samo poželjeti da budu dovoljni sretni da dožive 89 godina. John Demjanjuk zaslužio je da bude kažnjen za užasne zločine koje je počinio", istaknuo je rabin Hier.

ljudi. No međutim, 1993. godine izraelski Vrhovni sud poništava tu presudu i oslobađa ga nakon što su otkriveni novi dokumenti koji su pokazali da je druga osoba, Ivan

Marčenko, najvjerojatnije bio taj zloglasni čuvar logora u Treblinki.

John Demjanjuk se 1993. godine vraća u Cleveland, a SAD mu 1998. godine ponovo daje državljanstvo. Nakon što je američki State Department ponovno pokrenuo slučaj protiv njega, tvrdeći da je kao nacistički čuvar radio u tri ostala logora smrti i da je skrivao te činjenice kada je imigrirao u Ameriku, savezni mu je sudac 2001. ukinuo državljanstvo i 2005. godinne donio odluku o deportaciji u Njemačku. Njemačka je potom izdala uhidbeni nalog, optuživši ga da je sudjelovao u likvidaciji 29.000 Židova. Demjanjuk se žalio na odluke o protjerivanju iz SAD-a, a kada su njegovi odvjetnici iscrpili sve mogućnosti žalbe, on je i konačno izgnan iz SAD-a.

Suđenje Demjanjuku, do kojeg će uslijediti osim ako sud u Njemačkoj ne donese odluku da on nije sposoban za suđenje, možda će biti jedno od posljednjih velikih suđenja nacističkim ratnim zločincima.

Prva takva suđenja započela su odmah nakon Drugog svjetskog rata.

Suđenja ratnim zločincima iz Drugog svjetskog rata

Između listopada 1945. i listopada 1946. Međunarodni vojni sud sudio je 22-ici poznatih nacista u postupku koji je postao poznat kao suđenje u Nuernbergu. Dvanaest optuženih osuđeno je na smrt, troje je oslobođeno optužbe, a ostali su osuđeni na zatvorske kazne.

Suđenje u Nuernbergu

Od prosinca 1946. do travnja 1949. u 12 sudskih procesa u Nuernbergu osuđeno je 177 nacista.

U Italiji je za ratne zločine suđeno nacistima Karlu Hassu, koji je umro 2004. i bivšem SS-kapetanu Erichu Priebkeu. Oni su osuđeni na doživotne kazne zbog sudjelovanja u pokolju u jamama blizu Rima (Fosse Ardeatine) 24. ožujka 1944. godine.

U Francusku je iz Bolivije 1983. godine izručen Klaus Barbie, poznat kao "Krvnik iz Lyona", koji je bio optužen za egzekuciju tisuća Židova i pripadnika pokreta otpora, te za deportaciju još nekoliko tisuća ljudi, uključujući i 44 židovske djece, u logore smrti blizu Lyona. Nakon dvomjesečnog suđenja kažnjen je doživotnim zatvorom, a umro je četiri godine kasnije, 1991. godine, od karcinoma.

Maurice Papon je 1998. u Francuskoj osuđen na deset godina zatvora zbog sudjelovanja u zločinima protiv čovječnosti. Suđeno mu je jer je organizirao transport 1560 Židova u tranzitni logor na putu prema Auschwitzu. Pobjegao je u Švicarsku dok se žalio na presudu, no policija ga je uhitila i predala Francuskoj.

Adolf Eichmann, poznat kao "arhitekt holokausta"

jer je osmislio logističke planove za "konačno rješenje" - genocid šest milijuna Židova, osuđen je u Izraelu na smrt u prosincu 1961. nakon podužeg suđenja. Obješten je u svibnju 1962. Nakon Drugog svjetskog rata pobjegao je u Argentinu gdje su ga izraelski obavještajci, pripadnici Mossada, pronašli 1960. i prokrijumčarili u Izrael. Jedini je nacist nad kojim je u Izraelu izvršena smrtna kazna.

Andrija Artuković, ustaški političar, ministar u vladi NDH-a i jedan od najodgovornijih za provedbu politike genocida, izručen je 1986. godine jugoslavenskim vlastima u zračnoj luci u New Yorku. Na suđenju u Zagrebu koje je počelo 14. travnja 1986. osuđen je na smrt, no presuda zbog njegovog zdravstvenog stanja nije izvršena. Umro je u siječnju 1988. u bolnici Kaznenog doma u Zagrebu.

Dinko Šakić, ratni zločinac i ustaški oficir, 1998. godine je u Zagrebu osuđen na maksimalnu zatvorsku kaznu od 20 godina nakon što je proglašen krivim zbog kršenja međunarodnih pravila ratovanja, zbog, između ostalog, naređivanja smaknuća, mučenja i nehumanog postupanja prema civilima u ustaškom logoru Jasenovcu koji je vodio od 1942. do 1944. godine.

Šakić je nakon Drugoga svjetskog rata pobjegao u Argentinu. Zanimanje za Šakića je uslijedilo kad je Centar Simon Wiesenthal, koji se bavi istraživanjem nacističkih zločina, počeo prikupljati dokumentaciju iz Jasenovca. Interpol ga je 1998. godine nakon uhićenja izručio Hrvatskoj. Šakić se cijelo vrijeme sudskog procesa branio šutnjom. Uz mnogobrojne zločine za koje ga se teretilo, na sudu je dokazano da je 21. rujna 1944. godine osobno ubio 20 zatvorenika, kasnije još četiri. (RI)

Adolf Eichmann

Ašner nije sposoban za sudski proces

Novo psihijatrijsko vještačenje potvrdilo je da je Milivoj Ašner, čije je izručenje zatražila Hrvatska zbog optužbi za ratne zločine u Drugom svjetskom ratu, nesposoban za saslušanje i sudjelovanje u sudskom postupku, rekao je krajem travnja glasnogovornik Zemaljskog suda u Klagenfurtu Norbert Jenny.

“U najnovijem vještačenju njemačkog stručnjaka, dr. Nedopila potvrđeno je isto što su rekli i drugi vještaci u svom mišljenju”, kazao je Jenny austrijskim medijima.

Novo psihijatrijsko vještačenje obavio je voditelj Odjela za forenzičku psihijatriju Sveučilišne klinike u Muenchenu Norbert Nedopil.

Nakon što je nekoliko austrijskih stručnjaka na temelju svojih ekspertiza proglasilo Ašnera nesposobnim za saslušanje pred sudom, austrijsko je pravosuđe, da bi izbjeglo optužbe za pristranost, odlučilo angažirati stručnjaka iz inozemstva.

Ašnera se tereti da je kao visoki dužnosnik ustaškog režima u Hrvatskoj od 1941. do 1945. godine kolaborirao s nacističkom Njemačkom i sudjelovao u počinjenju masovnih ubojstava, progona i mučenja. Ašner odbija sve optužbe i živi u Klagenfurtu pod imenom Georg Aschner. Hrvatska je službeno tražila Ašnerovo izručenje, ali je Austrija dosad odbijala udovoljiti zahtjevu budući da je nekoliko sudskih vještaka potvrdilo Ašnerovu neuračunljivost i nemogućnost da ga se sasluša zbog staračke demencije.

U lipnju 2008. Ašner je ponovo pregledan, nakon što je izvještaj novinara britanskog tabloida “Sun” koji je Ašnera intervjuirao tijekom Europskog prvenstva u nogometu 2008. u Klagenfurtu, izazvao pravu buru u javnosti. Naime, britanski novinar je ustvrdio da je Ašner potpuno uračunljiv i bistar, a da su se sudski vještaci očito zabunili. Novinari britanskog “Suna” snimili su tada 95-godišnjaka u šetnji gradom sa suprugom Edeltraut. Gotovo dva kilometra prešao je osumnjičenik za genocid nad Srbima, Židovima i Romima. Nekoliko puta su se zaustavili u nekima od brojnih kafica.

Brojni policajci na ulicama Klagenfurta nisu ga opažali, naveo je britanski novinar, iako mještani Klagenfurta znaju za njegov pravi identitet i svjesni su brutalnih zločina koje je navodno počinio.

Na popisu deset najtraženijih nacističkih ratnih zločinaca Centra Simona Wiesenthala u Jeruzalemu Ašner se nalazi na četvrtom mjestu.

(prema stranim medijima)

Srbija će od SAD-a tražiti izručenje Petera Egnera

Srbijanski tužitelj za ratne zločine Vladimir Vukčević u ožujku je najavio da će Srbija od SAD-a zatražiti izručenje Petera Egnera, koji se sumnjiči da je tijekom Drugog svjetskog rata u Beogradu izvršio genocid i ratni zločin protiv civilnog stanovništva, uglavnom Židova.

Kako su prenijeli beogradski elektronički mediji, Vukčević je obavijestio čelnike beogradske židovske općine da će, kada se u SAD-u završi postupak za oduzimanjem američkog državljanstva Egneru, nadležna pravosudna tijela u Srbiji uputiti zahtjev američkim vlastima za njegovo izručenje Srbiji.

Rješenje o provođenju istrage donio je u rujnu 2008. godine istražni sudac Tužiteljstva za ratne zločine, a Egneru, starom 87 godina, na teret se stavlja da je kao dočasnik SS postrojbi, u razdoblju od travnja 1941. godine do listopada 1944. godine izvršio genocid i ratni zločin protiv civilnog stanovništva na teritoriju Beograda.

Egner je osumnjičen da je krajem 1941. godine sudjelovao u odvođenju većeg broja civila u beogradsko naselje Jajince, gdje su potom strijeljani, kao i da je od kraja 1941. do sredine 1942. godine kao stražar osiguravao deportacije skupina Židova u logor u beogradskom naselju Staro sajmište.

Glasnogovornik tužiteljstva za ratne zločine Bruno Vekarić novinarima je rekao da je u pripremi Sporazum s američkim Odjelom za ratne zločine da bi se Egnerovo izručenje moglo ostvariti u što kraćem roku.

Egner je rođen 1922. godine u vojvođanskom mjestu Crvenki, gdje je živio do 1940. godine i radio kao konobar, a zatim je otišao u Njemačku na obuku. Nakon toga je došao u Beograd, radio je u uredu zapovjednika Gestapoa i bio član udruge “Smrt”. Nacistički režim ga je odlikovao Željeznim križem drugog reda, Križem časti s mačevima i Medaljom za ranjavanje.

Njemačko državljanstvo dobio je Hitlerovim ukazom 1943., a američko državljanstvo 1960.

U zahtjevu za oduzimanjem američkog državljanstva, koji je pokrenulo američko Ministarstvo pravosuđa, navodi se da je Egnerova postrojba ubila 11.164 osobe u Beogradu 1941.godine. Egner je u SAD-u radio kao ugostitelj u Seattleu u državi Washington.

(prema stranim medijima)

Jedan hotel u austrijskom Tirolu nedavno je šokirao lokalne medije i turističku industriju kada je odbio primiti Židove kao goste.

AUSTRIJSKI HOTEL: ŽIDOVIMA ULAZ ZABRANJEN

Jedna je sedmeročlana židovska obitelj iz Beča namjeravala rezervirati smještaj u hotelu Haus Sonnenhof u mjestu Serfaus, a na poslani upit o slobodnom smještaju, vlasnica hotela e-mailom je poslala odgovor u kojem je napisala da, iako su sobe bile slobodne, ne želi Židove za goste zbog ranijeg “lošeg iskustva”.

Područje oko Serfausa u Tirolu posljednjih je godina postalo popularno turističko odredište među ortodoksnim Židovima, a nekoliko je hotela počelo nuditi židovsku košer hranu, ne bi li i na taj način privukli što veći broj ortodoksnih Židova u svoje hotele.

Takav incident mogao bi uništiti sav trud ostalih u lokalnoj turističkoj industriji, rekla je vlasnica drugog hotela u Serfausu, a slične ocjene dali su lokalni i regionalni dužnosnici u turističkoj industriji.

Irmgard Monz, vlasnica hotela Haus Sonnenhof,

za sada nije bila dostupna za komentar, a u ranijem razgovoru za austrijski list “Tiroler Tageszeitung” nije ponudila nikakvu ispriku za svoj postupak.

Odbijena bečka židovska obitelj odlučila je pak provesti ljeto negdje drugdje.

“Ne želim svoj odmor provesti u takvom rasističkom gnijezdu, a sve ću svoje prijatelje obavijestiti što se događa u Tirolu”, izjavila je neimenovana “glava obitelji”.

“To je strašno”, kazala je predsjednica lokalne židovske zajednice Esther Fritsch, komentirajući taj antisemitski ispad te je dodala da se do sada u njihovoj regiji nisu događali takvi incidenti. (prema stranim medijima)

PRONAĐENA BOCA S PORUKOM LOGORAŠA IZ AUSCHWITZA

Radnici koji su radili na preuređenju zgrade u nekadašnjem zloglasnom nacističkom koncentracijskom logoru Auschwitz-Birkenau pronašli su nedavno bocu s porukom koju su

prije 65 godina napisala sedmorica zatočenika tog logora smrti, doznaje se od uprave muzeja u Auschwitzu.

“Znamo da su dvojica potpisnika ove poruke preživjela logor, ali ne znamo što je bilo s njima nakon završetka rata”, rekao je glasnogovornik muzeja Jerzy Mensfelt.

“Ako su još živi, osamdesetak im je godina. Možda ćemo nakon ovog otkrića doznati nešto više”, dodao je.

Radnici su pronašli bocu kada su srušili pregradni zid u višoj školi u Oswiecimu (poljski naziv za Auschwitz) koja je u vrijeme Drugog svjetskog rata bila skladište njemačkim čuvarima logora.

Poruka, pisana rukom, nosi nadnevak 20. rujna 1944. godine. U njoj piše da su njezini potpisnici, jedan Francuz i šestorica Poljaka, tada u dobi od 18 do 20 godina, radili na izgradnji protuzračnog skloništa.

Mensfelt je kazao da će se pokušati otkriti potankosti ove priče.

Nakon telefonskog poziva iz Poljske, preživjeli logoraš, Francuz Albert Veissid, čije je ime bilo na poruci iz boce, rekao je da se “ne sjeća boce”, ali da nije zaboravio nijedan trenutak proveden u logoru.

“Ne sjećam se te boce, ali moje je ime doista na poruci, kao i moj zatvorenički broj: 12063. Ne mogu ga zaboraviti jer mi je ispisan na ruci”, rekao je Veissid u telefonskom razgovoru.

Veissid je kao dvadesetogodišnjak deportiran u logor gdje je radio kao zidar, što mu je, kako tvrdi, omogućilo da izvuče živu glavu, za razliku od većine logoraša koji su bili zatočeni u logoru.

Nacistička Njemačka je u Auschwitzu-Birkenauu pobila oko 1,1 milijun ljudi, među kojima milijun Židova iz različitih zemalja, između 1940. i početka 1945.godine, kada su logor oslobodili vojnici Crvene armije. Druge žrtve u tom logoru bile su većinom Poljaci nežidovi, Romi i sovjetski zatočeni. (prema stranim medijima)

Popis s imenima 801 Židova koje je tijekom Holokasta spasio njemački industrijalac Oskar Schindler pronađena je u ožujku u knjižnici New South Wales Library u Sydneyu. Ta nevjerojatna priča iz Drugoga svjetskog rata bila je inspiracija za roman "Schindlerova Arka" te za film "Schindlerova lista" koji je dobio Oscara za najbolji film.

PRONAĐENA SCHINDLEROVA LISTA

Djelatnici knjižnice New South Wales State Library pronašli su Schindlerov popis u kutijama u kojima su se nalazili isječci iz njemačkih novina i rukopisi australskog autora Thomasa Keneallya, koji je napisao bestseller "Schindlerova Arka".

Schindlerova lista ima 13 stranica i na njoj se nalazi popis od 801 Židova te predstavlja jedan od najmoćnijih dokumenata

prošlog stoljeća, smatra Olwen Pyke direktorica knjižnice, ističući kako su bili iznenađeni što su taj popis pronašli u šest kutija u kojima se nalazio Keneallyev materijal.

"Ovaj popis je u žurbi napisan na pisačkoj mašini 18. travnja 1945. godine, na samom završetku Drugoga svjetskog rata i spasio je 801 muškarca od plinskih komora", dodala je.

Keneallyeva knjiga objavljena je 1982. godine i dobila je uglednu književnu nagradu Booker Prize. U knjizi je autor ispričao priču o tome kako je Schindler riskirao svoj život kako bi više od tisuću Židova spasio od nacista.

Hollywoodski redatelj Steven Spielberg adaptirao je priču i snimio film 1993. godine. U tom filmu Liam Neeson glumio je Schindlera, a Ralph Fiennes zapovjednika koncentracijskog logora.

Prema Olwen Pyke, Schindler je ustvari sastavio više od jednog popisa Židova.

Ona je kazala da je preživjela žrtva Holokausta Leopold Pfefferberg, broj 173 na pronađenom popisu, predao taj vrijedan dokument Keneallyu u pokušaju da ga uvjeri da napiše priču o Schindleru. Pyke dodaje da je Keneally smatra da je popis tako inspirirajući da je odlučio udovoljiti Pfefferbergovu zahtjevu.

Schindler je spasio veliki broj Židova

Oskar Schindler rođen je 1908. godine, kao sin vlasnika tvornice poljoprivrednih strojeva u češkom gradiću koji se tada zvao Zwittau, a u to se doba 90 posto stanovnika služilo njemačkim jezikom. To su uglavnom bili sudetski Nijemci: kršćani i Židovi. Danas se taj grad zove Svitavy, a od progona nakon Drugoga svjetskog rata u njemu više nema Nijemaca. Nema ni Schindlerovih, a te se obitelji više nitko ni ne sjeća. No, čak i da je drugačije, te uspomene ne bi bile ugodne, jer i danas još ponekad kruže priče da je mladi Oskar bio na lošem glasu zbog svoga hohštaplenskog života.

No, Oskar Schindler je imao i svoje drugo lice. On je 1939. godine u Krakovu kupio propalu tvornicu posuđa, koja mu je poslužila kao alibi da ne mora na bojišnicu, ali i kao izvrstan izvor zarade jer je u njoj proizvodio posuđe za njemačku vojsku. Tvornica je rasla, a s njom i broj židovskih prisilnih radnika. Što je rat dalje odmicao, Schindler se iz oportuniste pretvarao u zaštitnika "svojih" Židova. Održavao je kontakte s nacističkim vlastima i na svaki mogući način kupovao slobodu za svoje štice.

FILM "SCHINDLEROVA LISTA" OSVOJIO BROJNE NAGRADE

Film "Schindlerova lista" Stevena Spielberga, snimljen 1993. godine, osvojio je tri Zlatna globusa (najbolji film, režija, scenarij) i tri nominacije (najbolja glazba, glavni glumac Liam Neeson, sporedni glumac Ralph Fiennes). Film je osvojio i sedam Oscara (najbolji film, režija, scenarij, scenografija, fotografija, montaža, glazba) i pet nominacija (najbolji glavni glumac Liam Neeson, sporedni glumac Ralph Fiennes, kostimi, šminka, zvuk) te sedam nagrada BAFTA (najbolji film, režija, scenarij, glazba, fotografija, sporedni glumac Ralph Fiennes, montaža). Na filmu je kao producent radio i naš ugledni član Branko Lustig. Film je sniman u crno-bijeloj tehnici, a tek je kraj filma sniman u boji – u završnim scenama filma preživjeli "Schindlerovi Židovi" i njegova supruga dolaze na njegov grob u Jeruzalemu.

Oskar Schindler, Cracow 1941.

Kada je nakon prodora Crvene armije njemačka vojska odlučila raspustiti logor u Krakovu, Schindler je uspio ishoditi premještanje svoje tvornice i to zajedno sa svim radnicima. Uz molbu za premještanje priložio je

Židovi diljem svijeta proslavili su 8. travnja Birkat Hahamu ili blagoslov suncu – dan koji se javlja jednom svakih 28 godina.

MOLITVA ZA SUNCE

Više od 50 tisuća Židova toga se dana prije zore okupilo kod Zida plača u Jeruzalemu da bi izmolili molitvu koja se svakih 28 godina moli u čast sunca.

Ta molitva (Birkat Hahama) pozdravlja povratak sunca u položaj u kojem je navodno bilo u trenutku stvaranja svijeta prije 5769 godina, smatraju Židovi. Ta tradicija potječe iz srednjeg vijeka.

Sunce, prema židovskoj tradiciji, svakih 28 godina završi krug znan kao "mahzor gadol" ili "široki krug".

"Bog je stvorio svijet u sedam dana, a četvrti dan postavio je sunce na nebeski svod i svakih 28 godina sunce se vraća na svoje originalno mjesto gdje je stajalo kada je Bog stvorio svijet", objašnjava Yona Vogel. Prema biblijskoj knjizi Postanka, sunce, mjesec i zvijezde Bog je stvorio četvrtog dana stvaranja svijeta.

"Kakvo predivno iskustvo! Osjećao sam se kao da prvi put u životu vidim sunce", kazao je Joel Atkin.

Sunce se počelo polako pojavljivati i obasjavati jutarnje

i legendarnu listu s imenima Židova, koja je za te ljude značila spas od deportacije u koncentracijski logor i sigurne smrti.

Oskar Schindler se 1928. godine oženio s Emilie Pelzl, a oni u svom braku nisu imali djece.

Nakon rata Oskar je emigrirao u Argentinu, gdje je bankrotirao i 1958. godine se vratio u Njemačku gdje je vodio nekoliko propalih i neuspješnih poslova. Godine 1963. dodijeljena mu je povelja Pravednika među narodima, zbog svega što je učinio tijekom Drugoga svjetskog rata.

Oskar Schindler je umro 1974. godine u 66. godini života u Njemačkoj, a pokopan je na katoličkom groblju na brdu Sion u Jeruzalemu.

(prema hrvatskim i stranim medijima)

nebo, a Židovi su u rukama držali molitvenike i započeli s molitvom.

Danas ima onih koji smatraju da se ova tradicija temelji na krivim izračunima. Prije dvije tisuće godina, judaizam kao i neke druge bliskoistočne kulture, vjerovala su da godina ima 365 dana plus 6 sati.

Ali nekoliko stoljeća poslije, judaizam je prilagodio svoj kalendar i utvrdio da godina ima 365 dana, pet sati i 55 minuta, dok moderna znanost smatra da godina ima 365 dana, pet sati i 48 minuta – 12 minuta manje od originalnog izračuna.

Ta mala razlika povećava se i zbraja tijekom nekoliko tisuća godina.

Molitva za sunce obilježena je diljem svijeta u svim vremenskim zonama, a prvo je izmoljena u maloj židovskoj zajednici Christchurch na Novom Zelandu. Židovi su diljem svijeta ustajali prije zore te se posvetili molitvama na otvorenom i plesu.

Molitva za sunce ove se godine podudara s početkom židovskog praznika Pesaha, koji slavi izlazak Židova iz egipatskog ropstva, što je velika rijetkost. Sljedeća prilika za molitvu suncu bit će 2037. godine.

(prema izraelskim medijima)

Skupina mladih palestinskih glazbenika u dobi od 11 do 18 godina, članova glazbene družine „Strune slobode“ iz izbjegličkoga kampa Jenin sa sjevera Zapadne obale, priprema se za nastup pred tridesetak starijih Židova, koji su preživjeli Holokaust. Na prvi pogled ništa pretjerano neuobičajeno, kada promatrač sa strane ne bi bio svjestan činjenice da većina Židova u publici ne zna da su članovi zbora Palestinci sa Zapadne obale, a većina mladih pjevača nema pojma da pjeva i svira za ljude koji su prošli kroz užase nacističkoga genocida, štoviše, neki među njima i ne znaju što je Holokaust.

MLADI PALESTINCI NASTUPILI PRED ŽRTVAMA HOLOKAUSTA

Događaj organiziran u jeruzalemskom Centru za Židove koji su preživjeli Holokaust, dio je tradicionalnog godišnjeg okupljanja koji se pod nazivom Good Deeds Day održava u organizaciji najbogatije Izraelke, milijarderke Shari Arison.

Dvosatno druženje jasno je pokazalo koliko su se međusobno udaljili Palestinci i Izraelci u regiji u posljednjih osam godina, koliko traju krvavi napadi palestinskih militanata i ubojite izraelske vojne odmazde.

Većina mladih Palestinaca do toga trenutka nije nikad vidjela izraelskog civila – samo naoružane izraelske vojnike u uniformama na kontrolnim točkama kako privode Palestince tijekom vojnih operacija.

„Ne izgledaju poput nas“, dječje naivno je ocijenila 12-godišnja Ahd Salameh, objasnivši kako njihovi „bake i djedovi izgledaju drukčije“. Većina Izraelki, naime, bila je u hlačama i jednostavnim sportskim majicama s malo ruža ili sjajila na usnama. Ahd je bila šokirana kad je čula što su nacisti napravili Židovima. Neznanje, pa čak i negiranje Holokausta, uvelike su prošireni u palestinskome društvu, stoga ne čudi da je djevojčica bila toliko iznenađena.

I osamnaestogodišnji pijanist Ali Zeid bio je šokiran kad je shvatio da je tijekom nacističkih progona stradalo šest milijuna Židova. O tome mu, kaže, nitko nikada nije ništa rekao.

„Ali, samo ljudi koji su prošli kroz stradanja uspijevaju shvatiti jedni druge“, rekao je Zeid, dodajući kako su njegovi baka i djed, poput mnogih drugih palestinskih izbjeglica bili prisiljeni napustiti Haifu tijekom rata koji je uslijedio nakon osnivanja Izraela 1948. godine.

Tko dolazi u goste?

Amon Beeri i Abraham Fund, angažirani na procesu koegzistencije Židova i Arapa u regiji, tvrde da većina stanovnika zapravo i nema pravu predodžbu o onoj drugoj strani. Tako je, stjecajem okolnosti, bilo i neposredno prije susreta dviju skupina. Voditeljica glazbene družine, 50-godišnja Wafa Younis djeci je u autobusu pokušala objasniti pred kim će nastupiti, no zbog opće zbrke i žamora to joj nije uspjelo.

Tridesetak Židova bilo je uvjerenjeno da arapska djeca koja će im pjevati dolaze iz obližnjeg sela, a ne iz izbjegličkoga kampa u kojemu su tijekom krvavog sukoba u travnju 2002. godine život izgubila 23 izraelska vojnika i 53 palestinska civila i militanta.

Kad su domaćini na hebrejskom najavili da su mladići i djevojke iz izbjegličkoga kampa Jenina, nastala je neugodna tišina. Younis, rođena u arapskom selu Are u Izraelu, na tečnom je hebrejskom objasnila kako će mladi Arapi pjevati o miru i za mir, nakon čega je skupina Židova spremno zapljeskala. „Inšala“, rekla je 68-godišnja Sarah Glickman.

Počeli su arapskom pjesmom „Pjevamo miru“, uslijedilo je glazbeno djelo u kojemu su dominirale violine i arapski bubnjevi, a potom su mladi glazbenici otpjevali pjesmu

na hebrejskom. Sarah Glickman, čija se obitelj u Izrael doselila 1949. godine, nakon bijega iz Sibira kamo je pobjegla pred nacistima, rekla je kako ne misli da će taj kratki susret utjecati na to da prisutna arapska djeca uistinu shvate što je Holokaust, no uvjerenjena je da će im bar malo rasvijetliti tu tužnu stranicu ljudske povijesti.

„Oni nas doživljavaju kao strance, jer smo došli izvana. Slažem se: Ovo je i njihova zemlja, no nakon Holokausta mi nismo imali drugu opciju“, kazala je. Ni ovaj susret nije mogao proteći bez politike. Younis je jednu pjesmu posvetila izraelskom vojniku kojega su u Pojasu Gaze zatočili palestinski militanti, ali je istodobno iskoristila priliku i kritizirala izraelsku okupaciju Zapadne obale.

Younis vjeruje kako je glavna misija male glazbene skupine, osnovane prije sedam godina da bi palestinskoj

Raspuštene ‘Strune slobode’

Vlasti u izbjegličkom kampu Jenina raspustile su orkestar ‘Strune slobode’ i zabranili dirigentici Wafi Younes ulazak u kamp nakon što je održala koncert pred preživjelima Holokausta.

djeci pomogla u prevladavanju ratnih trauma – zblížiti ljude i ojačati duh ljudi na objema stranama.

(pripremila i obradila Marijana Hajdić Gospočić)

SAVEZ JEVREJSKIH OPŠTINA SRBIJE R A S P I S U J E 53. NAGRADNI NATJEČAJ za radove sa židovskom tematikom

Iz oblasti:

- 1.KNJIŽEVNOST (roman, pripovijetka, pjesma, dramsko djelo)
- 2.NAUČNI RAD
- 3.MEMOARI I KRONIKE

U svakoj kategoriji dodjeljuju se prva i druga nagrada. Žiri može odlučiti da nagrade dodjeli i drugačije. Žiri, takođe, može predložiti i da neki od radova bude otkupljen.

U obzir dolaze radovi pisani na srpskom jeziku (i srodnim jezicima), kucani na pisačkoj mašini ili kompjuteru. Obim radova nije ograničen. Radovi se dostavljaju u dva primjerka, koji se ne vraćaju.

Autori ne mogu konkurirati s radovima koji su već objavljeni, u djelovima ili cjelini, ili koji su već nagrađeni na nekom drugom natječaju.

Radovi, potpisani šifrom, dostavljaju se u velikoj kuverti. U nju je, takođe, potrebno staviti manju, zatvorenu, kovertu u kojoj je rješenje šifre.

Krajnji rok za podnošenje radova je 1. rujan 2009. godine.

Rezultati natječaja bit će objavljeni u listu „Politika“ krajem studenoga.

Radove slati na adresu:

SAVEZ JEVREJSKIH OPŠTINA SRBIJE
/ za Nagradni konkurs /
Kralja Petra 71 a/ III
11000 BEOGRAD

PREMINUO BIVŠI IZRAELSKI PREDSJEDNIK EPHRAIM KATZIR

Bivši izraelski predsjednik Ephraim Katzir, svjetski poznati biokemičar i fizičar koji je bio četvrti izraelski predsjednik, preminuo je početkom lipnja u svome domu u Rehovotu južno od Tel Aviva, u dobi od 93 godine.

Ephraim Katzir, član laburista, bio je izraelski predsjednik od 1973. do 1978. godine, a najsjajniji trenutak njegova mandata bio je prijem egipatskog predsjednika Anvara Sadata koji je 1977. godine boravio u povijesnom posjetu Izraelu.

Rođen u Ukrajini kao Ephraim Kačalski, Katzir je 1925. godine, kao šestgodišnji dječak stigao sa svojom obitelji u tadašnju Palestinu pod britanskom upravom.

Studirao je biologiju na hebrejskom sveučilištu u Jeruzalemu, doktorirao 1941. godine, a poslije osnutka države Izrael 1948. godine radio je u ministarstvu znanosti te obrane.

Kao znanstvenik bio je jedan od osnivača Instituta Haim Weizman u Rehovotu, ustanovi koju drže među najuglednijima u zemlji i u kojoj je vodio odjel biofizike.

Godine 1996. postao je prvi Izraelac pozvan u Američku akademiju znanosti, napominje agencija dpa.

Katzir je bio oženjen s Ninom rođenom Gottlieb, s kojom je imao troje djece.

“Ephraim Katzir bio je odan Državi Izrael u svemu što je radio i bio je pravi znanstvenik. Pridonio je sigurnosti Izraela, a njegov integritet i skromnost bili su svima nama primjerom”, kazao je na vijest o Katzirovoj smrti izraelski premijer Benjamin Netanyahu.

(prema stranim medijima)

MASADA – OMILJENA TURISTIČKA DESTINACIJA U IZRAELU

Masada, Herodova palača u blizini Mrtvog mora, omiljena je turistička destinacija u Izraelu i prva na popisu od deset najomiljenijih turističkih mjesta u Izraelu, prema nedavnom objavljenim podacima za 2008. godinu.

Tijekom prošle godine 721.915 posjetitelja obišlo je Masadu, što je porast od 16,5 posto u odnosu na 2007. godinu. Podaci govore i da je to povijesno mjesto bilo i najprofitabilnije tijekom 2008. godine te donijelo prihod od oko 7 milijuna dolara.

Na drugom mjestu omiljenih turističkih odredišta u Izraelu nalazi se Cesarea, koju je posjetilo 713.648 turista, od čega je prihod bio oko dva milijuna dolara.

Biblijski zoološki vrt nalazi se na trećem mjestu, iako je prošle godine bio prvi na tom popisu.

Na četvrtom mjestu nalazi se Ramat Gan Safari, a na petom Ramat Gader u blizini Galilejskog jezera. Dalje na popisu svoje mjesto pronašli su Podvodni observatorij u Eilat, Banyas, vodeni park Yamit 2000 te luna park u

Tel Avivu.

Na posljednjem desetom mjestu nalazi se Nacionalni park Qumran.

Prema dostupnim podacima, deset turistički najomiljenijih mjesta godišnje posjeti nešto više od pet milijuna posjetitelja.

Ako se čudite ovom popisu – evo i objašnjenja. Neka od najpopularnijih mjesta u Izraelu, poput Zapadnog zida, ne naplaćuju ulaznice pa se stoga ne nalaze na ovom popisu.

BIBLIJA - KNJIGA ŽIDOVSKOG NASLJEĐA

Je li židovski identitet u krizi? Čini se da je odgovor negativan: nedavno provedeno istraživanje pokazalo je da se 95 posto Židova u Izraelu u svojim kućama pridržava Biblije, njih 63 posto proučavalo je židovske tekstove posljednjih šest mjeseci, a velika većina to je radila svakoga dana.

Istraživanje, koje je proveo jedan institut u Izraelu, obuhvatilo je 529 ispitanika koji su predstavljali reprezentativni uzorak odrasle populacije izraelskih Židova.

Sudionici su pitani koje židovske tekstove imaju u svojim kućama. Devedeset posto odgovorilo je da posjeduju Bibliju.

Drugo pitanje odnosilo se na to koliko često čitaju svete tekstove. Oko 22 posto odgovorilo je da svaki dan čitaju svete židovske tekstove. Najveći broj ispitanika kazalo je da je najpopularnija židovska knjiga Biblija, koju smatraju „knjigom židovskog nasljeđa“.

A što knjiga nad knjigama simbolizira izraelskom narodu? Osamdeset posto ispitanika kazalo je da je to najvažnija knjiga židovskog nasljeđa, njih deset posto smatralo je da je Biblija knjiga koja povezuje ljude sa židovskim zakonima, dok je njih sedam posto reklo da se radi o „zbirci legendi koju su napisali ljudi“. Ostali ispitanici nisu se slagali s ovim definicijama.

„Ovo istraživanje pokazuje da su ljudi u Izraelu povezani sa svojim židovskim porijeklom te da su im židovski tekstovi važni“, kazao je Eli Barkat, predsjednik Izraelske mreže Batei Midrash.

VELIKA DONACIJA ZA IZGRADNJU CENTRA ZA ISTRAŽIVANJE MOZGA

Hebrejsko sveučilište u Jeruzalemu odlučilo je iskoristiti donaciju u visini od 50 milijuna dolara za pokretanje novog centra za istraživanje mozga.

Donacija vrijedna 50 milijuna dolara najveća je donacija koju je dobilo Hebrejsko sveučilište u Jeruzalemu, a donirala ju je Zaklada Edmond J. Safra.

Znanstvenici Hebrejskog sveučilišta uz pomoć doniranog novca radit će na razvoju načina liječenja neuroloških bolesti poput Alzheimerove bolesti, rekao je prof. Eilon Vaadia, direktor novog centra.

Edmond J. Safra, milijarder i libanonski Židov, bio je vlasnik banaka u SAD-u, Europi i u Južnoj Americi, te bio na Forbesovom popisu najbogatijih ljudi na svijetu. Ubijen je u svome domu u Monte Carlu 1999. godine, a bolovao je od Parkinsonove bolesti, još jedne neurodegenerativne bolesti.

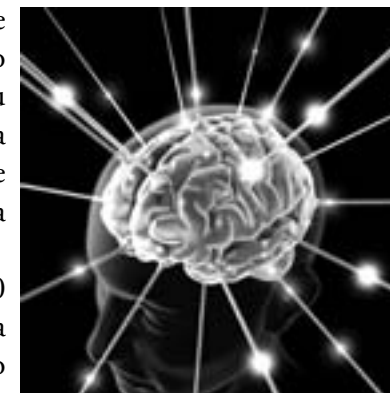
Ted Maher, bivši pripadnik Zelenih beretki iz Mainea, osuđen je na deset godina zatvora zbog tog ubojstva.

Hebrejsko sveučilište procjenjuje da će troškovi izgradnje centra iznositi oko 130 milijuna dolara. Sveučilište planira ostatak novca dobiti od donatora, a Vaadia je kazao da očekuje da će centar biti u potpunosti operativan za desetak godina.

„Izrael se odnedavno više bavi istraživanjima mozga, ali u tom području ima sve veću reputaciju u svijetu“, kazao je Vaadia.

Udovica Edmonda Safre, Lily, bila je nazočna na ceremoniji polaganja kamena temeljca novog centra koji će nositi ime „Centar Edmond i Lily Safra za istraživanje mozga“.

Zaklada Safra dala je nekoliko milijuna dolara za razne projekte u Izraelu i drugim dijelovima svijeta, uključujući i 30 milijuna dolara za Hebrejsko sveučilište 2005. godine. Taj je novac iskorišten za izgradnju kampusa Edmond J. Safra u blizini zgrade izraelskog parlamenta Knesseta.

Margita Wolf rođena Blumschein (Borosz), z. l.

U 98. godini života, 5. veljače 2009. godine napustila nas je članica Židovske općine Zagreb Margita Wolf rođena Blumschein (Borosz).

Rođena je 29. travnja 1911. godine u Murskoj Soboti, kao kći Benjamina Blumscheina (koji je promijenio prezime u Borosz) i Malvine Heimer. Odrasla je u velikoj tradicijskoj obitelji s devetero djece – šest djevojčica i tri dječaka – koja su sva pohađala židovsku školu. Majčin otac, Ignac Heimer, bio je dugogodišnji predsjednik židovske općine u Murskoj Soboti. Kasnih dvadesetih godina 20. stoljeća cijela obitelj se preselila u Karlovac, tada dosta jaku židovsku sredinu, gdje su se djeca nastavila odgajati u snažnom židovskom duhu.

Margita je kao djevojka volontirala u židovskoj općini, a pristupila je i cionističkom pokretu te je osobito gorljivo radila u društvu Hašomer hacair, zajedno s prijateljicama Zlatom i Zorom Matersdorfer (udanom Steiner) i Natalijom Majder te prijateljem Ilijom Čerkovskim. Nakon školovanja za zubotehničarku, zaposlila se u uglednoj stomatološkoj ordinaciji doktorice Popadić. Tridesetih godina upoznala je, nakon jednog koncerta u znamenitom karlovačkom „Zorinu domu“, tada poznatog glazbenika, violinista Vladimira Wolfa, za kojega se udala.

Cijela obitelj Blumschein uskoro se preselila u Zagreb, radi daljnjeg školovanja mlađe djece. Ubrzo im je umro otac Benjamin, a nedugo nakon toga je bila uspostavljena Nezavisna Država Hrvatska. Odmah u proljeće 1941. godine počeli su ustaški progoni, uhićenja i odvođenje Židova, skrivanje. U raciji su uhićena dva najmlađa Margitina brata, Zoltan i Ignac, čiji su životi uskoro tragično okončani u Jadovnom, a poslije je u Jasenovcu smrtno stradao i najstariji brat, Josef. Sestra Irena je s mužem pobjegla u Beograd, gdje je smrtno stradala u nepoznatim okolnostima. Majka Malvina je s dvije kćeri, Ernom i Livijom, izbjegla u Budimpeštu, no nacistički progon ih je tamo sustigao te su sve tri deportirane u Auschwitz; majka je odmah pogubljena u plinskoj komori, kćeri su srećom preživjele.

Desetkovanja obitelj skupila se nakon oslobođenja. Najstarija sestra, Bežika, koja je preživjela Buchenwald, i Livija, koja je preživjela Auschwitz, odselile su se u Izrael. U Zagrebu su ostale tri sestre: Margita, Renika i Erna. Margita se potpuno posvetila obitelji: školovanju kćeri i pomoći suprugu pri nesmetanom glazbenom radu na komponiranju. Rane i ožiljci koje je zadobila gubitkom majke, sestre i trojice braće, nikada nisu zarasli.

U dubokoj starosti, kao jedna od naših najstarijih majki, Margita, koju su odmila zvali Mancika, spokojno je završila svoj život, uz odanu i brižnu pažnju kćeri Mire. Na židovskome dijelu zagrebačkog Mirogoja s poštovanjem su ju ispratili brojni srodnici, prijatelji i poštovatelji.

Život Margite, z.l., ostavio je trajne plodove u našoj sredini, prije svega u odanosti zajednici njezine kćeri Mire Wolf, koja svojim dugogodišnjim stvaralačkim radom svjedoči beskompromisnu pripadnost židovstvu, u najboljoj tradiciji obitelji Blumschein, iz koje je Margita potekla.

J. K.

Dječji vrtić Mirjam Weiller

KOREOGRAF_BARAK MARSHAL; PRODUKCIJA_SUZANNE DELALLE CENTAR

monger

